

prosvetni delavec

List delavcev v vzgojnoizobraževalnih zavodih SR Slovenije

Ljubljana, 7. maja 1976 — Številka 9

Cankar, to je umetnik, mislec in človek. S temi razsežnostmi živi tudi danes, med nami. Literarno snovanje prvih desetletij po Cankarjevi smrti je najtesneje povezano z njegovim izročilom. V umetnosti in umetnostni kritiki je bil poglavitno merilo predvsem tistim, ki so sooblikovali središčni tok, matico prizadevanja, označujočo miselno izoblikovanost, duhovno podobo naroda. Kot idejni usmerjevalec in politik, ki je prvi pri nas jasno izoblikoval in izrekel idejo o federativni skupnosti jugoslovanskih narodov je bil kazipot v osvveščanju naše narodne skupnosti. Mimo njega ni mogel niti tisti, ki je mislil drugače in si ga je skušal prilagoditi. Kot človek pa je Cankar bil in postajal tudi z odmikanjem v zgodovino vse bolj navzoč z deli svojega umetniškega in človeškega izpovedovanja in sporočila. Ni čudno, da je bil v času najhujše preskušnje, narodove in posameznikove, v letih, odločilnih za narodno osvoboditev in človeško potrditev, Cankar kot umetnik, narodni mislec in človek nenehno v zavesti nosilcev in oblikovalcev naše sodobne zgodovine. In ne le to. Njegov je bil tudi program, avtentičen tako v narodnem kot v človeškem pomenu. Zavoljo tega je njegova misel sestavina programa in poti, ki sta umela in zmogla povesti narod in posameznika ustvarjalno in potrđilno skozi čas najtežjih preskušenj.

Janez Rotar

Cankar naših dni

Čas iskanja svoje podobe je bil čas najtežje narodove preskušnje. Čas uresničitve Cankarjeve ideje, človeško humanistične, narodno socialistične, je potekel na videz hitro, v resnici pa traja še danes, za vsak rod znova. Sedanji čas, obdobje po dokončni narodovi samopotrđitvi, obdobje, ki v njem živimo, je čas belega kruha. To je in naj bi bila najbolj pozitivna oznaka. Čas brez takšnega izjemnega trpljenja, kot ga je tako pogosto doživljal in sodoživljal ter umetniško upodabljal Ivan Cankar.

Toda Cankar ni upodabljal in doživljal trpljenja kot nekaj mistično eshatološkega, kot nekaj, kar odrešuje. Kot številni miselni in umetnostni velikani je doživljal, sodoživljal in umetniško zajemal trpljenje in bol kot razsežnost človekovega bistva, v kateri se posameznik ali narod preskuša in plemeniti. V človečnosti posameznika in rodov se ta vrednota, ki se ne meri s togimi filistrskimi ali katekizemskimi moralnimi merili, kaže in uresničuje predvsem v potrebi posameznika in potrebi rodov po njej.

Če bi ugotavljali, kaj in koliko nam Cankar danes pove in pomeni, bi ugotavljali predvsem to, česa od umetnika, misleca in človeka pričakujemo, kaj sprejemamo in pojmujejo kot lastno, česa ne občutimo, za kaj smo topi ali celo mrtvi — mi, ne Cankar ne njegova umetnost, njegovo miselno sporočilo. Ali smo topi za dojetje bolečine v njem in v njegovem delu? Bolečine v sočloveku, ki jo doživlja in izpoveduje kot umetnik, sin, član naroda, član socialne skupine? Ko se tako soočamo s Cankarjem, se soočamo sami s sabo v vseh teh poglavitnih bistvih, ki jih v nas zbujajo in preskuša njegova umetniška in življenjska resnica. Smo mar današnji rodovi tako daleč, da vse to, na kar meri njegovo pisanje, ne velja več za nas in za življenje med nami?

To zagotovo ni res. Zaradi izkušnje številnih učiteljev v osnovni in srednji šoli, posebno drugega in tretjega povojnega desetletja in danes, je treba poudariti, da je ves ta čas, posebno mladim rodovom Cankar bil in je umetnik, mislec in človek. Ob njem se ti posamezniki in rodovi doživljajsko soočajo

sami s sabo. Ne v pedagoško moralnem smislu, ker je to umetniku samemu — in reči je mogoče, da ob njem tudi nam danes — tuje, marveč v čistem človečnem.

Če v času belega kruha kdaj naglo in nerazumevajoče ocenjujemo rodove, ki prihajajo, jim delamo krivico prav s tem, ko mislimo, da že čas belega kruha mladini povsem zadošča. Če bi mislili in ravnali tako, bi jim ne prisojali in ne dopuščali niti možnosti niti potrebe po soočanju tako s Cankarjem kot z nami. In ko bi tako podcenjevali te rodove, ki se z notranjo potrebo, mnogi zatekajo k Cankarju, ko bi jih z namišljeno ali resnično bojaznijo hoteli razbremenjevati posledic „psihološko travmatične narave“ spričo sporočila našega resničnega humanista, bi uveljavljali svoje lastno dvojno nerazumevanje — Cankarja in pa današnjih mladih rodov. Mnogi izmed mladih namreč resnično in iskreno notranjo potrebo, posegajo po njegovem razgrinjanju resnice o življenju in človeku. Ob tem smo vselej vsi resnično v preskušnji.

Obilna znanstvena literatura, ki nastaja ob Cankarjevem delu že leta in posebno danes pri nas in v vsej Jugoslaviji, priča o živosti tega umetnika, a tudi o sposobnosti naše literarnoteorične misli. Pred nami pa je tudi še zelo malo načeta, a enako pomembna naloga, da se usposobimo Cankarja, njegovo obsežno delo ne le „posredovati“ mladim rodovom, marveč hkrati tudi — brez vnaprejšnjih solniških modrosti, ki jih je naš umetnik tako pogosto apostrofiral! — spoznavati notranjo potrebo in nagibe mladih rodov bralcev po Cankarjevi umetniški in življenjski resnici, katere skupni imenovalec je vsele človek, je humanizem.

Ne zavoljo namišljene odrešilnosti trpljenja, pač pa zaradi sposobnosti in potrebe sodoživljanja bol in vsakršne bede posegamo in posegajo današnji rodovi po Cankarju. Marsikdaj tudi v odporu in stisk spričo fraze, ki se vse prerada zajeda v našo zavest, in sicer prav tiste in take fraze, zoper katero se tako ogorčeno izreka Ivan Cankar.

452
MISLI O IZOBILIKOVANOSTI
LJUBLJANA 52.26
A. 29

Kako sem postal socialist.

Bilo je v tisti klasični petdesetletni dobi, ko je bila polna pesmi, glava polna napajanja na svojino prihodnost. Govorilo se mi je, medtem ko, nekekrat sem bil lačen nego sit; kakor se pač godi študentu iz delavske družine. Ali nadlog nisem občutil, čeprav gredel se jih nisem. Ne smem, da nisem poznal življenja brez sebe, mi, svojega življenja nisem poznal. Edino in vse na svetu mi je bila pesnija; bližji od sebe, delavca, mi je bil rajni Klopčič; in bolj nego vse moderne stvari in boljšine me je prevladoval in sam Resnavor, sonet.

Ja politiko se nisem menil. Kolikor sem od doma slutil o njej, mi je bila ogledna kot bleda spolyka, črnažila žival, ki se bura in smrdi na plazi po deklini in ki ji pravimo mrtorod. Takrat (1890-1894) se je prelivala po Sloveniji bleda vprašanja, ki je pogosto v našem

452
MISLI O IZOBILIKOVANOSTI
LJUBLJANA 52.26

svet, kajne? ...
Kotir lomi, tako pragnjenosti budi
delo pragnje k pravnemu in pravnemu
boju. In kakor lomi bleda, tako
pragnjenosti pravnemu budi delo
in neselam napajanja na pravnem.

V napajanja na budi v strahu za
stavilo avtoritetske delavsko lomi.
delo svoj delavski pragnje. Uvede
slovo in svoje volje pravice
in mi budi bleda, in se delavski
avtoritetske delavsko in njegov
pravice na svojo moč in na vse
krivice, in strahu za staro krivice.
Avtoritetske delavsko je bleda na
strahu, delavsko ni pragnje,

Podpisan samoupravni sporazum

21. aprila je Prosjetni delavec v svečanem ozračju podpisal samoupravni sporazum o vsebinskem sodelovanju s Komunistom. Trije listi: Prosjetni delavec, Kmečki glas in Komunist so se združili, da bi po najboljši poti dosegli družbeni smoter: boljšo obveščenost in približevanje sredstev javnega obveščanja širšim množicam, kot zahtevajo smernice CK ZKS. Svečanosti so se udeležile vse tri delegacije listov podpisnikov, poseben poudarek pa ji je dala prisotnost člana CK ZKS, predsednika Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja Slovenije in predsednika izdajateljskega sveta Prosjetnega delavca. — (Foto: S. Jesenovec)

Srečanje s Korejci

Udeležili smo se srečanja z delegacijo CK delavske partije demokratične republike Koreje, ki poteka ob izmenjavi z našim predsedstvom CK ZKJ. Člana delegacije in predavatelja: Djo Mjong II, podpredsednik komiteja za združitev Koreje po mirni poti in Kim Mjong, načelnik uprave v komiteju za združitev Koreje po mirni poti, sta imela v naši državi več predavanj na temo „Združitev Koreje po mirni poti“. V uredništvu Komunist, ki je pripravilo to srečanje, smo se pogovarjali o prijateljskih stikih med našo in njihovo republiko in o sedanjem stanju Severne Koreje. Slišali smo oris njihovega hitrega povojnega razvoja, ki je potrdil, da spada Severna Koreja med najrazvitejše azijske dežele. Gostje so poudarili pomen neuvrščene politike in prizadevanja njihovega naroda za združitev Koreje po mirni poti. Iz pogovora smo zvedeli, da pripisujejo izobraževanju velik pomen, saj četrtino (8 milijonov dvesto tisoč) prebivalstva zavzemajo dijaki in študentje. Po partijskem sistemu se vsak delavec mesec dni v letu posveti samo izobraževanju. Veliko pozornost posvečajo mladini, predvsem 11-letnemu obveznemu šolanju, ki je — brezplačno. V njihovi domovini imajo kar 154 raznih fakultet, vsi njihovi študentje prejemajo štipendije in posebne uniforme. Nepismenosti skoraj ni. Tudi vzgojo predšolskih otrok financira družba. V vsaki tovarni in ustanovi je poskrbljeno za otroško varstvo in jasli. Jasno je, da je v Južni Koreji stanje precej drugačno, glede na neugodne razmere, ki tam vladajo. (Foto: V. Vasle)

Postopoma do brezplačnih učbenikov

Na zadnji seji sveta za vzgojo in izobraževanje pri republiški konferenci SZDL so razpravljali o načrtu dela v tem šolskem letu. Med konkretnimi nalogami velja omeniti predvsem usmerjanje učencev osnovnih in srednjih šol v pedagoške poklice, reševanje problematike dijaških domov, uveljavljanje družbenega dogovora o reformi kadrovskega šolstva in pa družbeni dogovor o distribuciji učbenikov in šolskih potrebščin prek vzgojnoizobraževalnih zavodov.

Prosjetni delavci in starši — oboji poznajo akcije za brezplačne učbenike. Ponekod so jih tudi že uresničili. Povsod to ni možno. In predvsem: ni mogoče naenkrat. Zato lahko pozdravimo pobudo zavoda SR Slovenije za šolstvo, da je treba tako v občinah kot v vsej republiki začeti bolj smotno preskrbovati šole z učnimi pripomočki. Založbe, ki izdajajo in prodajajo učbenike, šolske potrebščine in učila, naj bi v enem letu izoblikovale skupno distribucijo (skladiščenje,

ekspedit, prevoz). Občinske izobraževalne skupnosti naj bi prevzele vlogo naročnikov za vse osnovne šole na svojem območju. Tako bi staršem odvzeli skrb zamuđenega iskanja in kupovanja šolskih pripomočkov, sočasno pa bi učbenike in druga učila pocenili z odpravo trgovskega rabata. Najbrž bi se izognili tudi mučnim ugotovitvam, da je učbenik pošel, da ga še niso prejeli in podobno. Kadar bi bil učbenik natisnjen, bi ga dobile vse šole hkrati. Tako bi si postopoma ustvarile zalogo učbenikov za izposojanje — in učenci bi dobili učne knjige poceni, saj bi plačali samo izposojevalnino.

prispevek je doslej redno šel samo za gradnjo), morajo prositi pač banke. In če banke ne odobrijo — ali ugotovijo, da posojil ni mogoče odobriti — propadejo vsi naši pametni, solidarno zastavljeni in napredni načrti. Čudno, kako smo v naši družbi nazadnje vselej odvisni od bank — namesto da bi bili kot družba delovnih ljudi odvisni od proizvodnje (industrijske, družbenokmetijske in podobno). Banke nastopajo kot nek višji dejavnik, kakor da ne vemo, da živijo od denarja delovnih ljudi.

Če bo za obletnico predloga akcije organizirane družbene preskrbe šol z učbeniki in šolskimi potrebščinami (junij 1975 — junij 1976) dosežen in podpisan samoupravni sporazum (sopodpisnice bodo tudi banke), lahko rečemo, da smo stopili na pot k brezplačnim učbenikom in šolskim potrebščinam za vse osnovnošolce v SR Sloveniji.

N. MAURER

Samoupravni sporazum

S samoupravnimi sporazumi se lotevamo danes vseh problemov v družbi. Dobro je tako — v primeru, da ti samoupravni sporazumi niso samo podpisani, ampak tudi izvajani. Na seji izvršnega odbora skupščine izobraževalne skupnosti Slovenije (dne 22. aprila) so razpravljali tudi o osnutku samoupravnega sporazuma o bilanci sredstev usmerjenega izobraževanja, in sicer za gozdarstvo, agroživilstvo, tekstilno stroko, usnjarsko in usnjarsko predelovalno stroko, za kemijo, farmacijo in gumarstvo. Podpisale naj bi ga vse našete izobraževalne skupnosti ter izobraževalna skupnost Slovenije.

Takšen sporazum vpliva na razvoj izobraževanja po posameznih panogah, saj so se skupnosti sporazumele, da bodo ovrednotile svoje programe v skladu z enotnimi osnovami meril ter po enotnih normativih, sprejetih v skupščini izobraževalne skupnosti Slovenije. Tudi finančna sredstva, ki se združujejo iz enotnega prispevka za usmerjeno izobraževanje, bodo podpisnice v celoti obravnavale enotno. Ob koncu koledarskega leta bodo

pripravile obračun sredstev glede na sprejete dejavnosti. Ti obračuni bodo osnova za celotno bilanco delovanja podpisnic.

Gotovo bodo nekatere skupnosti zbrale več, druge pa manj denarja — odvisno od gospodarskih možnosti. Na podlagi seštevka sredstev vseh skupnosti bodo ugotovile presežek ali primanjkljaj — ter ukrepale v skladu z družbenim dogovorom o razporejanju dohodka v letu 1976. Takšno odgovorno dogovarjanje in ravnanje s sredstvi — gotovo bo enako tudi s kadri — nam je lahko porok za uspešen razvoj usmerjenega izobraževanja v naštetih panogah. V drugih, manj neposredno gospodarsko usmerjenih vejah izobraževanja bo prizadevanje za usmerjeno izobraževanje ter pridobivanje finančnih osnov potekalo morda nekoliko počasneje. Toda če zasledujemo vse družbeno prizadevanje, razprave v družbenopolitičnih organizacijah, nam postane jasno, da postaja usmerjeno izobraževanje zares naše vsakdanje hotenje in potreba.

N. M.

»Biti komunist je velika odgovornost, a tudi čast«

Te besede sekretarja osnovne organizacije zveze komunistov na gradbeni tehniški šoli v Ljubljani Miroljuba Atanaskovića, so bile napotilo 42 učencem, ki so jih letošnjega 23. aprila sprejeli med člane Zveze komunistov Jugoslavije. Na slavnosti, ki so se je udeležili tudi predsednik občinske skupščine Ljubljana-Bežigrad Janez Rigler, namestnik sekretarja občinskega komiteja ZKS Jože Bučar in predstavnik mestnega komiteja ZKS Ljubljana, so za vestno delo podelili odlikovanja predsednika Jugoslavije Josipa Broza-Tita — red dela s srebrnim vencem učiteljem gradbene tehniške šole: Miroljubu Atanaskoviću, Nevenki Jamnik in Davorinu Žitniku.

V imenu nagradencev se je za visoka odlikovanja zahvalila Nevenka Jamnikova: Mislim, da je to veliko priznanje namenjeno vsemu našemu kolektivu, ki si prizadeva, da bi kar najbolje opravljal svoje delo. Mi vsi želimo, da dobe mladi ljudje, katerih vzgoja nam je zaupana, trdno strokovno znanje, a ne ostanejo ozki strokovnjaki, temveč se razvijejo v razgledane člane naše skupnosti, v osebnosti s trdnimi načeli socialistične morale.

Dvainštirideset dijakov, ki je tistega dne prejelo članske izkaznice in tradicionalni rdeči nagelj, je tako dopolnilo seznam mladincev in mladink, ki so jih v več kot dvajsetih letih obstoja osnovne organizacije na tej šoli sprejeli med člane zveze komunistov. Ta številka ni majhna: kar 180 mladih ljudi — članov ZKS, ki je končalo to šolo, dandanes nadaljuje aktivno delo v delovnih organizacijah. Sekretar je poudaril tudi vpliv osnovne organizacije na mlado generacijo: mladina te šole je dosegla v preteklih dvajsetih letih velike delovne uspehe in ohranila moralo na zavidljivi višini.

Miroljub Atanasković je hkrati ob iskrenih čestitkah učencem spregovoril tudi o

današnjem času, dinamičnem obdobju našega socialističnega razvoja, ko vse napredne sile v naši družbi bijejo boj za dosledno uresničevanje pisma tovariša Tita, uresničevanje ustave. To je čas prizadevanj, da bi delavci v delovnih organizacijah postali resnični samoupravljalci, bojevniki proti tistim, ki še vedno stremijo za tem, da bi odločali v imenu delavcev. Dolžnost mlade generacije je utrjevati to, kar je delavski razred že dosegel in pokazati, da znamo sami odločati o svojem danes in jutri. Ko je govoril o nalogah, je orisal tudi lik komunista — človeka z veliko mero odgovornosti, ki mora biti zgled drugim, pripravljen na odrekovanja, ki zna družbene interese postaviti pred osebne in biti tam, kjer je najteže. Naloga učencev je seveda predvsem doseči čim boljši uspeh, hkrati pa dejavno prispevati, da bo življenje in delo mladine na njihovi šoli tudi v prihodnje tako uspešno, kot je bilo doslej.

Še tistega dne, takoj po slovesnosti je avtobus odpeljal na novo sprejete mlade člane na praznično potovanje: v osnovno šolo v Cerkno — spomenik NOB in bolnišnico Franjo.

M. K.

Izobraževanje ob delu

Dopolnilno izobraževanje ob delu je posebna oblika pouka, ki naj bi v prihodnje zavzemala vse pomembnejšo vlogo. Tudi družbenopolitične in gospodarske organizacije ji posvečajo posebno pozornost. Na fakulteti za elektrotehniko so takšen pouk že imeli, toda predvsem za posameznike iz industrije, v večjem obsegu pa so ga organizirali v letošnjem šolskem letu, in sicer za ZP Slovenske železarne.

V seminar za dopolnjevanje znanja o elektromotorskih pogonih in avtomatiki v železarni so se vključili strokovnjaki iz železarn Jesenice, Ravne in Štore. Namen je bil: seznaniti slušatelje z najnovejšimi teoretičnimi in tehnološkimi dosežki iz tistih panog, ki se nanašajo na delovno področje; to se pravi na vsakdanje delo slušateljev in železarn.

Smoter je pridobitev znanja — ne pa spričevala! Zato sluša-

telji po končanem seminarju ne bodo dobili spričeval ali kakršnegakoli priznanja kvalifikacije. Ta sklep je novost v našem šolstvu.

Organizacijo in izvedbo pouka je prevzela katedra za regulacijo in elektromagnetne pretvornike energije. Vodja je profesor dr. Rafael Cajhen. In kaj je najpomembnejše ob taki obliki študija?

— Veliko slušateljev-delavcev iz proizvodnje

— program pouka so določili uporabniki;

— financiranje pouka je v celoti prevzelo gospodarstvo

— smoter izobraževanja ni pridobitev spričeval, temveč izključno pridobitev znanja

— angažiranje vrhunskih strokovnjakov za predavatelje — sestava ima jugoslovanski značaj

— vsa predavanja so tiskana, slušatelji pa so jih prejeli nekaj dni pred poukom.

Šoštanj:

Mati in otrok

ZAPIS OB RAZSTAVI V POČASTITEV CANKARJA IN KAJUHA

Kakor vsako leto so tudi letos v počastitev 100-letnice Cankarjevega rojstva in 32-letnice smrti Karla Destovnika Kajuha na istoimenski šoli odprli tokrat že VIII. republiško razstavo Likovni svet otrok, ki je letos pod geslom MATI IN OTROK. Na razpis je prišlo prek 1800 likovnih del v najrazličnejših tehnikah iz 78 slovenskih šol pa tudi iz zamejstva. Žirija, ki so jo sestavljali akad. slikarka Helena Berce, pedagoška svetovalka Zavoda SR Slovenije za šolstvo, Aladar Zaharijaš, akademski kipar iz Ljubljane, Niko Golob, likovni pedagog iz Novega mesta in Ivo Varl, likovni pedagog iz Sežane, pri tolikšni množici slik ni imela lahkega dela. Z enakovrednimi nagradami so nagradili 3 osnovne šole, in sicer iz Petrovc pri Celju (likovni pedagog Branka Sajovič), osnovno šolo Senčur pri Kranju (likovni pedagog Branko Sosič) in osnovno šolo Trbovlje (likovni pedagog Leopold Hočevar). Posamezni likovni pedagogi in številni učenci pa so prejeli pismena priznanja ali diplome z bronastim, srebrnim in zlatim Kajuhovim portretom.

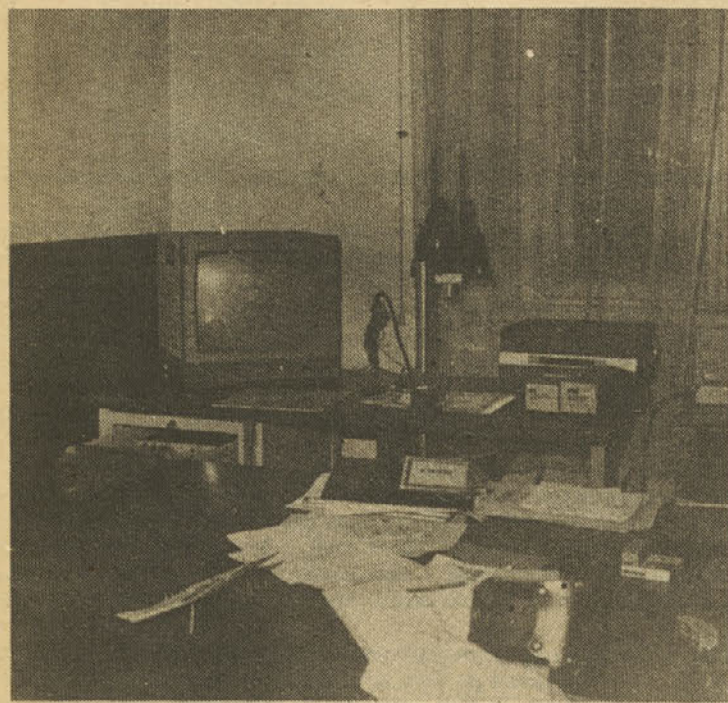
Razstavljeni so bili tudi številni kiparski izdelki, ki pa niso prišli v poštev za nagrade ali priznanja, ker je žirija svoje delo opravila v Ljubljani, kamor pa kipov niso dostavili. To je vsekakor vzgojno nepravilno do učencev, ki so z velikim trudom izdelali kar lepo število kipov, in to celo večjega formata iz lesa in drugih materialov. Zato se je žirija pred odprtjem razstave odločila, da podeli posebno knjižno nagrado učencu osnovne šole Anton Aškerc v Velenju Mirku Vocovniku; ko je v naravnih velikosti izdelal iz lipo-vega debela kip V MATERINEM OBJEMU, ki je bil deležen še posebne pozornosti številnih obiskovalcev.

Ob svečanem odprtju je bil bogat in kakovosten kulturni program, ki so se ga poleg nagradjenih učencev udeležili številni likovni pedagogi iz vse Slovenije ter kulturni in družbenopolitični delavci iz Velenja in Šoštanja. Ob tej priložnosti so pionirji izročili šopek cvetja tovarišici Majdi Lesničarjevi, likovni pedagoginji na osnovni šoli Karel Destovnik Kajuh v Šoštanju, ki že osem let izredno skrbno vodi vse priprave za to že tradicionalno vsakoletno republiško razstavo.

Pokrovitelj te izredno uspele likovne manifestacije je uredništvo Pionirskega lista iz Ljubljane, katerega predstavniki so se tudi udeležili slovesnosti. Ob tej priliki so izdali tudi kakovosten katalog s številnimi reprodukcijami, katerega izdajo so omogočile kulturne ustanove in družbenopolitične organizacije občine Velenje.

VIKTOR KOJC

AKADEMIJA ZA LIKOVNO UMETNOST V LJUBLJANI organizira za kandidate za vpis v I. letnik tečaj za pridobivanje likovnega znanja. Na slikarskem oddelku traja tečaj mesec dni (sreda in četrtek od 17. do 19. ure), na kiparskem oddelku pa 15 dni (sreda in četrtek od 17. do 20. ure). Pričetek tečaja, na katerega se lahko prijavijo učenci zadnjega letnika vseh srednjih šol, bo 12. maja 1976 v Ljubljani, Erjavčeva 23. Število tečajnikov bo omejeno do največ 80. Vpis vsak dan od 10. do 12. ure. Vpisnina znaša 200,00 din za slikarski in 150,000 za kiparski oddelek.

Kabinet za zgodovino — interni TV sistem

usmerjeno izobraževanje • usmerjeno izobraževanje • usmerjeno izobraževanje • usmerjeno izobraževanje • usmerjeno izobraževanje • usmerjeno izobraževanje • usmerjeno izobraževanje

Brez neposrednega združenega dela ne bo reforme

Na vprašanja predstavnika prosvetnih listov odgovarja ZVONKO PETROVIĆ predsednik medrepubliške in pokrajinske komisije za reformo izobraževanja ter sekretar republiškega sekretariata za izobraževanje, znanost, kulturo in telesno kulturo Bosne in Hercegovine

Začelo se je drugo leto dela medrepubliške in pokrajinske komisije za reformo izobraževanja. Komisija je bila ustanovljena zato, da bi se čimprej in čim bolj uresničile naloge Zveze komunistov, sprejete na X. kongresu ZKJ.

VPRAŠANJE: Tovariš Petrović, predstavite to komisijo jugoslovanski javnosti sedaj, po njenem enoletnem delu.

ODGOVOR: V medrepubliški in pokrajinski komisiji za reformo izobraževanja je štiriindvajset članov; to pomeni, da predstavljajo vsako republiko in pokrajino po trije člani. Delegacija republike ali pokrajine so imenovali izvršni sveti, sestavljajo pa jo: republiški sekretar za izobraževanje, predsednik pedagoškega ali prosvetnega sveta ter direktor republiškega prosvetno-pedagoškega zavoda ali ustrezne ustanove. Smoter komisije je usklajevati dejavnost republik in pokrajin pri reformi izobraževanja na temeljih resolucije X. kongresa o nalogah Zveze komunistov Jugoslavije v socialistični samoupravni preobrazbi vzgoje in izobraževanja, ustave SFRJ ter republiških in pokrajinskih ustav. Način konstituiranja kaže, da je komisija delovno telo, ki oblikuje enotna stališča o reformi izobraževanja, o teh pa samoupravno odločajo — v skladu z ustavi — odgovorni in pristojni samoupravni, družbenopolitični ter strokovni organi republik in pokrajin.

Poleg teh sodelujejo pri delu komisije tudi predstavniki zveznega komiteja za znanost in kulturo, sveta Zveze sindikatov Jugoslavije, predsedstva zveznega komiteja ZSMJ. Za delo komisije se zanimajo številni organi in organizacije, zato vabimo njihove predstavnike na sestanke in jim damo priložnost, da sodelujejo.

Komisija je pripravila program dela, v katerem predvideva obravnavo dvajsetih področij, od integracije izobraževanja v enotnem sistemu združenega dela do strokovnih akademskih nazivov, skratka, od predšolske vzgoje do visokošolskega izobraževanja.

VPRAŠANJE: Komisija je sprejela nekaj dokumentov, ki temeljijo bolj ali manj na medsebojnem dogovarjanju in sporazumevanju. Koliko pa ti dokumenti obvezujejo?

ODGOVOR: Komisija je sprejela doslej dva dokumenta: Sklepe o skupnih vzgojno-izobraževalnih temeljih usmerjenega izobraževanja in Predlog enotne kvalifikacijske lestvice kot osnove novega sistema usmerjenega izobraževanja. Dokumenta osnove novega sistema lestvice kot osnove novega sistema usmerjenega izobraževanja. Dokumenta sta v republikah in pokrajinah v javni razpravi zato, da bi ocenili, koliko ju je mogoče uresničiti. Na temelju te ocene bodo nastajale sistemske in zakonske rešitve. Povedano drugače: republike in pokrajine uporabijo predlagane rešitve glede na svoje potrebe in interese. Sklepi komisije pravno nikomur ne nalagajo obveznosti. Po resoluciji X. kongresa moramo zgraditi vzgojnoizobraževalni sistem na enotnih idejnih temeljih. Resolucija poudarja, da je s tem rešitev, pri izdelavi predmetnikov in učnih načrtov, pri izdajanju učbenikov ter izmenjavi rešitev, kpri izdelavi predmetnikov in učnih načrtov, pri izdajanju učbenikov ter izmenjavi izkušenj in informacij... Sklepi in predlogi komisije torej

omogočajo, da bomo lažje uskladili zakonske rešitve ter zgradili približno enak sistem vzgoje in izobraževanja — tak ki bo ustrezal interesom in potrebam vseh nas. Kot vidimo, so sklepi komisije za republike in pokrajine po svoje tudi obvezni.

VPRAŠANJE: Lahko rečemo, da smo osnovno šolo razmeroma dobro uredili, usmerjeno izobraževanje pa še vedno nima oblike, kakršno si želimo. Do kam smo torej prišli, tovariš Petrović? V čem so novosti? Imamo kvalifikacijsko lestvico — združeno delo mora povedati svoje...

ODGOVOR: Ne bi si upal trditi, da smo osnovno šolo „razmeroma dobro uredili“. Tudi na tem vzgojnoizobraževalnem področju moramo še marsikaj spremeniti. Odločitev komisije, da bo začela z reformo usmerjenega izobraževanja, predvsem srednjega, dokazuje, kako pereč je ta problem, da so potrebne hitre spremembe, ker smo na tem področju najbolj zaostali in imamo največ nerešenih problemov. In še o dosedanjem delu komisije: strinjamo se s tem, da se mora usmerjeno izobraževanje začeti s skupno osnovo, ki traja dve leti, da mora biti to enoten sistem prožno navpično in vodoravno povezanih oblik in stopenj usmerjenega izobraževanja; temu mora ustrezati enotna kvalifikacijska lestvica, zasnovana na zahtevnosti dela.

Novost je predvsem v tem, da ukinjamo tradicionalno dvojnost tako v sistemu izobraževanja kot v kvalifikacijski lestvici. Ne bo več niti delavskih šol niti delavskih poklicev, ampak bodo vsi učenci prešli različne stopnje izobraževanja, grajene na enotnih načelih — glede na zahtevnost dela, za katerega se usposablja.

V vseh republikah in pokrajinah že poteka javna razprava o predlogu enotne kvalifikacijske lestvice. O tej pa mora povedati svoje mnenje predvsem združeno delo. Ko bomo ob koncu leta zbrali vse ocene in predloge, bomo začeli izdelovati skupne sklepe; ti bodo temelj za utrjevanje nove, enotne lestvice, s tem pa tudi novega sistema usmerjenega izobraževanja. To je seveda samo „okostje“, ki ga moramo izpolniti z „mesom“, to je z načrti in učbeniki. Tovariši iz SR Srbije pripravljajo gradivo, ki bo pokazalo, kako je mogoče izdelati skupne načrte in učbenike. Dogovorili se bomo, kako bomo uresničili tudi to smernico resolucije X. kongresa.

VPRAŠANJE: Z reformo ali — če uporabimo izraz iz resolucije in s kongresa — s preobrazbo usmerjenega izobraževanja je povezana tudi preobrazba visokošolskega izobraževanja. Ponekod so naredili že precej tudi za to stopnjo — nekateri so opravili prve korake, drugi pa se nanje šele pripravljajo. Če upoštevamo vse posebnosti republik in pokrajin — kaj in koliko je skupnih značilnosti?

ODGOVOR: Komisija ima v načrtu tudi razpravo o reformi visokošolskega izobraževanja, ni pa še njej razpravljala. Priča-

Zvonko Petrović

jemo, da bo ta razprava končana do letošnjega maja. To je zelo zapleteno vprašanje. Visokošolsko izobraževanje mora postati sestavni del usmerjenega izobraževanja, ker bo le tako dosežena navpična povezanost celotnega sistema. Še posebno je treba uskladiti prizadevanja, da bi se visokošolsko izobraževanje povežalo z znanstvenoraziskovalnim in združenim delom na področju gospodarstva.

Predvideti moramo torej, da se bodo prihodnji strokovnjaki z visoko izobrazbo pripravljali za zahtevne poklice s poukom, znanstvenoraziskovalnim, proizvodnim in družbenim delom. Zato je treba v visokem šolstvu takoj posodobiti študijske programe, uskladiti režim študija s potrebami in možnostmi združenega dela ter omogočiti kroženje kadrov med univerzo — znanstvenoraziskovalnimi organizacijami in gospodarstvom ali družbenimi dejavnostmi.

Reforma visokošolskega izobraževanja ne poteka v vseh republikah enako hitro. V Bosni in Hercegovini smo precej napredovali, v SR Sloveniji so lani sprejeli zakon o visokem šolstvu, v SR Hrvaški pa ga pripravljajo. Vse to bo omogočilo komisiji, da bo izdelala še bolj kakovosten dokument, ki bo spodbujal reformo tudi na tem področju.

VPRAŠANJE: Iz obilice problematike vzemimo vprašanje, ki je prav gotovo zelo pomembno, tj. učno osebo. Nekateri podatki že opozarjajo, da je po vsej Jugoslaviji začelo primanjkovati učiteljev. Vprašanje je tudi, kakšna je kakovost tistih, ki se vpisujejo v kadrovske šole. Kaj storiti, da bi razmere — dovolite da tako rečemo — ne popravljali, ampak popravili?

ODGOVOR: V komisiji smo obravnavali vprašanje reforme kadrovskih šol in fakultet. Tovariši iz SR Hrvaške so pripravili zelo zanimivo gradivo, v katerem so nakazane možnosti, kako izobraževati učno osebo — od tistega za predšolsko vzgojo pa do učiteljev na visokošolskih zavodih. Sklenili smo, da je treba delo na tem področju nadaljevati, vse republike in pokrajine pa naj s svojimi gradivi obogatijo temelje za pravo skupnih stališč.

Z reformo kadrovskih šol je ponavadi povezan tudi problem pomanjkanja učiteljev. To pomeni — vsaj tako menim — da je dosednji način izobraževanja in pripravljanja učiteljev vzrok za pomanjkanje novih kadrov. Menim tudi, da pravi vzrok za pomanjkanje učiteljev ni le v načinu njihovega šolanja, ampak predvsem v položaju, ki ga imamo v družbi. Najmanj cenimo — in glede na to tudi najslabše nagradimo — tiste, ki opravljajo izmed vseh prosvetnih delavcev najbolj delikatno in najodgovornejše delo — učitelje razrednega pouka. Zato se mladi ljudje tudi tako težko odločijo za tovrstni študij, pedagoške akademije pa so primorane sprejeti vsakogar, ki pokaže vsaj malo veselja za to, da bi postal učitelj. Kriza, ki je na pomolu, zahteva, da vsi zainteresirani, še posebno pa samoupravne interesne skupnosti pomagajo reševati ta problem. Samo z reformo kadrovskih šol in fakultet se ne bomo izboljšali razmer.

VPRAŠANJE: Letos smo začeli po vsej državi uresničevati srednjeročne načrte družbenoekonomskega razvoja. Pred nedavnim je komisija razpravljala o srednjeročnem načrtu (od 1975 do 1980) in dolgoročnem načrtu razvoja vzgoje in izobraževanja (od leta 1975 do 1985). Kakšen je bil namen razprave?

ODGOVOR: Razumljivo je, da celotnega vzgojnoizobraževalnega sistema ni mogoče reformirati v enem letu ali v dveh. Glavne smernice reforme bomo uresničili v prihodnjih petih ali šestih letih, tj. v obdobjih srednjeročnega in dolgoročnega načrta razvoja. Zato je tudi logično, da vsebujejo načrti temeljne smernice razvoja, bistvena razmerja in materialno osnovo za reformo.

Dogovorili smo se, da bodo tovariši iz Črne gore pripravili primerjalni pregled srednjeročnih in dolgoročnih načrtov razvoja republik in pokrajin. Gradivo nam je dalo priložnost za bogato razpravo. Ugotavljali smo predvsem to, da vzgoja in izobraževanje v načrtih nimata takega položaja, za kakršnega se zavzema resolucija X. kongresa. To pomeni, da to področje ni obravnavano kot sestavni del proizvodnje, kot dejavnik

razvoja skupne družbene produkcije. V načrtih je ostalo „vse po starem“, izobraževanje je obravnavano kot skupna poraba in je v tem „seznamu“ na častnem prvem mestu. Drugič: metodologija načrtovanja razvoja izobraževanja je zelo zapletena, naše izkušnje glede tega pa so preskromne.

Nujno je, da združimo moči in skušamo zgraditi enotno metodologijo načrtovanja. Zato smo ustanovili komisijo, ki bo še nadalje spremljala proces načrtovanja v republikah in pokrajinah, ter opozarjala na to, kar je skupnega ali različnega.

Poudariti moram, da je naša naloga prispevati k izpopolnjevanju načrtovanja, ne pa neposredno sodelovati pri sprejemanju načrtov. To je naloga organizacij združenega dela, samoupravnih interesnih skupnosti in njihovih združenj v republikah ali pokrajinah.

VPRAŠANJE: Za temeljito reformo vzgojnoizobraževalne dejavnosti — tudi mi smo se z njo strinjali — je treba spremeniti predmetnike in učne načrte na vseh stopnjah izobraževanja. Tovariš Petrović, ali je kakšna pobuda za to, da bo tudi na tem področju kaj narejenega?

ODGOVOR: O tem sem že nekaj povedal. Če ste pozorno prebrali sklepe o skupnih temeljih, ste lahko opazili, da so v njih predlagani temeljni predmetniki, in sicer v dveh dokaj podobnih različicah. Pogovori o marksističnem izobraževanju so nas privedli do sklepov, da je treba ta predmet uvesti v vseh oblikah izobraževanja, strinjamo se tudi glede števila ur, ki naj bi jih ta predmet imel. Pripravljamo programsko osnovo, s tem pa tudi odgovor na vprašanje, ali je mogoče sestaviti enoten učbenik za marksizem. Povedano drugače: zavedamo se obveznosti, ki izhajajo iz resolucije X. kongresa, trdno smo se odločili, da jo bomo uresničili. Toda za to je potreben čas. Dovolj je že, če povem, da je v načrtu dela predvidena izdelava skupnih in enotnih predmetnikov in načrtov vzgojnoizobraževalnega dela za osnovno izobraževanje učbenikov, ki bi jih uporabljali v vseh republikah in pokrajinah.

Bolj določeno ne morem odgovoriti na to vprašanje.

VPRAŠANJE: Tovariš Petrović, radi bi dobili še nekoliko bolj popolno podobo o delu medrepubliške in pokrajinske komisije za reformo izobraževanja. Povejte nam, prosim, še nekaj o akcijah v zvezi z izobraževanjem odraslih, saj je tudi to ena od nalog komisije za reformo izobraževanja.

ODGOVOR: Včasih slišimo, da je izobraževanje odraslih potisnjeno na rob reforme — kar pa seveda ni res. Komisija je ustanovila posebno delovno skupino za izobraževanje odraslih, ki je letošnjega aprila pripravila posvetovanje v Stubiških Toplicah. Znano je, da je v resoluciji X. kongresa sistem vzgoje in izobraževanja zasnovan kot sistem permanentnega izobraževanja, v katerem je mladi generaciji in odraslim posvečena enaka pozornost.

Nujno je torej reformirati tudi izobraževanje odraslih, in sicer ne samo organizacijsko, ampak tudi vsebinsko. Pri tem moramo poudariti, da je vključevanje izobraževanja odraslih v enoten sistem združenega dela temeljni smoter in strateška

smer reforme izobraževanja odraslih. Združeno delo mora prevzeti politiko razvoja izobraževanja odraslih kot temeljni pogoj svojega in splošnega družbenega razvoja.

Veliko področij izobraževanja odraslih zahteva pospešeno delo, kot npr.: marksistično izobraževanje, opismenjevanje ob delu in iz dela, izobraževanje za samoupravljanje, izobraževanje za splošni ljudski odpor ter družbeno samozasčito itn. Temeljita reforma vsebine in vzgojnoizobraževalnih procesov bo zagotovila napredek celotnega izobraževanja odraslih in nadaljnji korak v razvoju združenega dela.

VPRAŠANJE: Kaj menite — ali poteka reforma dovolj hitro, učinkovito, po načrtu? Ali bi šlo morebiti hitreje?

ODGOVOR: Če že sprašujete za moje mnenje, moram reči, da je to vprašanje tipično jugoslovansko. Ali je dovolj hitro, bi šlo morda hitreje? Za nas je vedno vse prepočasno, vedno zamujamo. Zato je bolje, če pogledamo, kako zadeve potekajo. Deseti kongres je sprejel konec maja leta 1974 resolucijo, v kateri je ugotovljeno, da mora „združeno delo kot celota prevzeti neposredno odgovornost za politiko vzgoje in izobraževanja...“, ni sicer tako, da se organsko in funkcionalno povežejo „vsi deli združenega dela in izobraževanja v enoten sistem združenega dela“. Da bi se te težnje uresničile, smo začeli pripravljati zakon o internih skupnostih vzgoje in izobraževanja. Ob koncu leta 1974 in v začetku leta 1975 so skupščine republik in pokrajin te zakone tudi sprejele. S tem je bil postavljen temelj za ustvarjanje novih družbenoekonomskih odnosov na področju vzgoje in izobraževanja; brez teh pa ni resnične reforme. Sledil je proces konstituiranja, in delo samoupravnih interesnih skupnosti se je začelo.

Da bi reformo pospešili, so republiški sekretarji za izobraževanje spodbudili ustanovitve medrepubliške komisije; ta je začela delati marca leta 1975. Po enoletnem delu je komisija sestavila omenjena dokumenta in začela pripravljati dokumente, ki bodo še bolj natančno opredelili reformo druge faze usmerjenega izobraževanja, visokošolskega izobraževanja, sistema izobraževanja učiteljev, izobraževanja odraslih ter marksističnega in permanentnega izobraževanja delovnih ljudi.

Družbenopolitične organizacije, predvsem Zveze komunistov so se začele pospešeno ukvarjati s problemi reforme sredi leta 1975. Njihove razčlembе, predlogi in sklepi so dragocen prispevek k nadaljnjemu delu vseh, ki se ukvarjajo z reformo.

Z vsem tem hočem povedati, da temeljni nosilec reforme izobraževanja — združeno delo — še vedno ni vključen v proces reforme. Če govorimo o zamudi ali o hitrejših tokovih reforme, potem je mogoče govoriti o tem predvsem z vidika zavzetosti združenega dela. Brez neposrednega sodelovanja združenega dela tudi ne bo reforme. Zato si moramo prizadevati, da bo to, kar je začeto, čimprej prevzelo združeno delo in v skladu s smernicami X. kongresa tudi izpeljalo.

Pogovor je vodil: NIKOLA NIKIĆ

usmerjeno izobraževanje • usmerjeno izobraževanje • usmerjeno izobraževanje • usmerjeno izobraževanje • usmerjeno izobraževanje • usmerjeno izobraževanje • usmerjeno izobraževanje •

Skupna seja komisije za izobraževanje, znanost in kulturo predsedstva CK ZKJ in sveta Zveze sindikatov Jugoslavije

Različni pogledi

Preobrazba izobraževanja in ustanavljanje samoupravnih interesnih skupnosti — mimo pozornosti združenega dela

O aktualnih idejnopolitičnih vprašanih reforme usmerjenega izobraževanja so pred nedavnim razpravljali na skupni seji komisij za izobraževanje, znanost in kulturo predsedstva CK Zveze komunistov Jugoslavije in sveta Zveze sindikatov Jugoslavije. Po besedah predsednika Janeza Vrhovca je bil namen te seje opozoriti na nekatera pomembna vprašanja reforme usmerjenega izobraževanja, ki naj bi jim posvetili v splošni družbeni razpravi posebno pozornost in dobili nanja tudi potrebne odgovore.

V uvodu je sekretar sveta Zveze sindikatov Jugoslavije Bore Petkovski poudaril, da je treba pojasniti nekatera vprašanja zato, ker postajajo spremembe v usmerjenem izobraževanju vedno bolj intenzivne, pa tudi zato, ker se porajajo „številni pojavi in težnje, ki zelo različno in slabo vplivajo na uresničevanje stališč X. kongresa Zveze komunistov Jugoslavije“.

Ugotovljeno je, da prihajajo do izraza problemi, ki so povečini subjektivni in številne umetno ustvarjene dileme, ki razvijajo brezuspešno razpravo v škodo praktične akcije. Razprave potekajo v glavnem v strokovnih krogih, združeno delo pa stoji ob strani.

Petkovski je opozoril tudi na probleme v samoupravnem kon-

stituiranju usmerjenega izobraževanja: „Reforma usmerjenega izobraževanja in vzgoje ter ustanavljanje posebnih interesnih skupnosti ne poteka kot enoten proces, v katerem je treba združiti potrebe združenega dela z reprodukcijo kadrov ter s politiko vzgoje in izobraževanja v organizacijah združenega dela in v vsej družbi.“ Poudaril je, kako počasi poteka organiziranje posebnih interesnih skupnosti za posamezne dejavnosti, da so pričujoče težnje omejevanja funkcij ter skupnosti za formalno menjavo dela, ki se konča pri zagotavljanju potrebnega denarja. Dohodkovnim odnosom še vedno ni posvečena potrebna pozornost niti v razpravah niti v družbeni akciji za napredek dela samoupravnih interesnih skupnosti. Odločno se je treba bojevati proti takim pojmovanjem in akcijam, ki še nadalje ohranjajo funkcionalno nepovezanost dela in izobraževanja in se zavzemajo za zapiranje usmerjenega izobraževanja v ozke občinske meje.

ŽOGA SE VRAČA

Ko je govoril o akciji za reformo usmerjenega izobraževanja, je Petkovski najprej ugotovil, da združeno delo še vedno ni dovolj seznanjeno z reformo, in vključeno v njen proces. Medtem ko se po eni strani spretno uporablja teza, češ da združeno delo ne more sodelovati pri reformi, ker še ni samoupravno organizirano in zato, ker je zaposleno s pomembnejšimi vprašanji razvoja, se mu po drugi strani „vrča žoga“, češ: sedaj, ko je prva faza usmerjenega izobraževanja v glavnem zasnovana, naj bi združeno delo izdelalo projekt druge faze glede na svoje potrebe.

Petkovski je med drugim opozoril tudi na to, da pri reformiranju vzgojnoizobraževalnega sistema ne bi smele nastati med republikami in pokrajinami take razlike, ki bi v prihodnosti lahko zadobile resne idejnopolitične razsežnosti. Pri tem je poudaril, da je tudi pojav izbirnih predmetov kot petega področja in ponekod velika zastopnost le-teh v učnem načrtu, idejnopolitični problem, čigar posledice je treba uvideti.

Razprava članov obeh komisij je v marsičem potrdila oceno, povedano v uvodu, namreč da je združeno delo ločeno od reformnih procesov v usmerjenem izobraževanju.

UPORABNIKI SE PREBUJAJO POČASI

Stipe Šušar je v svoji razpravi dejal, da vpliva na počasno „prebujanje“ uporabnikov izobraževanja tudi to, da štejejo dajatev materialne proizvodnje za izobraževanje kot zakonsko obveznost. Zanima jih samo to, ali je dajatev manjša ali večja. V programih razvoja organizacij združenega dela, občin, območij in republik ne posvečajo družbenim dejavnostim dovolj pozornosti. Zavest, da morajo te dejavnosti postati prvine njihove nujne reprodukcije, še ni dozorela. Gre predvsem za to, ali bo dovoljena manjša ali večja poraba. Potrebna bi bila celo neposredna akcija Zveze komunistov in Zveze sindikatov, da bi se povečalo zanimanje za izobraževalne programe in vzpostavljane zvez prek samoupravnih interesnih skupnosti — je poudaril Stipe Šušar. Ko je govoril o izkušnjah SR Hrvaške pri uvajanju skupnih temeljev usmerjenega izobraževanja, je dejal, da le-ti „veliko prispevajo

k izenačevanju startnih osnov mladine za nadaljnje izobraževanje in lahko razmeroma veliko pripomorejo k odpravljanju dvotirnosti“. Menil je, da bi skupne temelje tudi druge hitreje uvedli. Pri tem je poudaril, da jih je bolje najprej uvesti v prakso in potem popravljati, kot pa preskušati na majhnem številu učencev.

Razprava na seji je opozorila tudi na nekatere razlike v pojmovanjih. Ko je Stevan Bezdanov govoril o izbirnih predmetih, je dejal, da imajo značaj usmerjanja, zato rušijo enotnost prve faze: tam, kjer so jim odmerili dovolj prostora, je mogoče „vrniti“ vse predmete, ki so bili iz skupnih temeljev izključeni, s tem pa se lahko znova obudi dvotirnost. Čas za izbirne predmete iščejo v zmanjševanju prostora za delovno-proizvodno komponento — to pa ni sprejemljivo z vidika resolucije X. kongresa.

Boris Lipužič pa je poudaril, da ni nikjer zapisano, da bi morala trajati prva faza dve leti. Dejal je, da razpravljajo v Sloveniji sedaj o zasnovi, ki predvideva za drugo leto izobraževanja več usmeritev (v obliki obveznih izobraževalnih programov, ki jih izbirajo učenci); te so priprava za poklicno izobraževanje.

V Srbiji končana javna izprava o predlogu skupnih temeljev usmerjenega izobraževanja

Med različicami

V SR Srbiji — brez pokrajin — je bila pred nedavnim končana javna razprava o predlogu skupnih temeljev usmerjenega izobraževanja. Dokument je zbudil veliko zanimanja ne samo srednjih šol in fakultet, ampak tudi združenega dela v gospodarstvu. Predlagatelji besedila so prejeli na stotine mnenj in predlogov.

Javna razprava je bila nekotranj svojevrsna, saj se je bilo treba odločiti med dvema ponujenima različicama skupnih temeljev. Razlikovali sta se predvsem po številu ur izbirnih predmetov ter osnov tehnike in proizvodnje. Medtem ko je vsebovala različica A 10 % ur izbirnih predmetov in 5 ur osnov tehnike in proizvodnje, je imela različica B 18 % ur izbirnih predmetov in 3 ure osnov tehnike. Pri tem je treba opozoriti, da so izbirni predmeti obvezni, vsebino pa izbere šola iz obstoječih ali novih predmetnih področij.

Javnost je torej lahko izbirala med dvema različicama kot možnostima za boljšo in izrazitejšo usmeritev faze skupnih temeljev; izbirni predmeti dajejo namreč možnosti za boljše preučevanje posameznih področij (po različici B je bilo v drugem letu predvidenih za izbirne predmete celo 9 ur tedensko. Prav zaradi tega sta bili v javni razpravi obe različici deležni kritike. Kritiki so nasprotovali celo izbirnemu (tako imenovanemu petemu) področju v skupnih temeljih, češ da le-to ni predvideno v resoluciji X. kongresa.

Tistih, ki so kritizirali obe različici, je bilo manj, večina razpravljavcev se je opredeljevala ali za eno ali za drugo rešitev. Lahko rečemo, da so se strokovne šole, večina gospodarskih organizacij in gospodarske zbornice opredelile za različico A (ki ima manj ur izbirnih predmetov in več ur osnov tehnike in proizvodnje), vse gimnazije in fakultete pa so zagovarjale različico B. Eni in drugi so utemeljevali svoje odločitve.

„RDEČE“ IN „MODRO“

Zagovorniki različice A menijo med drugim, da ta bolj

Precej razpravljavcev je govorilo o izkušnjah pri reformi usmerjenega izobraževanja. Zvedeli smo, da postavlja v Srbiji, kjer je interesno organiziranje na tem področju v zamudi, Zveza komunistov to problematiko letos v središče pozornosti. Že do konca maja bo v republiki in na območjih približno 150 posvetovanj o izobraževanju. Menijo, da se bodo tako razjasnile mnoge dileme, ki so se pojavile ob snovanju usmerjenega izobraževanja. Ko je opozoril na to, je Milomir Petrović dejal, da je največ različnih pogledov na vlogo izbirnih predmetov in uvajanje političnega izobraževanja.

In kako je v Vojvodini? Milenko Nikolić je povedal, da nadaljujejo samoupravno konstituiranje usmerjenega izobraževanja, pri tem pa predvidevajo ustanavljanje enot po ožjih dejavnostih v okviru sedanjih petih samoupravnih interesnih skupnosti.

Razprava na seji obeh komisij je prikazala tudi sedanje akciskno stanje pri reformi usmerjenega izobraževanja in idejnopolitične težave, ki jo spremljajo. Ne da bi želeli dati obsežne sklepe, so na tem se-

stanku posebej poudarili, da brez neposrednega vključevanja združenega dela v celotno problematiko reforme usmerjenega izobraževanja ne more biti uspeha. V sedanjem obdobju je nujno spodbuditi k izdelavi potrebnih dokumentov, da bi združenemu delu dali temelj za razpravo o reformi. Tako je treba razvijati in dograjevati tudi samoupravno organiziranje, pri tem pa upoštevati ne samo menjavo dela prek samoupravnih interesnih skupnosti, ampak tudi menjavo neposredno med izobraževalnimi in drugimi delovnimi organizacijami. To ustava sicer predvideva, v praksi pa se zanemarija.

Na temelju uvoda in razprave na tem sestanku bo narejen povzetek, ki bo hkrati tudi program akcij za vse, ki sodelujejo v reformi.

RUŽICA PETROVIĆ

V čem se razlikujemo

(Iz gradiva, ki ga je za medrepubliško in pokrajinsko komisijo za reformo izobraževanja pripravila SR Črna gora)

V nekaterih republikah in pokrajinah se je zelo zaostрил problem osipa učencev v osnovni šoli, v Sloveniji pa je v načrtu družbenega razvoja naloga, da mora biti celodnevna šola za vse otroke uvedena do leta 1985. Predvideno je tudi, da se morajo tedaj vsi otroci vpisati v osnovno šolo v šestem letu starosti. Medtem ko v drugih republikah in na Kosovem skrbijo, kako bi zagotovili čim večji vpis na visokošolske zavode, hočejo v Sloveniji doseči, da se na višje in visoke šole ne bi vpisalo več kot 30 % generacije.

Razlike so precejšnje tudi pri načrtovanju tega, koliko učencev bo na ostalih stopnjah izobraževanja.

Zanimivo je na primer, kako so republike in pokrajina na Kosovu v svojih načrtih zasnovali razvoj predšolske vzgoje in izobraževanja. V Črni gori se bo povečalo število otrok na tej stopnji do leta 1980 s 7,5 % na približno 13 % ali do leta 1985 na približno 25 %; v Srbiji — brez pokrajin do leta 1980 na 13,7 % ali s pokrajinama 18,8 %, do leta 1985 pa 23 % na Kosovem do leta 1980 najmanj 6 %, v Makedoniji pa do leta 1985 25 %. Podatki torej kažejo, da bo najmanj otrok deležnih predšolske vzgoje in izobraževanja na Kosovem.

Vsi otroci naj bi si pridobili osnovnošolsko izobrazbo v Bosni in Hercegovini ter v Sloveniji; v Črni gori in Srbiji predvidevajo, da bo takih otrok 98 %, v Makedoniji pa 97 %. Kosovo, Vojvodina in Hrvaška še niso poslali podatkov.

Precejšnje razlike so tudi glede tega, koliko odstotkov mladine bo v usmerjenem izobraževanju. Prav ti podatki so najbolj zgovorni. Načrti razvoja predvidevajo: v Bosni in Hercegovini bo v usmerjenem izobraževanju do leta 1980 47 % mladine, do leta 1985 pa 62 %; v Črni gori jih bo 57 % do leta 1980.

Na Hrvaškem bo leta 1980 nadaljevalo šolanje 94 % učencev, ki končajo osnovno šolo, leta 1985 pa 85 %. V Makedoniji bo takih 49,5 % do leta 1980, v Sloveniji 77,2 % do leta 1980, v Srbiji 57,6 % do leta 1985, na Kosovem pa 50 % do leta 1980.

Kljub tolikšnim razlikam v šolstvu posameznih republik pa je v njihovih načrtih družbenega razvoja tudi precej skupnega. Na primer: v vseh republikah in pokrajinah je zelo pereče pomanjkanje strokovno usposobljenih učiteljev. Problem pomanjkanja učiteljev je posebno izrazit v Sloveniji, čeprav je to naša najbolj razvita republika. Odtod tudi podatek, da načrtujejo posamezne republike letno stopnjo povečanja učiteljev na več kot 6 %.

ZA BOLJŠE MOŽNOSTI UČENCEV IN ŠTUDENTOV

Da bi dobili vsaj nekoliko jasnejšo podobo o tem, kaj vse je še predvideno v načrtih družbenega razvoja vzgoje in izobraževanja, povejmo, da se v vseh republikah in pokrajinah zelo prizadevajo povečati domske zmogljivosti, pa tudi to, da bi izboljšali štipendiranje in kreditiranje učencev in študentov. To prav gotovo pomeni izboljšanje življenjskih razmer učencev in študentov — kar je neposredno nakazano tudi v resoluciji X. kongresa ZKJ o samoupravni socialistični preobrazbi vzgoje in izobraževanja. V vseh republikah in pokrajinah posvečajo posebno skrb prevozom učencev in organizirajo brezplačne dijaške kuhinje.

Namesto sklepov: glede na to, da so vse republike in pokrajine šele v obdobju iskanja čim boljših rešitev za izdelavo srednjeročnih in dolgoročnih načrtov razvoja vzgoje in izobraževanja, je treba o tem zelo zapletenem gradivu še razpravljati. Eno je gotovo: rešitve — tiste posebne in one, ki so značilne za vso Jugoslavijo — je treba čimprej najti.

NIKOLA NIKIĆ

odločna težnja k resnični preobrazbi vzgoje in izobraževanja.

TRI VPRAŠANJA

Videti je, da so se mnenja porazdelila v glavnem ob dveh ali treh vprašanjih. Eno izmed njih je, ali mora prva faza dati skupne splošno izobraževalne temelje ali pa rabiti poklicnemu usmerjanju in če je treba s številom ur omogočiti to drugo. Drugo vprašanje je odnos števila ur med splošno izobraževalnimi predmeti in proizvodno tehničnim področjem; to pa je prav gotovo zelo pomembno.

Mnenja iz javne razprave so obdelana, v pripravi je predlog skupnih temeljev. Preden bodo o njem razpravljali v skupščini, bodo povedali svoje mnenje nekateri republiški organi. Ne ve se še, kakšen bo ta predlog, vsekakor pa bo moral upoštevati nekatere pripombe, ki so bile v javni razpravi najbolj poudarjene. Sem sodi zahteva, da se zmanjša (ali celo ukine) število ur za izbirne predmete in morda tudi zahteva, da se materinščini in matematiki odmeri več kot tri ure tedensko, kakor je sedaj predvideno.

Povedati je treba, da se šole zelo zanimajo za prehod na skupne temelje (razen gimnazij, ki še ne najdejo svojega mesta v usmerjenem izobraževanju). To zanimanje spodbujajo dosežki na vseh srednjih šolah v Vojvodini in v 13 šolskih centrih ožje Srbije, ki so v prvem polletju letošnjega šolskega leta poskusno že uvedle pouk po skupnih temeljih. Jeseni se bo število takih šol povečalo, ker republiški organi že dobivajo številne zahteve, naj se jim odobri pouk po novih načrtih. Tako bodo v SR Srbiji pred začetkom šolskega leta 1977/78, še preden bodo v vseh šolah zažile skupni temelji, že imeli nekaj izkušenj na tem področju. To bo samo koristilo reformi tega pomembnega dela našega vzgojnoizobraževalnega sistema.

RUŽICA PETROVIĆ

»Moje delo je knjiga ljubezni — odpri jo, domovina. da boš videla kdo ti je pravičen sin!«

Iz moje samotne, grenke mladosti, vse polne ponižanja, polne bridkosti, se svetijo tiho tvoje oči; v nelepem življenju sled Neizrekljivega, sredi večne smrti Večnoživega, luč neugasljiva sredi večne noči.
(Heleni)

Zgodilo se je nekega jutra, da se je Job Mrmolja zbudil ter se v tistem trenutku neizmerno prestrašil. Imel je navado, da se je ozrl po svojem prepričanju, preden se je zadnjikrat obrnil na postelji. Doslej je ležalo zmerom deviško in nedotaknjeno na mizi in Job je zatisnil oči ter se v polsanih zadovoljno potapljaj po trebuhu. Danes ni bilo prepričanja nikjer. Planil je vznemirjen s postelje ter razbrskal in premetal vse knjige in listine, raztresene po mizi. Naposled je dvignil prt ter pogledal podenj. No, prepričanja tudi pod prtom ni bilo...

(O človeku, ki je izgubil prepričanje)

Neprijetno je, če nima človek kruha, jaz vem to jako dobro... In že je obsenčil duh upornosti sestradane obraze in stiskajo se okrvavljene pesti; prišel bo čas, ko se bodo majali beli gradovi ob svitu krvave zore... Toda jaz za svojo osebo ne morem reči, da me vznemirja mnogo bolj to strašno uboštvo, ki je razlito kot umazano morje po vsi naši mili domovini. Ne govorim o ljudeh, ki imajo slamo v glavi; teh smo se sčasoma privadili in nekaterim izmed njih polagamo celo lovorove vence na čelo. A pri nas ni nikjer ne duše ne srca; vse javno in privatno življenje je udušeno v konvencionalnih zunanostih, v smešnih malenkostih in obzirih.

(Epilog k Vinjetam)

Kdor ne zahteva od življenja ničesar, je gnusna golazen, ki ima vsakdo pravico, da jo stre s peto. Samo tisti ima pravico do življenja, ki se zaveda te pravice in ki jo želi, če mu jo krati. Kdor se ponižuje, bo še bolj ponižan. Da, prijatelji, poznam cele narode, ki so taka gnusna golazen in ki bodo zaradi tega jutri ali pojutrišnjem strti s peto. Taki narodi kvečjemu to-žijo, kvečjemu moledujejo, jokajo in prosijo, a ne kriče nikoli in nikoli ne udarijo.

(Nezadovoljnost)

Vedel je, kako pregrešno in krivično je, da leže moči njegovega razuma, in njegovega srca nedotaknjene, in da se izrabljajo in kvarijo v sanjah, ki ne koristijo nikomur. Tako je družba podobna vrtarju, ki pusti malomarno, da zaraste plevel rodovitnih del njegovega vrta. Strahovito je in pregrešno, da hodi po velikomestnih ulicah sto tisoč ljudi, ki bi hoteli delati in nimajo dela, in da hodi po istih ulicah sto tisoč drugih ljudi, ki so prisiljeni, da se ukvarjajo z delom, človeka ne vrednim.

(Pred ciljem)

Iz svoje moči, kljubovaje vsem sovražnim silam, je stopil naš mali narod pogumno in samozvestno v vrsto izobraženih, velikih narodov, ki so imeli stoletja časa za skrbno in mirno vzgojo in ki jim ni bilo treba premagovati nikakih ovir.

Umetnost in znanost: to sta dva cvetova, ki pričata o narodovem življenju. Drevo, ki ne poganja teh cvetov, je bolno, v mozgu njegovem gloda črv in njegovi dnevi so šteti. Drevo našega naroda ni bolno, ni se nam bati, da bi se posušilo. Pred ves svet stopimo lahko s proizvodi svoje duše in svojega razuma: to je izpričevalo našega življenja, to je naš potni list v svobodno prihodnost!

(Tujci)

„Čakajte, ljudje božji, usmiliti se!“
Ali voz je šel dalje in je iz-

treba prositi kruha, kdor je sam obdeloval prostrana polja. Ti, ki si delal — tvoje je delo: to je postava!

Zdaj pa malo nehajmo, ljubi moji, dovolj je norčije! Ne pravice ne krivice ne poznajo vaša mlada srca, Bog jih blagoslovi; ker sama pravica je v njih, se ne oskrunjena od vsega spoznanja i od vseh bridkosti. Kakor jaz do te pozne jezeni nisem poznal krivice, dokler je nisem zadel na svoja pleča, da hodim zdaj po svetu in iščem, kje bi jo odložil. Ne dodeli vam Bog, ljubi moji, da bi kdaj razločevali, kaj je na-

je vzdignila visoko nad močvirje, zmagoslavni prihodnosti naproti...
(Moja njiva)

V smehljaju materinem je bilo kakor sladek počitek po dolgi, dolgi poti, kakor bogato plačilo za ves strašni, do zadnjega hipa nepripoznani in nepoplačani trud, kakor tisočkratno povračilo za neizmerno trpljenje. Vsa blagost in čistost, neoskrunjena od grenkih dni, od prečutih noči, od skrbi in bridkosti, se je razodevala na mrtvih ustnicah.
(Njena podoba)

Ivan Cankar, risba, 1948, Božidar Jakac

redila zapoved in kaj so ljudje storili!
(Hlapec Jernej in njegova pravica)

Le vkup, ti uboga gmajna! Baklo prižgimo, prižgimo jih sto, da nam bodo svetile do rabljev, do biričev. Naše meso jih je nasitilo, naša kri jih je napojila — terjamo svoje meso in svojo kri! Mi smo sejali, naša je žetev, sužnji, vstanite! Le vkup, uboga gmajna!
(Kurent)

Živo življenje strmi name s tistimi očmi, ki me spremljajo povsod in ki sem se jih zmerom bal. Prezgodnja strast, prezgodnja bolest in žalost; obup srca, ki je nedoraslo že spoznalo grozo delavnika; skrb in trpkost v očeh, ki so videle december, ko še maja niso bile ugledale; veselje, ki vriska in pleše pred durmi solz. Prijateljstvo, sovrastvo, ljubezen, zavist, škodljivost, zloba in blagost — vsa pisana gneča strasti, prerivajoča se, sunkoma sopeča, sama vase grizoča, sama sebe ubijajoča. Življenje, kakor sem mu lice gledal in kakor sem ga sam živel...

MLADE OČI SO VIDELE IN MLADO SRCE JE SPOZNALO VSO NAŠEMLJENO IN NAŠARJENO LAŽ OČITNEGA IN SKRITEGA ŽIVLJENJA, ČASTITLJIVO KRINKO NA NEČASTITLJIVIH LICIH, ČISTO SUKNJO NA NEČISTIH TELESIH. IN OB TEM SPOZNANJU SE JE UPRLA MLADA VOLJA, S SILNIMI PERUTMI SE

Ni ga strah, romarja, ne strah očitne izpovedi — čemu bi ga bilo strah? On ve, da je ob tistem času, ko je blodil po hramih in stopnicah svojega srca, hodil obenem s prižgano lučjo po zaklenjenih svetiščih svojega bližnjega, vsakega in vseh; kamor je stopil, mu ni bilo treba trkati, že pogledu njegovemu željnemu, vročemu so se odpirale duri na stečaj; in kamor se je ozrl, je bil doma. On ve, da so si v tistih globokih vseh vsi ljudje bratje, kakor nikjer drugje, tudi v cerkvi ne. On ve, da bi se kakor od pepela zgrajene sesule stene med njimi, če bi se le za hip spogledali iz dna.

(Podobe iz sanj)

Glejte, človek dandanašnji še svojemu najbližjemu ni zvest, ne bratu ne prijatelju; in še sebi ni zvest — ne svojemu spoznanju, ne svoji naturi... pa bi bil zvest temu ljudstvu, ki mu zaupa na oko in na besedo, kakor otrok? Pomislite, pol leta je komaj od setve do žetve, pa so ljudje, brez števila jih je, zavrgli svojo pamet in svojo vest, kakor škodljivo breme na tej poti do kruha.
(Jerman v Hlapcih)

Vrt prostran bo tam, v soncu šumeč: nič več solza, nič več trpljenja; ne več hrepenenja nas bolnikov, iz mraka v mrak — veselo hrepenenje iz luči v luč iz pomladi v pomlad...
(Lepa Vida)

Podoba otroka, 1911

Navdih, lavirana risba s tušem, 1907, Hinko Smrekar

O Cankarju so rekli

IVAN PRIJATELJ

Sveto spoštovanje je imel do jezika Cankar, senzacije je doživljal v njem v zvezi z muziko, logiko in obraznostjo, ki jo je v jezik položilo stoletno delo naših pradedov. Sploh je imel jezik za največji čudež človeštva, naš jezik za največji umotvor našega rodu, v katerem je zapisano delo pokolenj, ki se o njem ne govori v nobenem drugem dokumentu. Zavedal se je, da, kadar spregovori slovensko besedo, govore z njim naše preteklosti najboljši duhovi, vtisnjeni jeziku pečat svojega uma.

Vsebinska Cankarjeva dela je njegova lastna in našega naroda žalostna, stara povest o tem, kako je bila vedno nepoznana in nepriznana umetnost sama na sebi v narodu, ki je živel v majhen, nesvoboden v kaosu vseh začetkov.

Cankarja doživeti ni mogla nesvobodna domovina, zato zanjo skoraj nikdar ni bil duševno živ. A zanesljivo ga bo doživela svobodna domovina, tako da bo šele zdaj, ko je telesno mrtev, duševno vstal od mrtvih in začel živeti v svoji domovini ono večno življenje, ki bo njemu in nji v nevenljivo čast in slavo.

(1921)

IVO BRNČIČ

S Cankarjevim zanimanjem za problematiko otroškega življenja je bil v njegovi duševnosti ozko povezan širok in psihološko sila zanimiv kompleks zanj usodnih pomembnih doživetij. Pozornost vzbuja predvsem okoliščina, da Cankar zmeraj znova poudarja, kako zelo ponižujoča je bila beda, v kateri je živel; poglavito zlo revščine niso bile zanj toliko gnotne nevšečnosti in telesno trpljenje, huje ga je trpinčilo neka posledica uboštva, to je, družabna in socialna zapostavljenost, odvisnost od drugih ljudi, siromakova dejanska brezpravnost.

Njegove samotne sanje, v katerih išče uteho i pomoč zoper grdo, sovražno okolico in ki so potemtakem svojevrsten izraz samobrambe pred ljudmi in življenjem, postanejo po malem vzrok novih razprti med njim in življenjsko resničnostjo, katere edini predstavnik so zanj neusmiljeni, brezčutni ljudje. Le-ti nagonsko slutijo, da pomeni otrokova sanjska zamaknenost upor zoper njihovo oblast.

(1939/40)

DUŠAN PIRJEVEC

Cankarju in njegovim pozitivnim junakom sta bila svet in življenje nekaj tujega, kar pomeni, da to življenje in ta svet nista bila ne njegov svet in ne svet zanje. Cankar in njegovi junaki so bili v tem svetu in v tem življenju samo tujci, kar pomeni, da niso pripadali ne svetu in ne življenju. Svet torej ni človekov svet in človek ni človek v svetu — to je, kakor vse kaže, glavni smisel Cankarjevega tujstva. Ravno zaradi tega pa zdaj — kljub vsem pomislekom, ki se vzbujajo v človeku, ko mora uporabiti eno tistih besed, ki zaradi preveč lahkomišljene vsesplošne uporabe že izgubljajo svojo svežo neposrednost — lahko zapišemo naslednje besede: alienacija, alienirani svet, alienirani človek.

(1964)

BORIS PATERNU

Od Levstika naprej so pisatelji z mučno notranjo zadrego nihali med dvema umetnima izrazoma: med idealiziranim kmečkim in idealiziranim jaromeščanskim jezikom; pri čemer so si precej redko dovolili pristen spoj z živim govorom ene ali druge plasti. Zato je v slovenski prozi 19. stoletja in pri vseh pisateljih tega časa toliko mest z nepristnim, literarnim izražanjem, pretiranim v kmečko ali v gosposko smer. So pa tudi mesta in dela, ki jih še danes čutimo jezikovno avtentična, pristna, nastala iz pisateljeve zvestobe živemu, resničnemu govornemu sloju, iz katerega je prišel, in pa hkrati iz zvestobe slogovno višji kulturi čisto osebne ekspresije. Šele Ivan Cankar je v prozi zmogel resnično zanesljiv in suveren, ne več začasen spoj med živim, objektivno obstoječim govorom svojega porenja ter resničnega okolja in pa čisto osebno, umetniško strogo stilizirano besedo. Kot bi moralo prešernoslovje raziskati nastavek take sinteze v starejšem pesništvu, tako bi cankaršlovje moralo poiskati in stilsko definirati najbolj tvorna mesta podobnih spojev v predcankarjevski prozi. Šele potem bi lahko merili Cankarjev delež v razvoju slovenskega knjižnega jezika in literarnega sloga.

(1969)

Zapis ob Cankarjevem jubileju

Jubilejni zapis ob stoletnici rojstva Ivana Cankarja se kaj lahko izgubi v svečanih besedah. V blešku leporečja potone tisti zven, ki bi ga živo pričevanje moralo imeti. Tedaj je najbolje odmisli si praznična oblačila ter preiti k viru doživetja.

Morda bo izzvenelo heretično: kadar smo praznovali Prešernov dan, nisem mogel ubežati misli, da Cankarja vse preveč pozabljam, da bi tudi s tehtnico Jeprskega učitelja izmerili, kako stoji Prešernu ob strani in je po svojem delu, misli in pomeni prvi med prvimi.

Cankar nas spremlja že od osnovne šole, v resnici pa ga doživimo, ko izkusimo življenje in preskusimo sebe v okolju in med ljudmi. Takrat, ko se naš širni svet pred nami razgrinja v vse drugačnejši podobi in stvarnosti kot v otroštvu in neobremenjeni mladosti. Če nas je Cankar spremljal v šolah v besedi in morda čustvu, pa se nam je odprl skozi življenje in preskušnje, ki nam jih nalaga spreminjajoča se vsakdanost. In tedaj je pot do njegove besede v „Martinu Kačurju“ ali v „Podobah iz sanj“, pot iskanja spoznanja resnice in lepote. Pa naj gre za „Kurenta“ ali za „Hlapce“. V sleherni Cankarjevi črtici ali drami, ob javnem nastopu in v kritiki čutimo človeka, ki je stal v areni življenja. Nekdaj nerazumljeni genij je prehiteval svoj čas. Njegove umetnine so dandanes razumljive in jasne. Med Cankarjevim sporočilom in nami je premagana marsikatera razdalja, ne pa vse. Kosovelove besede: „Človek prosi: Naj bom človek!“ so še vedno žive.

Čeprav se umetnikov čas razlikuje od našega tako po svojih dosežkih kot po svojem utripu, je Cankarjevo umetniško spoznanje še vedno pričujoče, sveže in polno. Ne poje mu le pesem slovenske govorice; ta je le plašč spoznanj in misli, ki presegajo čas. Njegovo delo ni le umetnost, temveč živ vrelc presegajoče vrednosti življenjsko pomembnih razodetj. In praznik bomo doživljali tedaj, ko se bomo znali prepustiti lepoti in resnici Cankarjevega dela.

Motiv z Močilnika, 1895

Hlapec Jernej, 1907, Hinko Smrekar

Poznam politika, ki je drugače sposoben človek in ki je ljubil svoj narod — zdaj pa je premožen in sedi na svojem nekdanjem požrtvovalnem rodoljubju, kakor bolnik na stranišču. Tudi poznam gospoda, ki je nekoč bil pesnik — danes hodi po Ljubljani, navdušen je in brada mu raste.
(Poslednji dnevi Štefana Poljanca)

Nič na vrata usmiljenja, na vrata pravice trkam, da se mi odpro na stečaj! Ni berač in popotnik, kdor je gospodaril štideset let; ni brez doma, kdor si je sam dom postavil; ni mu

čim bolje se bomo poznali

Nadaljevati začeto

Ob koncu letošnjega leta se bo tudi v Ljubljani izteklet petletni samopriskpevek za gradnjo osnovnih šol in vzgojnovarstvenih zavodov. S tem denarjem je bilo doslej zgrajenih 31 osnovnih šol in vzgojnovarstvenih zavodov. Do konca letošnjega leta jih bodo zgradili še enajst, prihodnje leto pa še devet. To pomeni, da bo program samopriskpevka, ki je bil sprejet na referendumu in z odlokom 1971. leta še povsem uresničen.

Kljub temu pa potrebujejo v vseh petih ljubljanskih občinah še vedno veliko novih mest, v osnovnih šolah in vzgojnovarstvenih zavodih. Potrebe pa se ne bodo zmanjšale niti po letu 1978. Tedaj naj bi bile — tako je zapisano v odloku — končane vse osnovne šole in vzgojnovarstveni zavodi, ki so bili načrtovani ob sprejemanju prvega samopriskpevka.

Ljubljana še vedno potrebuje veliko novih osnovnih šol,

vzgojnovarstvenih zavodov in drugih objektov družbenega standarda, zato razmišljajo o uvedbi novega samopriskpevka ali o podaljšanju sedanjega. O pripravah na razpis novega samopriskpevka so razpravljale interesne skupnosti, politične organizacije in drugi v vseh ljubljanskih občinah. Ponekod so že imenovali štabe za pripravo in izvedbo akcije. Ti naj bi pripravili predvsem predloge za razpravo o tem, kaj naj bi v posameznih občinah gradili, seveda le pod pogojem, če se bodo občani odločili za noven samopriskpevek.

O uvedbi novega samopriskpevka za prihodnjih pet let so razpravljale mestna in občinske konference SZDL, ki so brez izjeme podprle predlog, naj bi nadaljevali akcijo za gradnjo osnovnih šol in vzgojnovarstvenih zavodov. Če smo rekli A, zakaj ne bi še B?

T. URBAS

Na šole niso pozabili

Ob sprejemanju družbenega načrta za letošnje leto so občani kranjske občine opozorili na številne pomanjkljivosti v dosedanjem načrtovanju in uresni-

čevanju ter na potrebe, ki jih bo treba letos uresničiti. Med številnimi nalogami, ki bi morale biti zapisane v družbenem načrtu, naj bi bila tudi ureditev trgovin, kulturnih domov, zadržalnih načrtov in podobno ter osnovne šole, igrišča in vzgojnovarstvenih zavodov.

Kranjska izobraževalna skupnost namerava preurediti poslopje osnovne šole v Olševku na Visokem, v Kokrici pa dograditi osnovno šolo v popolno osemletko. To predvideva tudi občinski srednjeročni načrt. Vprašanje je le, kje dobiti potreben denar. Občinski srednjeročni načrt predvideva, da bodo ta dela financirali iz rednih sredstev izobraževalne skupnosti, ta pa se že nekaj časa bori za denar, ki je namenjen rednim dejavnostim izobraževalne skupnosti.

Pri osnovnih šolah v Predosljah in v Senčurju nameravajo dokončno zgraditi šolska igrišča. V ta namen že zbirajo denar z družbenim dogovorom. Šoli in igrišči sta sicer že vključeni v program gradnje, vendar vrstni red do sedaj še ni določen.

V Senčurju in Velesovem nujno potrebujejo vzgojnovarstveni zavod. V Senčurju upajo, da bodo že čez dve leti prešli na celodnevno šolo, zato bi se moral vzgojnovarstveni zavod izseliti iz šolskega poslopja. Tako gradnji novih vzgojnovarstvenih zavodov v Senčurju in Velesovem še nista predvideni. Vprašanje je tudi, če bo osnovna šola v Senčurju spričo kadrovskega finančnih in prostorskih težav res lahko prešla že čez dve leti na celodnevno šolo.

T. URBAS

Šoštanj

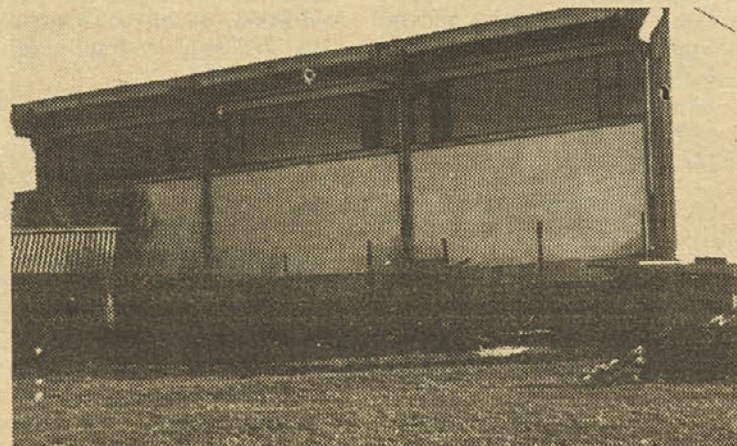
Za dvojni praznik nova telovadnica

V počastitev praznika OF in 1. maja so v petek, 23. aprila odprli pri osnovni šoli Karel Destovnik Kajuh v Šoštanju novo sodobno telovadnico. Zgradili so jo z denarjem, zbranim s samopriskpevkom krajanov, in z izdatno pomočjo šoštanjskih delovnih kolektivov. Nova telovadnica je prostorna in svetla ter opremljena z najmodnejšim telovadnim orodjem tovarne Elan. Objekt telovadnice je s širokim hodnikom funkcionalno priključen k šoli. Za učence te šole in za ves Šoštanj je to prav gotovo velika pridobitev. Do sedaj so morali učenci hoditi k telovadbi v precej oddaljeno telovadnico doma Partizan, s tem pa so izgubili precej dragocenega šolskega časa.

Svečanost ob odprtju telovadnice je pričel ravnatelj šole Karel Kordaš, ki je pozdravil goste in predstavnike družbenopolitičnih organizacij občine Velenje. V kulturnem delu programa je sodeloval šolski pevski zbor pod vodstvom Štefke Lojen, s telovadnimi točkami pa so nastopili učenci skoraj vseh razredov in gojenke vzgojiteljske šole iz Ljubljane. Ob koncu programa je podelil ravnatelj šole najzaslužnejšim delavcem, ki so gradili telovadnico in predstavnikom delovnih kolektivov, ki so finančno omogočili gradnjo, Kajuhova spominska priznanja. Učenka Ines Natek iz osnovne šole Biba Roček v Šoštanju je učenec šole Karel Destovnik Kajuh podarila v znak medsebojnega prijateljstva nekaj manjših športnih rekvizitov.

Z odprtjem nove telovadnice pri šoli Karel Destovnik Kajuh je končno uresničen program, po katerem imajo sedaj vse centralne šole v občini Velenje svoje sodobne in funkcionalne telovadnice.

V. KOJC

Še vedno težka pot

Za izobraževanje odraslih pri delavskih univerzah je vedno več zanimanja. Tako je tudi v litijski in nekaterih zasavskih občinah. O tem smo se pogovarjali s strokovnimi sodelavci delavske univerze Litija.

Ivan Simončič, ki skrbi za srednje šole ali oddelke le-teh pri njihovi delavski univerzi, nam je hitro postregel s podatki: „V tem šolskem letu imamo: 1. in 2. letnik administrativne šole, 4. letnik ekonomske šole, isti letnik tehniške strojne šole, ter 3. in 4. letnik srednje prometne šole. To so oddelki šol iz Ljubljane, Trbovelj, Maribora in Zagreba. V teh šolah je skupno več kot 130 slušateljev.“

— Zakaj imate le po en razred ali dva posamezne šole?

„Število prijavitelcev ponavadi zadošča le za en razred posameznega letnika. Pri tem opazimo, da se k nam vpišejo tudi iz nekaterih okoliških občin, ker jim tisto leto pač ustreza razpisani letnik določene šole.“

— Katere srednje šole ali njihove oddelke boste razpisali prihodnje šolsko leto?

„Predvidevamo, da se bosta že omenjenim pridružila še oddelki poslovske in delovodske gradbene šole. Prihodnje leto bomo morali na nekaterih šolah upoštevati spremembe predmetnika, ki so bile sprejete 3. 10. leta 1974. Tu izstopa predvsem tehniška strojna šola, kjer se razlikujejo vpisni pogoji za tiste z dokončano poklicno šolo in tiste z osemletko. Različni vpisni pogoji so razumljivi, nekoliko težje pa bo to izvesti, ker bomo težko dobili dovolj kandidatov za I. in III. letnik te šole. Z istim problemom so se srečali tudi v Trbovljah. Pri nas bomo vsekakor dali prednost kandidatom s končano poklicno šolo.“

Kako imajo dijaki omenjenih šol urejeno plačevanje šolnine?

„Zelo različno. Pri tistih, ki so že na delovnih mestih, za katere se zahteva ustrezna izobrazba — pridobili si jo bodo s šolanjem pri nas, največkrat plačujejo organizacije združenega dela. Ni pa malo slušateljev, ki plačujejo vso šolnino sami, ker bodo po opravljeni šoli zapustili svoj poklic. Šolnina za posamezni letnik je letos 4.000 do 5.100 din.“

— Ste zadovoljni s sodelovanjem z matičnimi šolami?

„Če izvzamemo zagrebško prometno šolo, katere predavatelji redno prihajajo na vse izpitne roke in so tako dobro povezani z nami in slušatelji, menim, da z drugimi šolami še nimamo ustreznih stikov. Prav bi bilo, da bi prišli predstavniki matičnih šol občasno k uram njihovega oddelka v Litiji, da bi se pomenili s slušatelji o vsem, kar jih zanima.“

NE SAMO ZA SPRIČEVALO

V litijski občini so razvite tekstilna, usnjarska, lesna in kovinska, prehrabna indu-

strija, močno pa sta zastopana tudi gradbeništvo in kmetijstvo. Delo poklicnih šol spremlja Rudi Derečin, ki ureja hkrati tudi vse oblike družbenopolitičnega izobraževanja ter razne strokovne tečaje in seminarje.

„Če opredelim način šolanja po posameznih gospodarskih panogah, ki smo jih našli,“ je začel pripovedovati Rudi Derečin, „so pri nas razmere take: predilnica Litija ima predvsem nevalificirane delavce, ki jih za razne poklice ozkega profila izobražuje v svojem izobraževal-

Ivan Simončič — (Foto: Stane Jesenovec)

Rudi Derečin — (Foto: Stane Jesenovec)

Franc Maver — (Foto: Stane Jesenovec)

nem centru. Inudstrija usnja Vrhnika — TOZD Šmartno ima poklicno šolo za usnjenje in krznarsko konfekcijo. To je interna šola, ki pa bo z novim učnim načrtom v naslednjem šolskem letu prešla na šolo odprtega tipa. Seveda pa se takoj postavi problem prostora (dijaški dom) za bivanje njenih učencev. Lesna industrija ima predvsem kvalificirane delavce. Izobražujejo se v ustreznem centru v Škofji Loki. Za delavce iz kovinske industrije in tako imenovanih vzdrževalnih služb imamo trenutno na naši delavski univerzi oddelke poklicne elektro šole, poklicne kovinske šole in poklicno šolo za voznike motornih vozil. Dodati je tako še tečaje za kurjače in podobne poklice ozkih profilov, ki jih moramo organizirati. Prehrabno industrijo predstavlja pri nas „Presad“ Gabrovka. Žal se letos z njimi nismo mogli sporazumeti za

organiziranje ustreznega poklicnega izobraževanja (predelovalec sadja, kmetovalec) v tem kraju. Upamo, da se nam bo prihodnje šolsko leto posrečilo organizirati na Gabrovki oddelke poklicne kmetijske šole iz Novega mesta.“

— Kakšen je učni uspeh slušateljev posameznih poklicnih in srednjih šol?

„V zadnjih štirih letih opazimo znatno zboljšanje učnega uspeha in obiska. To je prav gotovo odsev našega gesla, ko pravimo, naj obiskujejo delavci naše šole zato, da jih bomo dobro usposobili za delo, ne pa zato, da bodo lahko pomahali s spričevalom ali diplomom. Tudi merilo, da sprejemamo tiste ljudi, ki se resnično želijo šolati, ne pa slabih učencev iz rednih šol, ki hočejo priti k nam zgolj zato, da bi opravili šolo s čim manj truda, prav gotovo dobro vpliva na počutje vseh naših slušateljev.“

TREBA JE IMETI MOČ

— Ali predlagate spremembe pri plačevanju šolnine za poklicne in srednje šole na delavskih univerzah?

„Čimprej bo treba preiti na enak način plačevanja šolanja teh ljudi kot pri osnovnih šolah. Izobražen in poklicno usposobljen človek, ki sočasno ob šolanju opravlja še vse delovne dolžnosti, ne bi smel biti v ničemer zapostavljen, predvsem pa ne s plačevanjem šolnine, pri poklicnih, ki jih naše gospodarstvo nujno potrebuje.“

Kamnik

Tudi v Kamniku »da«

V tem mesecu se v Kamniku izteka dosednji samopriskpevek. Z denarjem, ki so ga zbrali doslej so v kamniški občini storili več, kot je bilo predvideno: asfaltirali so veliko poti, zgradili vodovode, pločnike itd.

Pred nedavnim so se občani kamniške občine na referendumu ponovno odločali za dvodostotni samopriskpevek, ki ga bodo plačevali v prihodnjih petih letih. Večina se jih je odločila „za“, tako bodo podprli gradnjo šolskega centra v Kamniku, del denarja pa uporabili za to, da bodo pospešili razvoj krajevnih skupnosti v občini.

Logatec

»Da« za šole

Kljub temu da se je odstotek osebnih dohodkov namenjen za samopriskpevek, povečal na dva odstotka, se je večina Logatčanov na zadnjem referendumu že tretjič zapored odločila „za“.

Od 5.180 vpisanih je prišlo na volišča kar 91,6 odstotka občanov, to pomeni, da se jih je referenduma udeležilo 4.744. Med temi jih je kar 3.462 glasovalo za podaljšani krajevni samopriskpevek.

Z denarjem, zbranim s samopriskpevkom, bodo v logaški občini zgradili v prihodnjih petih letih nekaj novih osnovnih šol in vzgojnovarstvenih zavodov. Del denarja bodo namenili tudi za obnovo in preureditev tovrstnih objektov.

— Po anketi, ki jo je izvedla litijska delavska univerza, je v OZD te občine zaposlenih skoraj 600 delavcev, starih do 27 let, ki nimajo dokončane osnovne šole. Se bo posrečilo delavski univerzi zajeiti vse te mlade v večerno osnovno šolo?

„Bo, če bomo spremenili miselnost ljudi, da se izobraževanje konča z osnovno šolo, je odgovoril vodja osnovne šole za odrasle pri delavski univerzi Litija Franc Maver. Vsak občan bi moral imeti najmanj dokončano osnovno šolo. To pa predvsem zaposlenim ni lahko doseči, saj jih delovne organizacije ne spodbujajo k temu. Večina ljudi je premalo močnih, da bi premagali številne ovire, ki se pojavljajo na poti k dokončani osnovni šoli. Za sedaj imamo v naši osnovni šoli za odrasle 30 učencev, starih od 17 do 27 let. Ti bodo po opravljeni šoli pri nas obiskovali tudi eno od poklicnih ali srednjih šol in tečajev. Žal pa kljub tej pozitivni usmerjenosti učencev opazimo, da delovne organizacije ne kažejo razumevanja za njihov trud.“

STANE JESENOVEC

Polzela

Jeseni več prostora

Na Polzeli gradijo nov vzgojnovarstveni zavod paviljonskega tipa, ki naj bi bil narejen za letošnjo jesen. V njem bo prostora za približno 140 otrok, ki so sedaj še brez varstva ali pa se stiskajo v neprimernih prostorih. Vzgojnovarstveni zavod je že pod streho, to pa pomeni, da bo jeseni že lahko sprejel varovance.

Za gradnjo vzgojnovarstvenega zavoda na Polzeli bo del potrebnega denarja prispevala skupnost otroškega varstva v Žalcu, štiri milijone din pa bodo prispevali občani z denarjem, zbranim s samopriskpevkom.

Velenje

Občinsko prvenstvo

osnovnih šol na temo

»Kaj veš o prometu?«

Tudi letos je komisija za vzgojo in preventivo v prometu pri skupščini občine Velenje organizirala občinsko tekmovanje (prvenstvo) na temo „Kaj veš o prometu“. Tekmovanje je obsegalo teoretični preskus znanja iz cestno prometnih predpisov, praktični del z vožnjo po mestu in spretnostno vožnjo na poligonu.

Najuspešnejši posamezniki so bili: Roman Portič iz Šmartnega ob Paki (802 točk), Jože Janežič iz Velenja (782 točk) ter Janko Urbanc iz Šoštanja (780 točk).

Ekipno so bile najuspešnejše: osnovna šola Bratov Letonja Šmartno ob Paki — I. mesto s 3094 točkami, drugo in tretje mesto pa sta osvojili ekipi osnovne šole Gustav Šilih Velenje z 2929 točkami in 2925 točkami.

Tekmovanje je potekalo v pravem prometno-sportnem ozračju, zasluge pa veljajo vsem članom komisije za vzgojo in preventivo v prometu, ki že več let uspešno pripravlja občinska in republiška tekmovanja.

JOŽE MIKLAVC

tem bolje bomo delali

Prejeli smo

Odperto pismo

republiškega komiteju za vzgojo in izobraževanje in zavodu SRS za šolstvo

Obalno-kraški odbor Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja je obravnaval problematiko, ki se je pojavljala ob uveljavljanju delitvenih razmerij samoupravnega sporazuma za osnovne šole, ki je bil objavljen septembra 1975. Problemi se še vedno pojavljajo in poglobljajo ter so najizrazitejši v osnovnih šolah. Na nekaterih šolah so razprave glasnejše, drugod pa potekajo bolj znotraj kolektiva. O tej problematiki nagajevanja po delu preberemo veliko v listu Prosvetni delavec, kjer je bilo objavljenih več vprašanj.

Kam vodijo takšne razprave v šolskih kolektivih, vemo vsi. Slabšajo odnose med učitelji, poglobljajo nasprotja, povzročajo nemir, rušijo ustaljeni tempo dela, skratka, kvarijo psihološko ozračje v delovnih kolektivih. S tem pa se zmanjšuje kakovost vzgojnoizobraževalnega dela. In pri teh razpravah niti ne gre več zato, kaj je najbolj objektivno, ampak kdo bo zmagal v tej polemiki. In že smo pred tem, da bodo nekateri prosvetni delavci vložili tožbo zaradi nepravilnega izplačevanja osebnih dohodkov.

Kje tiči jedro spora? Naša se predvsem na trideseti člen omenjenega sporazuma, ki se glasi takole: Delavcu, ki ima nižjo strokovno izobrazbo, kot se zahteva na delovnem mestu, na katerem dela ali dela na delovnem mestu, kjer se zahteva izobrazba alternativno, se odbiha določen odstotek od razlike med številom točk med zahtevano in resnično izobrazbo, vendar se za ta odstotek zmanjša osebni dohodek le v primeru, če delavec ne ravlja zahtevanih opravil v predvideni kakovosti, obsegu in času. Rešitve v samoupravnih vrstah šol morajo spodbujati k izobraževanju delavca (člen je zaradi lažjega razumevanja skrajšan).

Nekateri učitelji dosledno zahtevajo uveljavitev tega člena. Sklicujejo se na določila

stališče, se sklicujejo na določila nove ustave ter stališča sindikata, da je treba nagajevati po delu in ne po izobrazbi. Na enakem delovnem mestu, enako plačilo. Nadalje menijo, da gre tukaj tudi za socialno varnost učiteljev s srednjo izobrazbo. Namreč; če je pogoj za sprejem srednja ali višja izobrazba, se bo vsak kolektiv odločil za onega z višjo izobrazbo. Tako je videti, kot da naenkrat ne bodo več potrebni učitelji s srednjo izobrazbo ali pa bodo dobili težje delovno mesto.

Drugi imajo tele utemeljitve: Izobrazba je element AODM. Delavec z višjo izobrazbo bo svoje delo opravljal bolj kakovostno in uspešno, saj obstaja že raziskave, ki potrjujejo pomembno stopnjo korelacije med stopnjami izobrazbe in uspešnostjo pri delu.

Nadalje sprašujejo: kdo bo se študiral, kdo si bo pridobil izobrazbo ob delu, če ne bo znanje nagajevano? Ker nimamo objektivnih meril za učiteljevo delo, ne moremo nagajevati avtomatično le delovnega mesta, ampak moramo upoštevati znanje in širino.

In kakšno je mnenje našega odbora sindikata? Naša dolžnost je, da opozorimo na protislovja.

Predvideti je treba posledice, ki bodo nastale na področju vzgoje in izobraževanja po takšni ali drugačni odločitvi. Upoštevati je treba stopnjo razvoja področja vzgoje in izobraževanja, trenutno kadrovska problematika, skratka, konkretne pogoje in razmere. Prav zato, ker so odprte dileme, ker se razprave v kolektivih ne nehajo, ker bodo nekateri učitelji vložili tožbe na sodišča — ali pa so jih že — zaradi nepravilnega nagajevanja, javno sprašujemo komite za vzgojo in izobraževanje, zavod SRS za šolstvo in republiški odbor sindikata, da nam odgovorijo na tale vprašanja:

— Kakšno je uradno in strokovno stališče do spornega tridesetega člena samoupravnega sporazuma o osnovnih in mešanih za razporejanje dohodka in za delitev osebnih dohodkov?

— Ali bosta zavod SRS za šolstvo in zavod za zaposlovanje izdelala nomenklaturo pedagoških poklicev in do kdaj?

— Ali bosta republiški komite za vzgojo in izobraževanje in republiški svet ZS izdelala predlog častnih nazivov za zašlužne prosvetne delavce in do kdaj?

V interesu prosvetnih delavcev, vodstev zavodov, samoupravnih izobraževalnih skupnosti ter sindikata je, da bi vse družbene ustanove na vzgojnoizobraževalnem področju zavzele do teh problemov enotna stališča, navodila in usmeritev. Zato prosimo vse tri navedene organe, da nam posredujejo svoja stališča.

Vprašanja postavljamo z namenom, da bi končali z razpravami o delitvi osebnih dohodkov. Prepričani smo, da je bilo polemike dovolj. Nujno je, da dobimo jasna in nedvoumna napotila, ki bi prispevala k rešitvi teh problemov in usmerila dejavnost prosvetnih delavcev k uresničevanju družbenih vzgojnih smotrov.

Medobčinski odbor sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja KOPER

Oddaljenost v živo

Zdi se lepo in nas ogreje pri srcu, kadar se nam posreči odpraviti zastarelo navado iz časov Franca Jožefa, in jo nadomestiti z novo, bolj in pravičnejšo. Vendar je še veliko reči, ki jih imamo za dobre ne glede na to, da izhajajo iz kapitalizma ali iz davnine.

Če je potrebno in možno nekaj spremeniti na oddaljenih šolah, potem naj bi se začelo pri odpravljanju kombiniranega pouka. Kje pa! Najbolj preprosto je bilo z enim mahom ponižati podeželskega učitelja za 10 %. Merila za oblikovanje sredstev za financiranje vzgoje in izobraževanja namreč ne omogočajo več 10 % dodatka za oddaljenost, ki je takim šolam desetletja pripadala. Delegati samoupravne interesne skupnosti vzgoje in izobraževanja v ljubljanskih občinah niso mogli spoznati, kaj se pod oddaljenostjo skriva, da to niso samo kilometri. Mar ni kot na dlani, da na podeželju najbolj manjka učiteljev, in sicer toliko bolj, kolikor bolj pristno je podeželje. Mi pa smo uporabili ukrep, kot da hočemo zaježiti naval prosvetnih delavcev iz mest na deželo, v hribe.

Za pojasnilo tale primer: Samo v hribih se lahko zgodi, da morajo otroci 12 in več km peš domov iz centralne šole, ker so cesto zasuli plazovi. Nekateri so nevarnost premagali, drugi pa so opešali na pol poti. Starši in učitelji so jim šli delat gaz,

do trebuha v snegu, da so bili otroci ob desetih ponoči spet doma. Ali: ko otroci pridejo v šolo, pa se za njimi vleče sled, kot da gre za ugotavljanje ploskih nog. Takih primerov so posebno bogate te „desetprocentne“ šole. Če jih hočemo reševati, je potrebna pamet, pa tudi veliko srca. Nagajevati pa smo pripravljani le suho pamet. Zaradi tega se smejmo od žalosti, ker bo uspeh ukrepa manjši, kot če bi poskušali ljubljansko meglo z vilami spraviti v kozolce med late.

JOŽE PRAPROTNIK

ODGOVOR
SKUPNE KOMISIJE

Problem, na katerega opozarjate, sodi v pristojnost delegatov vaše občinske samoupravne interesne skupnosti za izobraževanje. Delegati morajo vedeti, kaj je prav in kaj ne. Gotovo pa je res, da učitelju ne pripada dodatek zato, ker otroci pešajo, temveč iz drugih razlogov. O teh lahko presodijo samo vaši delegati. Če tega niso storili, jim je treba to povedati in od njih zahtevati, da se delegatsko zavamejo za pravične rešitve med „snegom in meglo“, če je to pravi problem.

37. člen samoupravnega sporazuma za osnovne šole trdi, da se dodatek, o katerem pišete, določi sporazumno s samoupravno interesno skupnostjo občine.

Spoštovano uredništvo!

učiteljice celodnevne osnovne šole v Gornji Radgoni bi se rade zahvalile tov. Milki Podpečan, Ljubljana za njene besede v članku „Zakaj samo ti, učiteljica?“

Kot piše, je preprosta, poprečna mati. In vendar je znala najti tople besede za nas učiteljice, ki poleg našega lepega, a težkega poklica, izpolnjujemo tudi vlogo matere; gospodinje, žene. Hvala vam, tov. Podpečanova!

Prosimo uredništvo ali tov. Podpečanovo, da bi bile njene besede, naslovljene na novinarko Jelko Šprogar, objavljene tudi v „Delu“ in v „Večeru“. (Le-ta je prelil največ črnila v tej zadevi.)

Zakaj to želimo?

Naš list Prosvetni delavec beremo le mi, „šolniki“. Dobro pa bi bilo, da bi ta mali obliž razumevanja za naše delo (ponizala ga je tov. Šprogarjeva) prebrali z njo vred tudi tisti, ki tako radi vidijo gozd, drevesa pa ne! Priporočamo, da prebere, tudi „kolega Janez Kajzar“ iz osnovne šole Podova!

Učiteljice celodnevne osnovne šole
Gornja Radgona

V slovo učitelju Janku Roškerju

Nadvse žalostno in pretresljivo je odjeknila v Ljutomeru in okolici vest, da se je mnogo prerano poslovil od nas znani učitelj, naš dragi domaćin Janko Rošker.

Rodil se je v številni kmečki družini na Cvenu. Čeprav ne lahko, so mu starši omogočili, da si je pridobil poklic, ki ga je veselil. Delo z mladino, delo z ljudmi ga je mikalo in pri tem je dosegel vidne uspehe.

Svojo učiteljsko pot je pričel v Slovenskih goricah. Vojna tudi njemu in njegovi družini ni prizanesla. Nastopil je pot mnogih naprednih učiteljev, ki jih je okupator preganjal v izgnanstvo.

Po osvoboditvi je pričel poučevati v Pišecah, vendar ga je pot kmalu privedla v domači kraj Ljutomer.

Ko je bilo v domači vasi, na Cvenu, prosto mesto upravitelja, je nesebično pustil hišo in družino v Ljutomeru in prevzel vodstvo šole.

Po letu dni se je na Cven preselil z vso družino, tam je ostal do 1. 1958. Z resnostjo je prevzel vsa dela, ki so jih takrat večinoma opravljali učitelji. Ni bilo organizacije in društva, kjer ne bi imel ali vodilne funkcije ali pa bil aktivni član. Bil je predsednik krajevnega odbora OF ter občinski in okrajni ljudski odbornik. Z vso vmo se je v političnih organizacijah zavzemal za obnovo naše domovine in bil aktivist. Marsikatero pot je opravil s kolesom, prepričeval ljudi, jih prosvetljeval in spodbujal za uresničevanje nalog socialističnega družbenega razvoja.

Izredno je znal navezati stike z mladino in to se je končalo v aktivnem in zavzetem delu kulturno prosvetnega društva na Cvenu. Bil je njegov duhovni vodja, predsednik in režiser. Ne bi mogli naštetih vseh del, s katerimi je društvo prosvetljevalo ljudi na Cvenu in po sosednjih vaseh in ne prešteti ur, ki jih je žrtvoval za to delo.

Prav tako je pomembno njegovo delo na področju kmetijskega izobraževanja, saj je veliko let poleg vsega drugega dela vodil kmetijsko nadaljevalno šolo na Cvenu in poučeval.

Bil je v vrstah odbornikov RK, Partizana in tudi AFŽ je pomagal z nasveti. Vsega tega se njegovi sorojaki s spoštovanjem spominjajo. Leta 1955 je Janka dolžnost zopet poklicala v Ljutomer, kjer je prevzel vodstvo vaješke šole.

Čez tri leta se je Ljutomera preselil v Celje. Za zasluženi pokoj si je zgradil nov dom v Mariboru, ki pa ga je, žal, premalo časa užival. Poslovili smo se od Janka v imenu vseh učiteljev, ki so ga poznali in bili njegovi prijatelji.

Skupščina občine Ljutomer, družbenopolitične organizacije in zveza kulturno prosvetnih organizacij so mu iskreno hvaležne za vse njegovo požrtvovalno delo.

Recimo bobu bob!

V sedmi številki Prosvetnega delavca, 2. aprila, je bil objavljen moj prispevek „Samoupravni sporazum za osnovne šole in delitev osebnega dohodka“ in istočasno tudi odgovor skupne komisije. Moj namen ni bil, da bi s skupno komisijo ali njenim predsednikom polemiziral na njegov način in v njegovem tonu, temveč sem odkrito in konkretno zapisal svoje mnenje in stališče. Žal je odgovor polemičen, nekonkreten in celo netočen in žaljiv.

Sporazum iz leta 1973 naj bi bil grajen na načelu „za enako delo enako plačilo“, in to načelo naj bi bilo osnova tudi za sporazum iz leta 1975. V svojem članku ničesar ne očitam mestnemu sindikatu Ljubljana, temveč sem samo zapisal in to ponavljam, „da se osnutek oddaljuje od načela za enako delo, enako plačilo.“ To svojo trditev sem podkrepil s številskimi. Komisija na to mojo trditev ne daje konkretnega odgovora, temveč se zateka k načelnemu posploševanju in k napačnemu tolmačenju tistega, kar sem zapisal.

Ne gre za preračunavanje razlik med učitelji, predmetnimi učitelji in profesorji, temveč za ugotavljanje razlik v osebnih dohodkih med tremi različnimi profili prosvetnih delavcev na osnovni šoli, ki jih ne smemo in ne moremo zanemariti.

Kar zadeva 30. člen samoupravnega sporazuma, naj ponovno poudarim, da gre po mojem mnenju za napačno razumevanje ali tolmačenje 61. člena zakona o osnovni šoli. Skupna komisija ga razlaga tako, da imamo na osnovni šoli dve delovni mesti; zato menim, da bi o tem problemu morala spregovoriti komite za vzgojo in izobraževanje in zavod SR Slovenije za šolstvo, kajti gre za vrednotenje dela predmetnega učitelja razrednega pouka.

Pri mojem razmišljanju o 33. členu samoupravnega sporazuma, in če hočete tudi o 12. točki sindikalne liste, ne gre za

zablodo, kot ironično piše v odgovoru skupne komisije, temveč samo za razmišljanje o morebitnih posledicah, ki jih bo določilo 33. člena samoupravnega sporazuma imelo.

Načelna izhodišča sem zapisal jasno, a odgovor je nekonkreten in žaljiv. V skladu z načelom za enako delo enako plačilo, ki ga skupna komisija ne zavrača, sem zapisal konkretne predloge, ki naj se vne-sejo v samoupravni sporazum ter s tem že upošteval stališča komisije „malce je treba upoštevati, da gre za nov sporazum in ne za krpanje starega“, te naloge pa očitno komisija ni hotela videti. Naj mi, prosim, komisija odgovori, ali je v skladu z že omenjenim načelom nagajevanja po delu prav, da so izkušnje predmetnega učitelja na razredni stopnji vredne 1.088,75, njegovega kolega na predmetni stopnji pa 1.671,85? Pisal sem o svojih stališčih in v svojem imenu; menim, da je netaktno v odgovoru spraševati, kaj je storila šola, na kateri delam (šola je komisiji poslala zahtevano poročilo 11. 3. 1976), kajti nisem pisal v imenu in po naročilu kolektiva osnovne šole. Majda Vrhovnik in tako šola ničesar ne kritizira.

Vsebinska in ton odgovora skupne komisije kažeta, da verjetno skupna komisija konkretnih predlogov ne želi, kajti nanje konkretno tudi ne odgovarja. Piše tako, kot da ima v svojih rokah platno in škarje.

Rešitve, s katero bomo ali bodo zadovoljni vsi, ni! Cilj pa je znan: „Za enako delo, enako plačilo“. Menim, da se moji predlogi temu cilju bolj približujejo kot pa osnutek samoupravnega sporazuma, ki so ga ljubljanske osnovne šole dobile od mestnega sindikata Ljubljana.

Uredništvo prosim, da objavite ta moj odgovor z zagotovilo, da se v nadaljnjo polemiko v vašem glasilu na to temo ne bom več spuščal.

VIKTOR ČOP

Umrla je Majda Jerebova

Pisati v slovo človeku, ki ti je bil blizu, ki ti je bil več kot tovariš — prijatelj v pravem pomenu besede — je težko. In vendar ne bi bilo prav, če ne bi spregovorila o Majdi Jerebovi, učiteljici, ki se je v prvih dneh pomladi poslovila od nas. Vedeli smo, da se z zadnjimi močmi bojuje proti neusmiljeni bolezni, a vendar smo upali: mogoče bo uspela, saj je že večkrat, saj je v njej toliko moči in volje do življenja. Zaman. Umrla je človek, ki je ljubil življenje, svoje delo učitelja, mladi rod, bil predan naši socialistični domovini. Za našo Majdo lahko rečemo, da je svoje najboljšie moči posvetila poklicu, ki si ga je kot mlado dekle izbrala, in mu je ostala zvesta vse do dne, ko je odšla iz naše šole na pot trpljenja.

Majda Jerebova se je rodila 20. septembra l. 1918 v napredni učiteljski družini v Naklem pri Kranju. Tako je že v rani mladosti lahko spoznala vse lepote, a tudi grenke strani našega poklica. In odločila se je. Po končani nižji gimnaziji se je vpisala na učiteljsko v Ljubljani in ga uspešno končala. Prva grenka kaplja je kanila v njeno življenje, ko tako kot mnogi mladi napredni ljudje ni dobila službe. Tik pred izbruhom vojne so jo klerikalne oblasti poslale v hribovsko vas Štango nad Litijo, kjer je svoje mlade moči posvetila revni, zaostali vasi in njenim prebivalcem. Vojna jo je pregnala, okupator jo je iskal, saj so Nemci tiste dni odpeljali mnoge napredne učitelje v Srbijo. Narodnozavedni železničarji so ji pomagali pobegniti domov v Ljubljano. Takoj se je pridružila OF in kot aktivistka vsa leta vojne marljivo delala.

Po osvoboditvi je spet nastopila pot prosvetne delavke, ki se je razdajala v šoli, v družbenopolitičnih organizacijah na terenu, povsod, kjer so bili potrebni pridni ljudje, voljni dela. Tako je tovarišica Majda spoznala Zasavje, še posebno pa Tolminsko, kjer je polnih deset let pomagala osvobojeni Primorski. Ko se je z družino preselila v Novo mesto, je nadaljevala delo. Srečevali smo jo v šoli, pri delu s pionirji in mladino, v Društvu prijateljev mladine, ZK, v občinskem odboru in še in še... Povsod je bilo njeno delo cenjeno, upoštevana njena premišljena, tehtna beseda.

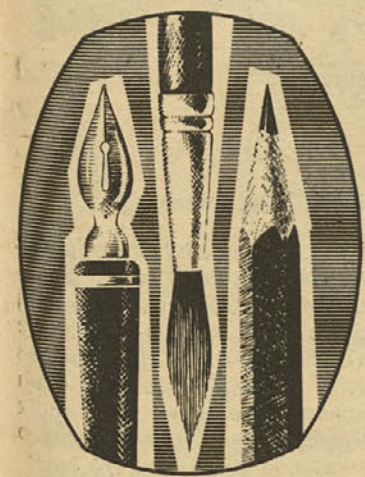
Zadnja leta je vse svoje obširno znanje, delavnost in pripravljenost pomagati, posvetila šolarjem osnovne šole Grm, kjer sta pod njenim mentorstvom zaželi pionirski in mladinski organizacija. Mladi, ki jih je vodila, so na vseh področjih dosegali vidne uspehe. Z njimi se je veselila tudi naša tovarišica Ma jda.

Za svoje plemenito in vztrajno delo je bila večkrat odlikovana, a tudi njeni prijatelji nismo vedeli za vsa priznanja, ki jih je dobila, saj je bila preskromna in se ni nikdar rinila v ospredje.

Zdaj je ni več. Težko nam je od misli, da se ne bomo več srečevali na delovnem mestu, da ne bo več njene spodbudne besede, ki nas je večkrat bodrila, kadar smo ob napornem delu postali malodušni.

Za vedno je odšel od nas ČLOVEK.

SONJA KOCUVAN

nove ustave in stališča sindikata o nagajevanju po delu, za približno enako delo enako plačilo. Menijo, da je treba nagajevati učitelje s srednjo izobrazbo in učitelje z višjo izobrazbo na razredni stopnji enako, to je po delu ali bolje rečeno, po delovnem mestu. Prav tako tudi predmetne učitelje in profesorje na predmetni stopnji.

Stališče nekaterih učiteljev je drugačno. Izobrazbo je treba upoštevati in nagajevati. Razlika v osebnem dohodku med posameznimi stopnjami izobrazbe mora biti. To drugo stališče je uveljavljeno v samoupravnih sporazumih o delitvi osebnih dohodkov osnovnih šol na obalnem območju ter drugod v Sloveniji.

Poglejmo si samo nekaj utemeljitvev „za“ in „proti“:

Učitelji, ki zagovarjajo prvo

RADIO IN ŠOLA

Oddaje radijske šole in pouk

Učitelji menijo, da oddaje radijske šole spodbujajo k novim, aktivnim oblikam dela z učenci v razredu. Pripisujejo jim veliko vrednost pri oblikovanju navad zbranega poslušanja, govorne kulture, za razvoj fantazije in motivacije učencev za učno tematiko. Pogosto pa vidimo, da so stališča ljudi do nekaterih pojavov drugačna kot njihovo ravnanje. Razlogov za to je veliko. Rezultati že omenjene raziskave nam kažejo, da je tako ravnanje značilno tudi za učitelje in radijsko šolo. Opaziti je velike razlike med stališči učiteljev do oddaj radijske šole in uporabo teh oddaj pri pouku, torej med tistimi, kar učitelji menijo, da morajo oddaje radijske šole opraviti kot učno sredstvo, in tistimi, kar v resnici ob neki oddaji v razredu uresničijo. Zakaj? Razlogi so številni in ne povsem preverjeni, zato jih v tem sestavku ne bomo obširneje razčlenjevali. Učitelji najpogosteje navajajo te: premalo časa, da bi pri pouku napravili kaj več kot oddajo poslušali, premajhna obveščenost ali bolj natančno: didaktično-metodična usposobljenost za smotno uporabo novejših učnih sredstev v vzgojnoizobraževalnem procesu, da bi mogli izrabiti njihove resnične prednosti v našem primeru oddaj radijske šole.

Oddaje radijske šole dajejo številne možnosti za različne oblike dejavnosti učencev v vzgojnoizobraževalnem procesu, kjer mora biti učenec subjekt svojega oblikovanja. Vendar pa niso dejavnosti učencev, ki jih moramo razvijati ob vključevanju oddaj radijske šole v pouk, odvisne samo od vsebine oddaje, od njene zgradbe, radiofonske predstavitve tematike in primernosti,

ampak tudi od vzgojnoizobraževalnih smotrov, ki jih poskušamo pri pouku uresničiti. Zato je zelo pomembno, kdaj in kako oddajo vključimo v pouk in zakaj jo vključimo.

Kljub zahtevam, naj bo pouk čim bolj aktiven proces za vse učence, je v naših šolah frontalni pouk še vedno zelo popularna, prevladujoča in skoraj edina učna oblika. Zdi se, da oddaj radijske šole pri pouku ni mogoče obravnavati drugače kot v frontalni učni obliki — torej tako, da oddajo vsi skupaj poslušamo in se potem o oddaji z učenci pogovarjamo. To je gotovo ena izmed oblik, ki je ne kaže zanemariti, še posebno, če pogovor steče. Nevarnost take učne oblike pa je, da pusti večje število učencev ob poslušanju oddaje miselno pasivnih. Od takega poslušanja odnesejo učenci le malo ali pa nič. Zanimiv poskus, ki pa upam, da ni pravilo, sem naredila na eni izmed osnovnih šol. Učenci 4. razreda so poslušali pri spoznavanju narave zanimivo oddajo radijske šole. Poslušanje oddaje ni bilo povsem organsko vključeno v učno uro. Nehote je nastal vtis, da je bilo poslušanje samo sebi namen. Naslednji dan sem pri istem predmetu vprašala učence, kaj so prejšnjo uro poslušali. Samo trije so vedeli bistvo oddaje, nekateri so znali naštet nekaj prvin, ki so jih slišali v oddaji, dvanajst pa je bilo takih, ki niso vedeli o oddaji, razen tega, da so jo poslušali, ničesar. Ob takem poslušanju je resnično škoda 20 minut šolske ure.

Posebna vrednost, ki naj bi jo razvijala naša šola pri učencih, je sposobnost zbranega in občutljivega poslušanja. Zaradi pomanjkanja te sposobnosti imamo veliko težav v medsebojni komunikaciji. V šoli je

precej možnosti za posredno in neposredno razvijanje te sposobnosti; oddaje radijske šole so gotovo eno izmed učnih sredstev, ki to omogočajo. Govorimo o kakovosti poslušanja, ki je odvisna od številnih dejavnikov: intelektualne sposobnosti posameznega učenca, njegove starosti in drugih, med katere sodi tudi priprava učenca na poslušanje oddaje. Seveda so od kakovosti poslušanja odvisne dejavnosti, ki se lahko razvijajo pri pouku ali zunaj njega. Po površnem, nemotiviranem poslušanju oddaje bo pogovor težko stekel, težko pa se bo razvila tudi kakšna druga dejavnost. Pomembna učiteljeva naloga pri vključevanju oddaj radijske šole v pouk je v tem, da učence pripravi na poslušanje največkrat omejeno na obvestilo, da bodo poslušali oddajo in morda še na vsebinsko pripravo. Le malo je učiteljev, ki učence čustveno pripravijo na poslušanje oddaje ali pa jih usmerijo v poslušanje posameznih elementov. Še bolj redko pa zasledimo tako motiviranje učencev, da bi po oddaji mogli opraviti določene naloge: individualno, skupinsko ali pa v frontalnem pogovoru.

Če pogledamo, kako lahko zaposlimo učence po poslušanju oddaje, vidimo, da ima učenčovo samostojno delo lahko skupinsko ali individualno učno obliko, v obeh oblikah pa uporabimo različne učne metode, kot npr.:

— metodo pisanja. Učenci po poslušanju oddaje napišejo na kratko bistvo oddaje ali opišejo nekatere prvine — delo iz oddaje. Pismeno odgovorijo na vnaprej pripravljena vprašanja ali celo dobijo za reševanje naloge objektivnega tipa, ki se npr. nanašajo na povezanost med oddajo in obravnavano učno snovjo;

— metodo likovnega izražanja. Ta je posebno primerna za

mlajše učence v nižjih razredih osnovne šole. Učenci morajo po poslušanju npr. narisati tisto, kar jih je v oddaji najbolj razveselilo ali razžalostilo, ali morda tisto, kar so si najbolj zapomnili itd. Možnosti je veliko. Te dejavnosti so pomembne za razvijanje fantazije in predstavljalnosti pri učencih. Nekatere glasbene oddaje pa so oblikovane tako, da jih je moč povezati z gibalno-ritmičnimi vajami učencev;

— metodo dela z besedilom. Učence je mogoče usmeriti po oddaji v zbiranje novih informacij o problemu, ki ga je predstavila oddaja (navajanje na uporabo dodatne literature — slovarjev, enciklopedije, priroč-

nikov, mladinskega revialnega tiska in beletristike);

— metodo pogovora v skupini in poročanja. Učenci morejo v vseh skupinah razpravljati o isti tematiki. Zanimivo pa je, če ima vsaka skupina svojo temo pogovora, o kateri potem poroča. Skupine določimo že pred poslušanjem oddaje, tako da vsaka skupina usmerjeno posluša oddajo. Tako poslušanje je lahko nevarno, če so učenci preveč pozorni na posamezne elemente in potem ne slišijo celote. Ta način je primernejši za starejše učence z že razvitimi navadami poslušanja.

Ko razmišljamo, kako organizirati pouk, če vanj vključimo

oddajo radijske šole, moramo predvsem vedeti, katere smotre želimo uresničiti. Pri tem upoštevajmo učence v njihovem šolskem in širšem kulturnem okolju, kajti pri vzgojnoizobraževalnem procesu nimamo samo ene poti — receptov. Vidimo, da so oddaje radijske šole izhodišča za številne dejavnosti, ki niso vezane izključno na pouk in morejo učenca usposabljalati za permanentno izobraževanje, ki je bistvena naloga današnje osnovne šole.

1) Mesto in vloga radijske šole v vzgojnoizobraževalnem procesu, Raziskava št. 21, RTV — Služba za študij programa, Ljubljana, avgust 1975

2) isto tam

Nenavadni pogovori

10. maj ob 14.00 uri, II. program
12. maj ob 9.05. uri, I. program

Oddaja bo obravnavala odnos staršev do otrok. Gre za problem pretiranega navezovanja staršev na otroke, ki lahko povzroči, da otroci starše celo zasovražijo. To sovraštvo pa je težko priznati že samemu sebi, kaj šele komu drugemu. Učili so nas, da je negativno čustvo do lastnih staršev zelo grda lastnost, in ker želimo sami sebi ugajati, si česa takega res ne moremo privoščiti.

Za otroka so starši prva avtoriteta, in ker je treba avtoriteto spoštovati, so občutili otroci krivdo, kadar so o starših slabo mislili ali govorili. Otroci iz družin, kjer vlada nesoglasje med starši in so priča nenehnim prepriro, večkrat povedo, da so občutili krivdo zaradi preprirov med starši ali pa se čutijo dolžni materi oddolžiti za vse, kar je „zaradi njih pretrpela“. Matere, ki nimajo več čustvene stika z možem, se včasih pretirano navežejo na otroke. Posebno sinovom rade podelijo vlogo nadomestnega moža. Z njimi delijo svoje eksistenčne in notranje probleme, in to že takrat, ko otroci tega še niso sposobni razumeti. Na otroke se navežejo bolj, kot je to zanje prijetno in jih hromijo v samostojnosti; tako jim same urejajo

življenje. Opozarjajo jih na svoje žrtve in s tem obvezujejo, da jih ne bi zapustili.

Mati, ki si je izbrala vlogo „žrtve družine“, tako zelo obvezuje otroke k hvaležnosti, da se otroci bojijo samostojnosti. S tem bi namreč prizadeli mater, bili bi nevhvaležni. Zato svoje težnje odpravljajo v podza-

vest in racionalizirajo takole: „saj mi ni nihče dovolj všeč, da bi z njim hodil“, ali pa „najbolje je ostati sam in ne imeti skrbi z družino“ in podobno. Ker svoje težnje po samostojnosti tako ne uresničijo, ostajajo nezadovoljni sami s sabo in z drugimi. Vzroke svojega nezadovoljstva pa iščejo zunaj sebe.

(Foto: F. Modic)

ARMADA SMO VSI

»Sokolik« lete vse hitreje

Od gostoljubnih predstavnikov in slušateljev centra vojaških šol v Sarajevu smo se morali kar prehitro posloviti. Želeli so nam pokazati svoje bogastvo — učilnice, kabinete, poligone, prostore za razvedrilo in samostojni študij ter bivalne prostore, toda za ogled vsega tega bi potrebovali najmanj dva dni. Celotno smo zvedeli, kje znajo pripraviti pravi vojaški „pasulj“. Pri centru je namreč intendantska srednja vojaška

šola, ki se deli na intendantsko in kuharsko.

Šolanje v intendantski srednji šoli traja štiri leta. Po končanem šolanju postanejo gojenci mlajši častniki v intendantski službi JLA. Kuharska šola traja 3 leta. Tisti, ki obiskujejo to smer, so „učenci za kvalificirane delavce“, po končanem šolanju pa postanejo kvalificirani kuharji v vojaških enotah — s statusom civilne osebe v službi v JLA.

KAJ BO BOLJ ZANIMIVO?

Reaktivno letalo Jak-40, s katerim smo se prek zasneženih bosanskih planin spustili v Mostar, je potrebovalo za to pot komaj četrt ure. V elegantnem loku se je spustilo na mostarsko letališče in nam zadnje minuto leta ponujalo čudovit razgled na ozelenelo dolino Neretve.

Z dvema nalogama smo prišli v ta zanimivi hercegovski kraj: obiskati in spoznati smo želeli tovarno letal Soko ter se pomuditi med dijaki letalske vojaške gimnazije Maršal Tito. Kaj bo bolj zanimivo, smo se spraševali drugo jutro, ko smo se odpeljali proti tovarni in skozi okna avtobusa opazovali nizko-leteče helikoptere.

O „sokolih“, kakor imenujejo delavce v tovarni letal v Mostarju, je bilo že veliko napisanega. Podjetje je letošnjega 25. januarja praznovalo četrto stoletje obstoja, v njegovih 14 TOZD združuje delo okrog 6000 ljudi. Direktor, dipl. inž. Sulejman Gosto, ni pozabil povedati, da je študiral v Ljubljani. Na ljubljanski strojni fakulteti si je s trdim študijem pridobil znanje, ki ga danes zavzeto razdaja mladim strojnikom. Tem ni več treba na fakultete v mesta drugih republik, saj imajo strojno fakulteto pred domačim pragom, v Mostarju.

„Ob tem, ko spoznavamo

mного potrebnih in tudi nepotrebnih podatkov z vsega sveta, pa žal mnogokrat ne vemo,“ je primerjal naš sogovornik, „da smo bili že v stari Jugoslaviji po proizvodnji letal evropska velisila (na sedmem mestu) in da s to tradicijo nadaljujemo tudi sedaj. Premalo smo ponosni na Edvarda Rusjana, ki je prvi pri nas poletel z motornim letalom lastne konstrukcije, že leta 1909 in se dve leti zatem na takem poletu ponesrečil.

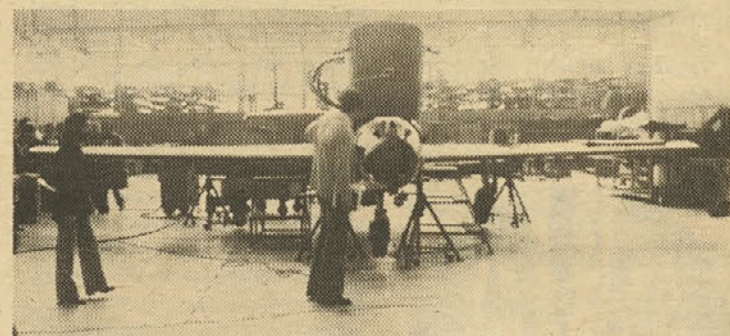
Tudi o rojevanju in delovanju partizanskega letalstva bi morali vedeti več in biti ponosni na junake našega neba.“

Mostar je bil pred vojno in tudi nekaj let po njej eno najsiromašnejših jugoslovanskih mest. Prvo leto petega desetletja so prispeli sem preživeli delavci tovarne letal iz zemunskega Ikarusa in pričeli postavljati temelje sedanji moderni in po mnogih državah sveta poznani tovarni.

Leta 1957 so v tovarni SOKO naredili prvo letalo v celoti. To je bilo šolsko borbno letalo 522, ki si ga sedaj lahko ogledamo ob vhodu v tovarno.

V NIČEMER NE ZAOSTAJAMO

Kragulj, Galeb in Jastreb so imena, ob katerih bi morali navesti še številne pohvale, ki so jih izrekli domači in tuji letalski strokovnjaki. Tem letalom se

Tudi ti boš hitel 800 km na uro — (Foto: Stane Jesenovec)

pridružuje še dvosedežno reaktivno letalo Orel, ki se bo čez nekaj časa uvrstilo med letala, ki lete z nadzvočno hitrostjo. „Sokolik“ se ne boje izdelovanja takega letala, saj je samo v njihovem TOZD okrog sto delavcev z visoko izobrazbo.

TISOČINKE MILIMETRA

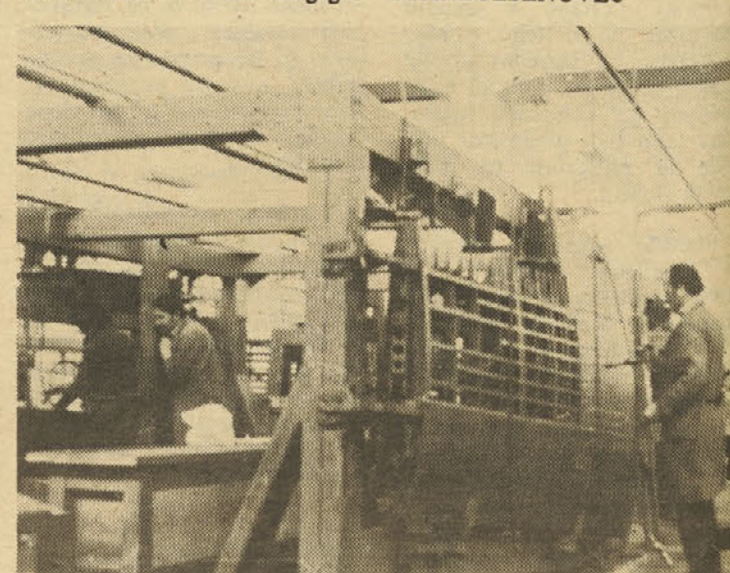
„Prvo vodilo pri našem delu,“ je poudaril dipl. inž. Sulejman Gosto, „je kakovost. Tisočinka milimetra je pri nas lahko samo to in nič drugega.“

Tudi ta namreč odloča o človekovem življenju. Dosedaj se še nobeno letalo, narejeno ali popravljeno pri nas, ni zrušilo zaradi napake v izdelavi. Toda s tem še nismo zadovoljni. Nenehno raziskujemo in tudi uvajamo v proizvodnjo novosti, s katerimi skrajšujemo rok izdelave letal in znižujemo proizvodne stroške. O vsakem dinarju temeljito razmislimo — v kaj ga bomo vložili in koliko novih dinarjev nam bo dal.“

STANE JESENOVEC

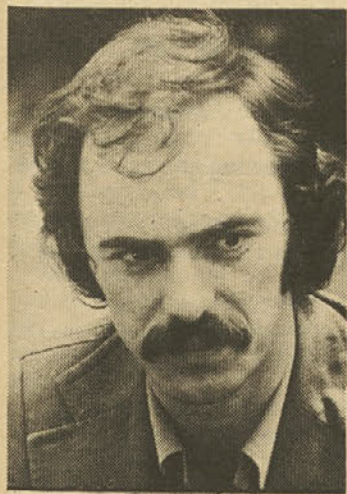

V letalskem muzeju na zadrski akademiji — (Foto: Stane Jesenovec)

Izdelovanje kril — (Foto: Stane Jesenovec)

pod reflektorjem

PIŠE:
SILVO TERŠEK

Kdo je kriv (da si učitelj!)

Gledam in si mislim: od kod ga poznam; možakar nosi obraz, ki ga ni mogoče pozabiti. Pravijo, da v človekovih očeh domuje duša. V njegovih, se zdi, je tudi veter — ajdovska burja. Oster pogled se obesi name kakor na neznanca. Razmišlja. V sivih laseh se nabere resnost, a pod bremenom ne zdrži dolgo. Morda razglablja: je moj nekdanji učenec, morda sodelavec iz tovarne ali sin tistega, s katerim sta bila med vojno med letalci v Afriki.

Gostilničar Maks obrne prst, podrsa z noge in navajeno vpraša: „Kaj bo naročil prosvetni kader?“ Ljudje ga poznajo, vsaj zdi se jim tako. Beseda učitelj je še vedno za prenekatero opis značaja in socialnega položaja. Včasih so govorili: živel in umrl je kakor berač. Učitelj — za koga in kakšen poklic je to? Vprašanja utrujajo in odgovor te spravi v slabo voljo.

Gostilničar Maks zažvenketa s kozarci. Morda si misli, kako veselo bo čez nekaj dni, ko bodo na trgu sredi Ajdovščine zarajali in se veselili, kot so se

prve svobodne pomladi v letu 1945. Ne, tistih dni, ko so pozdravili predstavnike prve slovenske ljudske vlade in s cvetjem ozaljšane osvoboditelje, ne bo nikoli pozabil.

„Kaj praviš ti, Ivan,“ reče čez mizo, kot bi njegove misli glasno potrkalve naokrog. Ivan skomigne z rameni. Kaj bi rekel. Še leto ali dve pa bo upokojen. Menda je to tako, kot bi burjo zamenjal s fotografijo. Je naredil dovolj, da se bo lahko mirno umaknil in naredil prostor mlajšim? Prostora je veliko, v prosveti že. Učitelj pa dovolj nikoli ne naredi; nekateri že mislijo tako.

IZGUBLJAMO STIK Z LJUDMI?

„Poučujem na podružnični šoli v Podkraju. Matična šola je na Colu. Slikovitim primerjam naše šole s tistimi, ki sodijo v skupino sodobnih šol, se bom izognil. Moral bi reči, da nimamo tega in onega, moral bi sestavljati stavke iz samih nikalnic. Šolsko poslopje je pač staro, vedno manj primerno za poučevanje otrok in če odgovorni v občini ne bodo v bližnji prihodnosti priskočili na pomoč...! Pravijo, da ni denarja, da moramo potrpeti, da si moramo sami pomagati. V krajevni skupnosti smo razmišljali o referendumu in razpisu samoprispevka. Krajani so že izglasovali samoprispevek za vodovod, za cesto. Zdi se, da za šolo tega ne bi več zmogli.

Učitelja utrujajo zadeve, ki so pogoj za njegovo normalno delo. Razmišljam, seveda razmišljam, ampak odgovor bom lahko zataknil kakor križ na lasten grob. Nikoli nisem objokoval starih „šolmostrskih“ časov. Bilo je drugače, morda še teže in danes se zdi, da tudi romantično. Takrat smo vsi učitelji stanovali v krajih, kjer smo poučevali. Voz in kolesa morajo biti celota. Na Colu, recimo, ne premoremo niti

enega stanovanja za učitelja. O Podkraju niti ni vredno govoriti. Človek mora biti presneto zadovoljen, če dobi v vasi skromno sobico. Ne rečem, da učitelj dandanes nima potrebne družbenega ugleda. Toda, ker skoraj vsi odhajamo po službi v mestna središča, kjer imamo stanovanja (ali pa tudi ne!) učitelj v kraju ni več to, kar je bil nekoč; niti tam, kjer poučuje niti tam, kjer živi. Izgubljamo stik z ljudmi!“

„Ivan! Če bi na Colu, recimo, postavili učiteljski blok, misliš da bi učitelji ostali tam?“ Gostilničar Maks je brž vprašanje dodal odgovor. „Le poglej ljudi! Trdne domačije imajo, pa jih zapuščajo in se selijo v mesta. S hribovskimi kraji je kot s starimi ljudmi — nič jim ne pomaga, še cesta ne.“

„Verjetno smo naredili veliko napako, ko smo se lotili centraliziranja šol. Prenekateri kraj smo tako osiromašili, pomemben prostor pa prepuščali cerkvi. Duhovniki so marsikje zavzeli mesta, na katerih so bili nekoč učitelji. Mi odhajamo, oni postajajo močnejši!“

Spominjam se, da je bila Planina, kjer sem začel leta 1953 poučevati, močno klerikalna vas. Imel sem precejšnje težave s tamkajšnjim duhovnikom. V vasi pa smo imeli partijsko organizacijo, ki se je organizirano lotila reševanja omenjenega problema. In zdi se, da se nam je posrečilo. Otroci, recimo, ob cerkvenih praznikih niso več ostajali doma, kar je bil več let velik problem.

Nekaj pa je yendarle treba poudariti: če kje, potem brez dvoma na Primorskem spoštujemo šolo kakor domovino. Ljudje ne morejo pozabiti trpljenja in ponižanja med fašizmom, boja za sleherni slovensko besedo. In ko jim dandanes ukinemo to ali ono šolo, se jim zdi, da smo jim vzeli košček domovine, košček njihovega sveta.“

ZAČELO SE JE V MRTVAŠNICI

Vznemiril sem ga. Preteklost sem mu potisnil v roke kakor hleb starega kruha. Človek dandanes niti dobro ne ve, kaj naj bi z njim počel. Takrat pa, pred skoraj tridesetimi leti, ko je bila dežela kakor razorano polje in so junaki boja postajali junaki dela, je človek mislil samo na prihodnji dan. Kaj si bil včeraj, je bilo manj pomembno od tistega, kar lahko postaneš jutri? Pred vojno dober delavec, med vojno Titov partizan in ves čas ljubitelj vsega, kar lahko označi beseda — kultura. Učitelj boš, so rekli tovariši, te poslali v politično šolo in pozneje na desetmesečni tečaj. Učitelj bom, se je smejalo srce. Živel bom z otroki, nagajivimi in razigranimi, takšnimi kot je svoboda. Učitelj bom in ne žandar. Ljudje me bodo spoštovali in potrulil se bom, da bo temu res tako.

Tudi žena je postala učiteljica. Začelo se je v 450 let starem poslopju, v učilnici, ki je bila nekoč samostanska mrtvašnica. Žena je poučevala dva, Ivan šest razredov. Znanje, ki so ga pridobili učenci, je bilo „robato“, delo pa mnogo težje kakor v dolini.

„Najina otroka morata hoditi v popolno osnovno šolo,“ je sklenila Ivanova žena. Zaprlosila sta za premestitev v Ajdovščino. Ivan je postal upravitelj vajenske šole. Na občini so mu obljubili stanovanje v novem učiteljskem bloku. Tri mesece sta z ženo živela na občinske stroške v hotelu. Otroke sta poslala k sorodnikom v Sežano. Pa so sklenili občinski možje, da ne bodo več plačali hotelskega računa. Ivanu se je posrečilo dobiti podnajemniško stanovanje — sobico dvakrat dva in pol metra v nekdanji papirnici, tovarni iz časov Franca Jožefa.

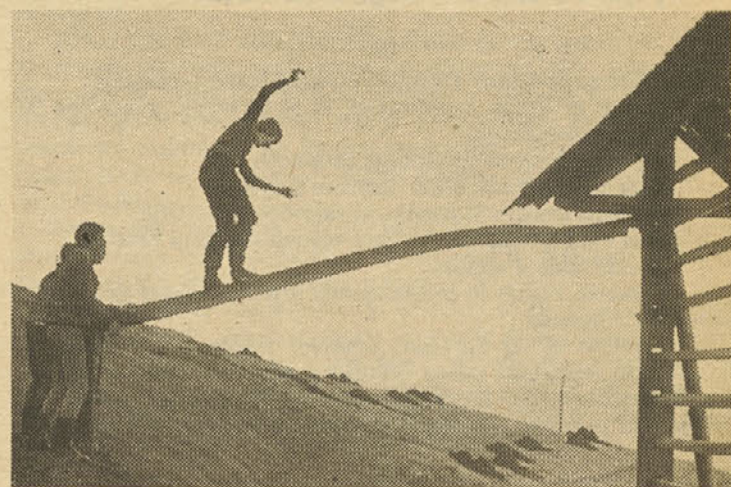
Tudi otroka sta se vrnila. Zdelo se je, da sta bila srečna, čeprav sta oče in mati učitelje-

vala. Bilo je, kot da bi doumela, da učitelj vendar ne more biti gospod.

Ivan se je odpeljal v Ljuto-mer. Rekli so, da bi lahko poučeval na podružnični šoli na Cvenu. Že so mislili naložiti pohištvo na tovarnjak, ko je na vrata potrkal prijatelj.

„Ivan, v tovarno pridi! Stanovanje boš dobil in za tretjino večjo plačo. Potrebujemo kadre in za kadre so tudi stanovanja.“ In se je zaposlil v tekstilni tovarni.

mora nekaj dogajati. Tudi prosveta je revolucija. Ves čas se nekaj dogaja, spremembe na bolje pa je le redko zaznati. Tisti, ki bi nas morali videti, nas največkrat ne vidijo. Dajejo nam naloge, kot bi jih metali v nabiralnik — skoraj brezosebno. V vseh teh letih sem kot učitelj marsikaj pogrešal — tudi strokovno pomoč. Na šolah, kakršna je recimo v Podkraju, smo se že navadili, da izdelujemo vrsto potrebnih učnih pripomočkov sami. To nam

Na poti v prosveto? (Foto-kino Zveza Slovenije)

RAZLIKE SO NAŠA BOLEČINA

Na trgu sva, pod drevesom, ki mu je burja upognila hrbet. Ivan pripoveduje o ženi, o njej, ki je učiteljica z dušo in telesom. Ves čas mu je govorila: „Ivan, ti si učitelj in v šolo se moraš vrniti.“ Pred štirimi leti se je vrnil. Ni mu žal.

„Žal mi je, da sem sploh kdaj moral iti. To vam povem iskreno. Ampak to sedaj ni več pomembno. Še eno ali dve leti, pa grem v pokoj. Sedaj poučujem četrty razred. Mislim, da me imajo otroci radi. Ni jim bilo težko ugotoviti, da želim biti njihov prijatelj. Da, nemirni so in to mi je všeč. Zdravi otroci so kot revolucija — ves čas se

seveda jemlje dragoceni čas, pa tudi učila niso, kot bi morala biti. Če pravimo, da je učni načrt prenatrpan, velja to še toliko bolj za slabše opremljene šole. Za priprave na pouk vedno zmanjka časa.

Da, razlike človeka najbolj skelijo. Gre za razlike v delovnih razmerah in seveda v končnih rezultatih dela, za razlike v osebnih dohodkih. Slednjih tudi samoupravni sporazum ni odpravil. Dve šoli v isti občini imata lahko še vedno precej različne osebne dohodke...“

Pustiva to. Gostilničar Maks se skrivnostno smehlja. Zdi se, da bi nama rad povedal, kako zadovoljen je, ker ni učitelj.

pogled skozi šolsko okno

Predpovest povesti o Jernejevi pravici

Objavljam dva spisa (šolski nalogi) svojih učencev, ki sta v zvezi z obravnavo Cankarjeve povesti Hlapec Jernej in njegova pravica. Menim, da sama spisa nazorno razkrivata, kakšne poti (metodične postopke) sem ubiral, da bi učenci Cankarjevo povest zares razumeli in doživeli. Prvi spis je napisala Marija Grobotek, IV. a, 1964/65. Drugi spis je napisal Janez Hafner, IV. b, 1968/69. Šola: šola za oblikovanje v Ljubljani.

Milan Dolgan

MLADOST JERNEJA, SITARJEVEGA JERNEJA

(Spis, osnovan po Cankarjevi povesti)

Kakor lepo umita marmorna ploskev, tako je bilo tistega jutra nebo. Kazal je lep dan v avgustu.

Jernej je stopil na prag, zakrilil nekajkrat z rokami, da bi se zdrnil, in počasi se je napotil, da bi pogledal na polje. Gospodar je odprl okno in z zaspanim obrazom se je zazrl v hlapca:

„Ali ni malo prezgodaj, Jernej? Saj še štiri ni bilo.“

Jernej se je obrnil.

„Kaj bi kradel bogu dan! Na polje pojdem pogledat.“

Okno male kamnice se je zaprlo in zaslizalo se je ropotanje po stopnicah. Gospodar je vstajal. Ni hotel zaostajati za mladim, pridnim hlapcem.

Skupaj sta jo mahnila čez polje in gospodar je žarel od zadovoljstva. Odkar je pri njem služil Jernej, je njegovo polje bolje

obrodilo. Včasih se mu je zdelo, da Jernej zemlje ne premetava, boža jo in gnoji s svojim znojem.

Prišla sta do Robu, od koder se je videla njihova, s slamo krita koča. Ob veličastnem pogledu na vzhajajoče sonce se jima je zdelo, da manjša in še bolj revna.

Na polje so začeli prihajati kosci in žanjice.

„Lep dan kaže!“

„Bog ga daj!“

„Vidva sta pa zgodaj začela!“

„Pridne roke, polna kašča!“

Od vsepovsod so ju prijazno pozdravljali sosede. Tudi sama sta poprijela za kose. Žanjice so pridno povijale snope in do kosila je bilo v snopeh pol njive.

Popoldne so opazili, da se zbirajo nad Robom sumljivi črni oblaki.

„Domov skočim po konje, da rešimo, kar se rešiti da,“ je zaklical Jernej gospodarju.

„Zbledlo se ti je! Najprej je treba pokositi, potem pa voziti domov. Raje poprimi!“

Jernej ga ni poslušal. Pripeljal je konje in voz, nalagal snope in jih vozil domov. Ni se zmenil za gospodarjeva preklinjanja in ukaze.

Oblaki so prekrili že skoraj vse nebo in začele so padati prve debele kaplje. Hiteli so, kolikor se je dalo. Kositi so že nehali. Z vso naglico so povijali snope in jih metali na voz. Med deževnimi kapljami so začutili točo.

Žito je bilo na vozu in Jernej je zapodil proti domu. Oddahnili so si. Rešili so kruh.

Ko so prišli domov, je gospodar povabil vse skupaj za mizo, kot se spodobi. Dninarji so hvalili Jerneja in njegovo delo. Gospodar se je vsedel zraven njega, ga potrepal po rami in rekel:

„To je naš Jernej, Sitarjev Jernej!“

Hlapec je dvignil glavo pokonci, široke prsi so se mu napele in v mislih je že računal, koliko denarja bodo dobili za žito in kaj bodo lahko s tem pri hiši popravili.

Godilo mu je, ker mu je gospodar zaupal in ni videl v njem le kupljene delovne sile.

„GOSPODARJEV GOSPODAR“

(Odnosi med Sitarjevimi pred razdorom)

„Veste, mati, Jerneja nimam več rad. Zadnjič, ko sta 7 očetom odšla na semenj in smo bili sami doma, me je poslal studenčnice iskat. Ni se mi ljubilo, pa nisem šel. On pa me je ozmerjal, pred vsemi hlapci me je grdo ozmerjal: Slanega kroga ne zaslužiš, napih-njenec! Slabši si od najslabšega hlapca! Na jok mi je šlo. Vsi hlapci in dekle so se mi posmihali. Mati, takrat sem se spomnil na vas in na očeta tudi. Joj, kako sta dobra z menoj! Če ne bi bil tako majhen, bi se pogljal v Jerneja. Ah, kaj... Na to je zdaj neumno misliti. A ko bom velik, takrat mu že pokažem, temu hlapcu!“

„Sinko, ne bodi žalosten. Enkrat bo vse to tvoje. Saj poznaš Jerneja: priden je in hoče, da bi se vsi tako gnali kot on; rad gospodari na posestvu, on ukazuje drugim. Saj ni čudno, ko pa oče kar naprej govori: naš Jernej, naš Jernej, naš Jernej. Hlapci in dekle ga bolj ubogajo kot očeta.“

„Jernej, zadnjič mi je hlapec pravil, da te poba ni ubogal. Kar čez koleno bi ga upognil, smrkavca.“

Čez petnajst let je oče Sitar ležal na postelji, slab in pepelnatega obraza je bil. Govoril je Jerneju: „Rad sem te imel, kot brata sva si bila in dosti sva napravila...“

Žagarjeve nagrade za leto 1976

Po 4. členu zakona o nagradah Staneta Žagarja (Ur. I. SRS, št. 26-292/65)

razpisuje
odbor za podeljevanje Žagarjevih nagrad
ŽAGARJEVE NAGRADE ZA LETO 1976

I.

V letu 1976 bo podeljenih 6 Žagarjevih nagrad po din 20.000 (dvajsetisoč dinarjev).

II.

Žagarjeve nagrade bodo podeljene za izredne uspehe na vzgojnoizobraževalnem področju, ki so širšega družbenega pomena in prispevajo k napredku pedagoške prakse in teorije in so jih zaslužni delavci dosegli:

- pri delu v šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih
- pri organizaciji vzgoje in izobraževanja
- z objavljenimi strokovnimi deli s področja vzgoje in izobraževanja
- s pripravo učbenikov in drugih učnih sredstev

III.

Kandidate za podelitev Žagarjevih nagrad lahko predlagajo:

- delovne in druge organizacije, ki se ukvarjajo z vzgojno in izobraževalno dejavnostjo

- skupščine družbenopolitičnih skupnosti
- Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije
- strokovna društva Slovenije, ki vključujejo učitelje
- zavod SR Slovenije za šolstvo z organizacijskimi enotami
- izobraževalne skupnosti
- za zadeve vzgoje in izobraževanja pristojni organi družbenopolitičnih skupnosti
- republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja Slovenije in republiški odbor Sindikata delavcev znanosti in visokega šolstva Slovenije ter druge družbenopolitične organizacije.

Predlogu je treba priložiti podrobno utemeljitev in življenjepis.

IV.

Predloge pošljite do vključno 31. maja 1976 na naslov: Republiški komite za vzgojo in izobraževanje, Odbor za podeljevanje Žagarjevih nagrad, Ljubljana, Župančičeva 3. Predlogov, ki ne bodo prispeli do roka, odbor ne bo upošteval.

V.

Svečana podelitev Žagarjevih nagrad bo 25. junija 1976.

Odbor za podeljevanje
Žagarjevih nagrad

Vabilo

OSNOVNA ŠOLA BLANCA PRI SEVNICI vabi vse učitelje, ki so kdaj koli poučevali na šoli, na proslavo 100-letnice in odprtje nove šole, ki bo 23. 5. 1976, ob 9. uri. Obenem prosimo vse, da prej sporoče svoje naslove ravnateljstvu šole.

Odbor za medsebojna razmerja delavcev na EKONOMSKEM ŠOLSKEM CENTRU V MURSKI SOBOTO

razpisuje prosti delovni mesti za

- učitelja telesne vzgoje, P, za nedoločen čas in
- učitelja matematike, P, za šolsko leto 1976/77

Razpis velja do zasedbe delovnih mest.

Delovna skupnost
OSNOVNE ŠOLE JUROVSKI DOL

razpisuje prosto delovno mesto:

- učitelja matematike in fizike, PRU za nedoločen čas

Rok za prijavo je 15 dni po objavi. Prijavljeni kandidati bodo dobili sklep o izbiri v 20 dneh od dneva, ko bo potekel rok za razpis.

Iz starih listov

Učitelj — odgojitelj

Ako hoče šola biti odgojevalnica in izobraževalnica, mora predvsem učitelj sam biti učenec v vseh čednostih pravi zglede. Človek več verjame lastnemu očesu, nego ušesu, to je povsod prizvana istina. Učitelj mora tedaj to biti, kar bo pozneje deca. On mora delati, kar bi morali otroci, in mora to opustiti, kar naj bi otroci opuščali. On jim mora biti povsod in v vsem pravi izglede, naj ga oni vidijo in slišijo ali pa tudi ne. Izgled učini večji utis nego zapoved.

Učiteljev izgled ima čudovito moč nad učenčevim srcem. Otroci so redni in čedni, točni in pridni, ako ima tudi učitelj take lastnosti. Oni so pravični, miroljubni, prekuljivi in milega serca, ako tudi učitelj z njimi tako postopa...

Ako vidi tedaj učitelj v šoli mej deco napake, naj se le sam prej sodi in išče jih v lastnej osebi. Kakoršni učitelj, takošni učenci. Če učitelj postane dava, a jih sam lomi, napake kaznuje, a jih sam dela, ne bo nikdar šola odgojiteljica naših otrok.

Najboljša učiteljeva lastnost je pak — ljubezen do otrok, ljubezen do službe, do ljudi... Brez ljubezni ne bode nikdar — tudi najizvrstnejši učitelj — odgojitelj... Kjer pa ljubezni ni, tam je učiteljski stan žalostna služba. Učitelj, kateri si ne pridobi štovanja, ljubezni od pravičnih prebivalcev, je gotovo pomilovanja vreden mož. Šola po takem ni odgojilnica in on ni odgojitelj, kajti kakor v naravi spomladi le gorko solnce oživlja poganjajoče kali in se iz njih lepo dišeče cvetje razvija, da sadje rodi; tako zamore učitelj le z ljubeznijo in blagoslovom otroke učiti, jih izobraževati in odgojevati... Če hočemo pa otroke odgojiti v pravem duhu ljubezni, ni treba misliti, da mu moramo zaradi tega vsako željo izpolniti. Prav, resno, strogo ljubezen naj pokaže učitelj sam pri poduku s tem, da je v vsem in z vsem pravičen, da čuva nad napakami, da je strog glede reda v šoli in da je vedno dosleden pri vsakem postopanju...

Slovenski učitelj 1876 str. 101. — 102.

Člani delovne skupnosti gimnazije Smederevska Palanka in gimnazije Boris Zihel Škofja Loka so se pred nedavnim (22. do 25. 4.) že tretjič srečali. Tokrat se je mudilo v Škofji Loki 28 učiteljev in delavcev te srbske gimnazije. Ogledali so si nekatere organizacije združenega dela v Škofji Loki, obiskali smučarsko-rekreacijski center na Starem vrhu in na ekskurziji, skupaj s člani delovne skupnosti škofjeloške gimnazije, obiskali Kranj, Vrbo, Begunje ter slovensko narodnostno mejo na Koroškem. Najbolj navdušeni so bili gostje iz Smederevske Palanke prav nad obiskom na Koroškem, kamor ljudje iz bratskih republik poredko odidejo.

Uradni del pogovorov je potekal o dveh temah: izmenjavi izkušenj pri učnovzgojnem delu z mladino in sodelovanju na vseh področjih šolskega in zunajšolskega delovanja ter o preobrazbi srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje.

Na sliki: člani delovne skupnosti gimnazije Smederevska Palanka in škofjeloške gimnazije — (Foto: Stane Jesenovec)

Letošnja prva številka revije Vzgoja in izobraževanje

Uvodnik prinaša tokrat prispevek Renate Mejakove, svetovalke direktorja zavoda SR Slovenije za šolstvo, ki razpravlja o aktualni temi Usposabljanje učiteljev predmeta samoupravljanje s temelji marksizma. Avtorica seznani bralce o uvajanju tega pomembnega predmetnega področja v srednje šole, analizira anketo, ki je bila izvedena med udeleženci strokovnega izpopolnjevanja učiteljev tega predmetnega področja ter daje smernice za oblikovanje vsebine, izbor oblik in metod nadaljnjega dela pri dopolnilnem izobraževanju.

Bralci bodo z zanimanjem prebrali prispevek Dušana Kidriča Utemeljitev za ustanavljanje posebnih izobraževalnih skupnosti in vsebina le-teh. Avtor daje uvodoma utemeljitve za ustanovitev, prikazuje vsebino dela ter nakazuje nekatera vprašanja o merilih, velikosti in organiziranosti posebnih izobraževalnih skupnosti.

Juraj Bukša obravnava Delo v avtorsko-izdajateljskem teamu. Govori o tem, kaj štejemo za teamsko delo, kakaj tako delo in nakazuje smernice, kako delati.

V rubriki za učno prakso zasledimo prispevek Veselina S. Djuričkoviča ki pod naslovom Nekateri specifičnosti spoznavnega procesa pri pouku geografije in možnosti racionalnega oblikovanja predstav in pojmov razpravlja o tej pomembni dejavnosti ter Miroslava Atanaskovića Spoznavanje samoupravljalne prakse, ki ga uveljavljajo na gradbeni tehniški šoli v Ljubljani.

Revija prinaša tudi tokrat prevod prispevka dr. Nagyja Sandorja, predstojnika pedagoške katedre na univerzi v Budimpešti Poimovanje modernizacije pri pouku, ki ga je prevedla Renata Mejak.

Uredništvo revije je že v prejšnji številki pričelo objavljati tudi nekatere probleme življenja in dela naših zamejskih Slovencev. Tokrat nam objavlja dragocen prispevek Darka Bratina Kultura in vzgoja v slovenski šoli v Italiji, Pavla Stranja Razvoj in številčno stanje slovenskih šol v Italiji ter Žive Gruđen o šoli in jezikovni kulturi.

O vzgojnih in izobraževalnih uspehih osnovnošolcev Romov v občini Murska Sobota piše Ludvik Brumec. Avtor prikazuje socialne strukture staršev — Romov, uspeh učencev ter število učencev, ki so izpolnili šolsko obveznost v posameznih razredih.

Hiacinta Cafnik razpravlja o šoli in svetu staršev, ki osvetljuje delo tega sveta na osnovni šoli Bratov Polančičev v Mariboru.

Revija objavlja prispevka s posvetovanja z naslovom Naloge visokega šolstva pri humanizaciji med spoloma, ki je bilo decembra 1975 v Splitu, in to Milice Bergant Metodika podajanja spolne vzgoje na visokih šolah ter Borisa Lipužiča in Mira Lužnika Usposabljanje bodočih učiteljev za humanizacijo odnosov med spoloma.

Med aktualne teme sodi tudi prispevek Jožeta Valentinčiča Posodabljanje organizacije izobraževanja v šolah za odrasle.

Milan Divjak razpravlja o Prostem času v programih pedagoške akademije. Avtor govori o centru za pedagogiko prostega časa, ki je bil ustanovljen na mariborski akademiji.

Revija ima tokrat tudi zanimivo prilogo Zore Čuden: Nekateri pestrejši oblike bralnega pouka.

DRAGO NOVAK

GIMNAZIJA MILOŠA ZIDANŠKA MARIBOR

razpisuje delovno mesto:

— učitelja zgodovine in samoupravljanja s temelji marksizma, profesor.

Prijave pošljite na naslov: Gimnazija Miloša Zidanška Maribor, Trg M. Zidanška 1. Stanovanja ni.

GIMNAZIJA LJUBLJANA-ŠENTVID

popravlja razpis prostih delovnih mest (objavljen v 8. številki Prosvetnega delavca) s polnim delovnim časom za nedoločen čas za šolsko leto 1976/77.

Popravek:

namesto 2 delovni mesti učiteljev za angleški-nemški jezik je pravilno 1 delovno mesto učitelja za angleški-nemški jezik.

VZGOJNOVARSTVENI ZAVOD MALČI BELIČEVE LJUBLJANA, Tržaška 78

razpisuje delovna mesta

— 11 vzgojiteljic

Nastop dela: 1. septembra 1976.

Skupščina občine Ravne na Koroškem

Komisija za volitve in imenovanja ter kadrovske zadeve

razpisuje delovno mesto

RAVNATELJA GIMNAZIJE RAVNE NA KOROŠKEM

Na osnovi 53. člena statuta OZD gimnazije Ravne na Koroškem ter 56. in 57. člena zakona o srednjem šolstvu SRS mora kandidat za delovno mesto ravnatelja ustrezati naslednjim pogojem oziroma imeti:

- visoko izobrazbo
- moralno-politične lastnosti
- organizacijske sposobnosti za vodenje in usmerjanje pedagoškega dela
- opravljen strokovni izpit in vsaj pet let vzgojnoizobraževalne prakse.

Kandidati naj naslovijo vloge na Skupščino občine Ravne na Koroškem, Komisija za volitve in imenovanja ter kadrovske zadeve v 15 dneh od dneva objave.

Delovna skupnost

OSNOVNE ŠOLE VELIKA NEDELJA

razpisuje za nedoločen čas

za centralno šolo Velika Nedelja:

— učitelja glasbenega pouka, PRU;

za podružnico Podgorci:

— 2 učiteljev razrednega pouka, U.

Komisija za kadrovska in administrativna vprašanja, volitve in imenovanja skupščine občine Murska Sobota

razpisuje delovna mesta:

1. direktorja Delavske univerze v Murski Soboti

Pogoj:

- da je državljani SFRJ in izpolnjuje splošne pogoje, določene z zakoni, samoupravnimi sporazumi in družbenimi dogovori;
- da ima visoko ali višjo izobrazbo — družboslovne smeri;
- da ima vsaj 5 let delovnih izkušenj v podobni izobraževalni organizaciji ali kot delavec na delavski univerzi;
- pozna andragoško teorijo in prakso ter organizacijo izobraževanja odraslih;
- ima sposobnost uveljavljanja sodobnih oblik in metod vzgojnoizobraževalnega dela in dosežkov vzgojnoizobraževalne teorije in prakse;
- ima sposobnost povezovanja vseh strokovnih delovnih mest in delavcev pri razreševanju andragoških vprašanj in organizacije vzgojnoizobraževalnega dela;
- je moralno in politično neoporečen.

2. ravnatelja Kmetijskega šolskega centra Rakičan

Pogoj:

- kandidat mora izpolnjevati pogoje po veljavnih predpisih o izobraževalnih organizacijah.

3. ravnatelja Dijaškega doma v Murski Soboti

Pogoj:

- poleg pogojev, ki jih določa zakon o srednjih šolah, mora imeti kandidat vsaj 5 let vzgojnoizobraževalne prakse ter moralno politične lastnosti in organizacijske sposobnosti za vodenje in usmerjanje pedagoškega dela. Zaželeno je znanje madžarskega jezika.

4. ravnatelja Osnovne šole Bakovci

Pogoj:

- izpolnjevati mora z zakonom predpisane pogoje za učitelja osnovne šole, imeti najmanj 5 let neposredne pedagoške prakse, ustrezne moralnopolitične lastnosti in organizacijsko vodstveno sposobnost.

5. ravnatelja Osnovne šole Bogojina

Pogoj:

- kandidat mora izpolnjevati pogoje za učitelja osnovne šole, določene z zakonom o osnovni šoli, in imeti vsaj 5 let vzgojnoizobraževalne prakse.

6. ravnatelja Osnovne šole Grad

Pogoj:

- končana višja šola pedagoške smeri, 5 let učnovzgojne prakse in opravljen strokovni izpit ali učiteljske z 10-letno učno vzgojno prakso.

7. ravnatelja Osnovne šole Kuzma

Pogoj:

- kandidat mora izpolnjevati pogoje, določene v zakonu o osnovni šoli.

8. ravnatelja Osnovne šole Mačkovci

Pogoj:

- učiteljske in 10 let učnovzgojne prakse ali višja šola pedagoške smeri s 7-letno vzgojnoizobraževalno prakso.

9. ravnatelja Osnovne šole Šalovci

Pogoj:

- učiteljske in 5 let učnovzgojne prakse, izpolnjevati pa mora tudi druge pogoje po veljavnih predpisih o izobraževalnih organizacijah.

10. ravnatelja Posebne osnovne šole v Murski Soboti

Pogoj:

- kandidat mora imeti visoko ali višjo izobrazbo ortopedagoške smeri in 7 let delovnih izkušenj.

Pismene prijave vložite na Skupščino občine Murska Sobota, komisija za kadrovska in administrativna vprašanja, volitve in imenovanja, v 30 dneh od dneva razpisa.

Prijaviti priložite:

- potrdilo (spričevalo, diplomu) o strokovni izobrazbi in
- življenjepis.

Prijave je treba kolkovati z 2 din upravne takse.

Komisija za kadrovska in administrativna vprašanja, volitve in imenovanja

IZBERITE MED NOVIMI KNJIGAMI

Vedno živa misel

V navadi je že, da se založbe ob počastitvi jubilejev naših velikih ustvarjalcev posebej izkažejo. Tako je tudi letos: skoraj tekmovalna mrzlica je preplavila knjižni trg z izdajami Cankarjevih del in tistih o Cankarju – vse z dobronamerno mislijo: približati tega velikega virtuozu slovenske besede mladim, starim in celo najmlajšim – kot umetnika in človeka.

Med založbe, ki že več let posvečajo Cankarju precejšnjo pozornost, spada prav gotovo Mladinska knjiga. Zamislimo se samo ob tehle podatkih: od leta 1945 do 1975 je izdala 24 knjig Cankarjevih del, z osmimi ponatisti, v skupni nakladi 560.000 izvodov.

Od izdaj v letošnjem, Cankarjevem letu naj omenimo najprej knjižnico, namenjeno najmlajšim, Pehar suhih hrušk, ki je izšla v zbirki Čebelica; uredil jo je Niko Grafenauer, ilustrirala pa Lidija Osterc. Josip Vidmar je v sedmih knjigah uredil Izbrano delo Ivana Cankarja, ki je izšlo v zbirki Naša beseda; letos bo izšel ponatis v 2500 izvodih. Solarjem so še posebej namenjene knjige, ki izhajajo od leta 1965 v zbirki Moja knjižnica in so predpisane tudi za bralno značko. Najlepše črtice je zbral France Dobrovoljc v knjigi Moje življenje in ji dodal pregledno spremno besedo o Cankarjevem življenju in delu ter opombe. V spremni besedi poudarja: Te črtice spadajo med najvišje dosežke njegovega črtičarstva, tako so izbrusene, jezikovno in oblikovno dognane in polne globokih življenjskih spoznanj. To so prave lirične pesmi v prozi, ki se morejo kosati s katerimi koli podobnimi stvaritvami v svetovni književnosti. – V središču vsega dogajanja črtic je pisateljeva mati, katere nenehno pričujočnost občutimo tudi tam, kjer je naravnost ne omeni.

Posebno zanimiva je druga zbirka črtic, v katerih obsoja Cankar človeško nasilje nad živalmi. France Dobrovoljc v spremni besedi primerja Cankarja s pomembnimi opisovalci živali iz svetovne književnosti in ugotavlja, da se je Cankar tudi v tej zvrsti književnosti pokazal kot izvirni poznavalec in oster opazovalec živali.

V Moji knjižnici bo izšel tudi ponatis povesti Hlapec Jernej in njegova pravica, ki jo je uredil Bratko Kreft. Naročniki Slovenske trilogije bodo dobili v dar miniaturno izdajo Beseda Ivana Cankarja, hkrati s ponatisom Slodnjakovega romana o Prešernu in Levstiku pa bo izšel roman istega avtorja Tujec.

In da ne bi ostalo samo pri ponatisih, se je založba že lani odločila načrtno oblikovati zbirko Obrazi, v kateri bo nazorno predstavila velikane naše pisane besede pa tudi likovne ustvarjalce. Urednica zbirke Draga Tarmanova je podrobneje spregovorila o prvem zvezku te zbirke: Ivan Cankar v sliki in besedi. Izdajo je zasnoval Bogomil Gerlanc, ki je tudi izbral slike in besedila ter napisal spremne besede. To je zbornik ilustracij in fotografij, ki približajo mlademu bralcu Cankarjevo življenje in delo. Drobna, lično urejena knjižica, ki ima komaj 32 strani (na naslovni strani s pisateljevo podobo – delo Božidarja Jakca), je polna vsebinsko bogatih odlomkov iz Cankarjevih del. Tokrat se predstavlja Cankar sam, komentarje le obrobno, spremljajoče besedilo. Izbor besedil in kronološko zaporedje ustvaritve pregleden prerez Cankarjevega življenja in dela. Knjižica je razdeljena na tri dele: Postaje življenja, Ustvarjanje in Boji. V prvem so objavljeni odlomki o Cankarjevem otroštvu in mladosti na Vrhniki, v Ljubljani in na Dunaju. Ob vsaki življenjski postaji sta moto in kronološki pregled. Drugi del opozarja na Cankarjevo umetniško ustvarjanje, v tretjem Boji pa so objavljeni odlomki iz njegovih govorov in člankov.

Obrazi so v resnici pravcata mala monografija, urejeni pa so tako, da bo prav gotovo dosežen namen, ki si ga je založba postavila ob snovanju izdaje: spodbuditi mladega bralca, da bi segel še po drugih delih in temeljiteje spoznal ustvarjalca. Ob prvem zvezku zagotovo lahko rečemo, da se bo ta želja uresničila.

M. K.

Jože Udovič

Darovi

Presledek med prejšnjo zbirko Jožeta Udoviča in med sedanjimi Darovi je tako opazen, da že časovni razmak govori o pesniku, ki mu lirika počasi nastaja, nehoti pa pozablja, da je vmes bilo moč zaslediti Udovičeve pesmi v revijah. Vsebinska in miselna osnova nove pesniške zbirke – izšla je pri Cankarjevi založbi – nikakor ni lahka, v svojih slogovnih prvih in (iz)povednih razsežnostih daje bogato izrazno svojino, skladno s težo problemske ujetosti in odprtosti. Govorimo lahko o odmiku od poprejšnjih bolj izrazitih nadrealnih prvin, vendar je močna asociativnost še vedno učinkovito izrazilo lirika, čigar tiha, a nič manj dramatična spoznanja sevdajo iz metaforične bogatosti. Razpoloženska osnova se navezuje na miselno spoznavni celoti ali nasprotno. Razberemo lahko Udovičev pesniški premik, koristno pa bi bilo, če bi „Darove“ podrobno razčlenili kot pesniški dosežek. Preprosta oprema ing. Branka Simčiča se prilega zbirki, ki bo našla odmev pri zahtevnejših bralcih.

Ivan Dodič

Ujete tišine

Lahko bi zapisali, da je avtor vse življenje posvetil prosvetnemu delovanju: poučeval je na osnovnih in srednjih šolah, bil referent – svetovalec za šolstvo in prosveto in še vedno dela pri prosvetnih organizacijah.

Poleg tega zapisuje svoja čustva in spoznanja; pesmi je uredil v zbirko in to razdelil v cikle: Srčni odmev, V naročju trav, Na nakovalu časa, Godba valov.

Najlepši verzi so napisani naravi; o njej pojeta drugi in četrti cikel. Narava daje avtorju moč, zaupanje vase in v človeka, ki mu je posvečeno vse Dodičovo življenje. „Pesmi so nastale v samoti, kot zveste spremljevalke pesnikov življenjske poti, kot nujno dopolnilo ničevne vsakdanjosti, kot izpoved čustveno in miselno razgibanega duha.“ (Citati Mitja Mejaka iz uvoda.)

N. M.

Ciril Zlobec

Poezija in politika

Naslov knjige nas začudi in malce se zdrzemo ob dejstvu, kakšne so zveze med poezijo in politiko. In vendar so. Morda včasih globlje, kot se zavedamo, zato so tudi razhajanja, kadar so, ostrejša. O zvezi med poezijo (med kulturo na sploh) in politiko nam pričajo tudi preganjanja pesnikov ob okupacijah in diktaturah.

Ciril Zlobec je v tej knjigi (na pobudo založbe Partizanska knjiga) zbral polemične zapise in glose s področja kulture, kakršne je pisal ali govoril na javnih zborovanjih. Ni samo lepa beseda, če trdim, da je knjiga dragocena: pove nam jasno in odkrito toliko misli, ki smo jih tudi sami že premlevali, a jih nismo mogli ali nismo upali dokončno izoblikovati. Kot primer: „Osebnost ne verjamem v idilično zvezo med politiko in kulturo, ne verjamem v čas, tudi socialistični ne, ko bi bili odpravljene vsi antagonizmi in nesporazumi med politiko in kulturo, menim celo, da bi nam bila prizanesena marsikatera politična in kulturna zagata, če bi se vselej zavedali, da sta politična in pesniška misel le izjemoma istovetni in da enotnost ciljev še ne pomeni iste poti do njih. Tako slovenska kultura poveljnega obdobja najbrž ni „dala“ tistega, kar je od nje v posameznih fazah našega družbenega razvoja pričakovala politična misel, je pa hkrati prav ta kultura ustvarila marsikaj vrednega v območju nepredvidljivega, torej zunaj programskih pričakovanj.“ (Citati iz uvoda).

Avtor obravnava med drugim pomen domače knjige za sleherni narod, položaj mladih v naši kulturi, položaj knjige v vrtincu potrošniške miselnosti. Citiram: „Potrošniška blaginja ni zlo, zlo je potrošniška mentaliteta, ki se v tem našem vse bolj tesnem svetu vse bolj širi in izrinja iz njega vse, kar ni potrošnja, zato je umetnost v potrošniški družbi lahko navzoča samo kot del te potrošnje, kot predmet. Celotni človek sam je postal predmet.“

Za svojo rast, pogosto celo za možnost opredelitve sredi nasprotujočih si mnenj, potrebujemo to knjigo.

N. MAURER

Aleksander Tadič

Matere herojev pripovedujejo

Knjiga je izšla v Kurirčkovi knjižnici, vendar se zdaleč ni namenjena samo kurirčkom, to se pravi – šolarjem. Po preprostem in jasnem pisanju je razumljiva otrokom prvih razredov; zaradi svoje pretresljivo revolucionarne in toplo človeške vsebine bo zanimiva za šolarje višjih razredov osnovne šole pa tudi za srednješolce ali študente, zaradi nespremenljivosti pojmov poštenje, prednost pravici in napredku pa bo knjiga dragocena tudi za vse odrasle bralce. Ob prebiranju se mi dozdeva, da nam bo pomagala ponovno utrditi in razčistiti poglede na svet, družbo, tovariše, delovne dolžnosti. Za trenutek nas bo zaustavila v našem hitenju in površnosti – ki sta včasih samo maska nazorske mlačnosti – ter nam osvetlila trajne in resnične vrednote človeka in družbe.

„Ti zapiski govorijo pravzaprav enako o materah in o junakih. Težavno je povedati, kdo je pred obličjem domovine večji junak, večja žrtev,“ pravi v uvodu pisatelj Branko Čopić. Slovenska izdaja vsebuje 19 pripovedi mater narodnih herojev. Od tega je šest slovenskih herojev – šest slovenskih mater. Ne, ni razlike med njimi. Za vse veljajo besede matere Stojanke iz Peči: „Vem, ne bi smela jokati. A kaj hočeš, mati sem. Nihče mi ne more tega zameriti, saj so take prejkone vse matere.“ Tako je zgrajeno herojstvo otrok na odrekanju, razumevanju in ljubezni mater. Naša ljudska revolucija in narodnoosvobodilna borba sta nenadoma pred nami tako človeško topli in trdni – kot življenje samo. In zato neuničljivi.

Pisana beseda

To je zbornik otroških pesmi. Izšel je v počastitev 30-letnice osvoboditve in 33-letnice ustanovitve pionirske organizacije. Vendar ti podatki premalo povedo. Navajam iz uvoda: „Otrok je pesnik že po naravi, saj teži za tem, da bi upesnil popolnoma vsakdanje stvari. V posebnem obdobju življenja se mu ves svet prikazuje v rimah, v najbolj preprostih sicer, v nezahtevnem zaporedju, toda v slasti ritma.“

Tisti, ki so izbirali in urejali pesmi (vseh skupaj je 40), so znali poiskati čustveno močne in izrazno izvirne. Razdeljene so v pet ciklov: MAMA (ki je otrokom sočasno varnost, pa tudi bojazen, da je ne zgubijo ali da ne bodo mogli izpolniti njenih pričakovanj), JABOLKO (pesmi o naravi, letnih časih in živalih – prijateljih sodijo sem), ŽOGA (pesmi o igri, o otroški družini, skupnem veselju in preprih), VRNI SE (pesmi o ljubezni so bolj odsevi minevanja in poslavljanja kot sreče; in vendar je tu pesem Okroglo, ki je ena najbolj izvirnih in ljubkih), NASPROTJA (v tem ciklusu so zajeti družbeni odnosi – naša velika zgodovina in naša sedanjost, kot jo doživljajo mladi in kot jo z njimi vred doživljamo tudi mi).

Pesmi so bile odbrane iz gradiva, ki so ga mladi poslali na natečaj Zveze prijateljev mladine Slovenije pod naslovom „Pisana beseda“, v zbornikom so najboljše od njih rešene pozabe. Rabile nam bodo kot zgled in tudi kot merilo izvirne otroške pesmi; vse skupaj pa predstavljajo priručno in dragoceno – do zadnje besede razumljivo in vendar skrivnostno – pesniško zbirko.

Okroglo

Vse je okroglo od sreče.
Glasovi se kotrljajo kot nike.
Nasmehe si podajamo kot žoge.
Vse je bolj in bolj prijazno.
Zaljubljena sem.

SLAVICA REMŠKAR
(OŠ Dobravlje)

Marko Kerševan

Religija kot družbeni pojav

Tako knjigo smo dolgo pričakovali, ker jo potrebujemo. Pomagala nam bo tako v osebnem ravnanju kot tudi pri učni praksi. Vendar – nakopala nam bo tudi precej umskega napora, ker je za povprečnega (četudi izobraženega) bralca pisana težko, abstraktno. Verjetno filozofija ne zmore biti drugačna.

Že v predgovoru navaja pisec tole: „Kolikor je religija več kot prevara ali samoprevara zavesti – in to znanstveno proučevanje ravno ugotavlja – potem je, kot je zagotovil že Durkheim, čisti idealizem, če menimo, da bi spoznanje nekega specifičnega in objektivnega družbenega pojava (podobno kot umetnost), kajti religija sama sebe ne pozna, ne more pa je nadomestiti, ustvariti ali uničiti.“

RELIGIJA KOT DRUŽBENI POJAV je eno izmed del Marka Kerševana na tem področju. Zamisljeno je kot prispevek k marksistični teoriji religije v družboslovju. Avtorju je bilo vodilo dejstvo, da je marksistično teorijo religije treba šele ustvariti – seveda ob oslanjanju na klasike marksizma. Ti so razpravljali o religiji glede na razmere v tedanji družbi. Danes smo vezani na našo družbo.

Knjiga ima štiri dele: Klasiki marksizma in religije, Teoretični model religije kot specifične družbene prakse, Nekateri problemi teorije religije, Problem religije v sodobni družbi.

Delo je pisano znanstveno. To pomeni, da ni pristransko niti tendenciozno. Po drugi strani pa je seveda nemogoča tudi neposredna uporabnost knjige v vsakdanjih svetovnonazorskih dialogih (da uporabimo to najmilejšo besedo za takšna ali drugačna obravnavanja, ki obstajajo v družbi). Zahteva studioznost, iskrenost, poštenost – potem bralcu tudi veliko da.

N. M.

K psihopatologiji vsakdanjega življenja

Nekdo je zapisal, da so Kopernik, Darwin in Freud tisti veliki možje v zgodovini človeške družbe, ki so človeštvu povedali tri boleče resnice: Kopernik, da planet Zemlja ni središče vesolja, marveč le neznamenit drobček materije v vsemirju, Darwin, da človek ni „krona stvarstva“, ampak samo najpopolnejše živo bitje, nastalo kot posledica dolgotrajnega in zapletenega biološkega razvoja, Freud pa je tisti, ki je z genialnostjo svojega duha prodrl ne samo globoko v človekovo zavest, temveč tudi v temino njegove podzvesti. Dokazal je, da človek vendarle ne razpolaga povsem svobodno s svojo voljo, kot je to učila Cerkev, ali da je njegovo vedenje, ravnanje in izražanje nemalokrat posledica vzgibov, ki zavestno potlačeni iščejo in tudi najdejo pore, skozi katere, sicer močno zakrinkani, pridejo na plan, zaradi svoje uveljavitve in sprostitve.

Avstrijski psihiater dr. Sigmund Freud (1856–1939) je znan v zgodovini znanosti kot utemeljitelj psihoanalize in kot prodoren mislec, ki je s svojim naukom vnesel v psihiatrijo dinamično obravnavanje problemov ter povzročil pravo revolucijo tako v tej znanstveni disciplini kot v psihologiji. Obdobje od leta 1896 do leta 1906, torej tedaj, ko se je Freud kot štiridesetletnik zlagoma bližal Abrahamovi starosti, velja za najbolj plodno v vsem njegovem življenju, saj je v tem desetletju objavil nekatera svoja svetovno znana dela, med njimi tudi knjigo K PSIHOLOGIJI VSAK-DANJEŽA ŽIVLJENJA (1904).

V tem delu obravnava pogoste človekove spodrsilaje pri govoru, branju, pisanju in ravnanju, pojave pozabljanja inen, vtisov in namenov itd., pri čemer poudarja, da imajo vse te napake svoje motive. Torej nikakor niso naključne ali posledica nepredvidenih naključij. Tovrstni spodrsilaji, ki se tudi povsem normalnim ljudem ne dogajajo tako redko, kot se morda nekaterim zdi, imajo svoj izvor v zatrti psihičnem gradivu, ki ga je človek izrinil iz zavesti, ne da bi mu mogel odvzeti potencialno moč, da se kdaj kasneje zopet ne izrazi. Zato se izrazi kot spodrsilaj, ki je včasih komičen, včasih pa tudi dokaj mučen za tistega, ki se mu pripeti, kakor tudi za okolico, ki je priča takšni napaki.

Knjigo o pozabljanju, spodrsilajih v besedi in ravnanju, zmotah in praznoverju, z naslovom K PSIHOLOGIJI VSAK-DANJEŽA ŽIVLJENJA, dr. Sigmunda Freuda, je izdala Državna založba Slovenije, tehten uvod k slovenski izdaji pa je napisal univ. prof. dr. Lev Milčinski. Ta zanimiva knjiga, ki ji poznavalci pripisujejo trajno vrednost v obsežnem Freudovem znanstvenem opusu, stane 180 din.

V. T. ARHAR

Sloenci smo pomorski narod

Naši pradedje so prodrli do morja že skoraj pred poldrugim tisočletjem. Toda zaradi neugodnih zgodovinskih okoliščin smo postali Slovenci samostojen pomorski narod šele po zmagovito končani narodnoosvobodilni vojni. Takrat je naša republika dobila v neodtujljivo last dobršen del slovenske obale (žal ne vse), ki se poslej zelo naglo in uspešno razvija. V počastitev 30. obletnice osvoboditve in na pobudo zgodovinske komisije pri medobčinskem svetu ZKS Koper, je izšla dokumentarna knjiga 30 LET SLOVENSKEGA POMORSTVA. Napisal jo je dr. Mirko Korišič, ki je v svojem delu prikazal zgodovinsko preteklost slovenske obale, njeno vlogo v času narodnoosvobodilnega boja ter njen pomemben povojni gospodarski vzpon. Pedagoške delavce pa bo v knjigi bržčas najbolj zanimal prikaz slovenskega pomorskega šolstva ter njegovih perspektiv. Knjiga 30 LET SLOVENSKEGA POMORSTVA je lepo ilustrirana. Stane 169 din.

V. T. ARHAR

Nove strokovne knjige

Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, Obiličev venac 5/IV:

1. Dr. Bogomil Karlavari: Metodika nastave likovnog vaspitanja.
2. Stanko Prvanović: Metodika nastave matematike.
3. Djordje Lekić: Metodika nastave poznavanja prirode i društva.
4. Milan Mirković i Danilo Nabrigić: Metodika nastave poznavanja društva.

kultura

Skupina »JUNI«

(Odlomki iz govora ob odprtju razstave v Moderni galeriji 31. 3. 1976)

V likovni umetnosti in slovenski kulturi pa tudi v širšem kulturnem prostoru je skupina »Junij« že dokaj poznana. Z vsebinsko, oblikovno in stilsko presenetljivih sporočil je opozorila na svoje umetniško in kulturno-politično poslanstvo. Z današnjo razstavo slikarstva, kiparstva, grafike in fotografije pa je dosežanju umetniškemu snovanju dodala še en kamenček, v katerem je slikovito upodobljena in izpovedana ne le kontinuiteta upornega, neusahljivega umetniškega iskanja in prizadevanja, ampak tudi svoboda ustvarjanja, kakršna vlada v naši socialistični samoupravni družbi.

Tako kot družba nasprotuje umetniški nestrpnosti med različnimi smermi v umetnosti, klanskemu zapiranju in klikarskemu obnašanju, ker to ne prispeva k razvoju kulture in umetnosti, in tako kot se družba zavzema za humanistično vlogo kulture, za njen samoupravni položaj v združenem delu, za osvobodilno funkcijo umetnosti, zavedajoč se, da le takšna kultura in umetnost lahko bistveno prispevata k razvoju samoupravljanja, k humanizaciji odnosov med ljudmi in rasti njihove kulturnopolitične zavesti, tako tudi skupina »Junij« s svojim delom in obnašanjem poskuša slediti takšnim družbenim težnjam s tem, da z njej lastno iskalno voljo in ustvarjalno zagnanostjo ter izzivalnostjo prodira na načelih svobodnega, kritičnega, angažiranega, konstruktivnega ustvarjanja v družbeno tkivo sodobnega sveta in človeka.

Čim bolj kultura dobiva široko socialno, delavsko razredno osnovo, tem bolj se njen položaj in vloga oblikujeta v okviru splošnega družbenega razvoja. Konstituiranje delegatskih odnosov in razvoj interesnih skupnosti, samoupravno programiranje in svobodna menjava dela ustvarjajo pogoje za vsestransko živo prisotnost delavskega razreda v kulturi, kar vpliva tudi že na krepitev njene humanistične in osvobodilne funkcije.

Nobeno ustvarjanje in nobena umetniška smer ni vodilna in prednostna, če prispeva k humanizaciji družbe, je pa za nas nespornjiva, če ne prispeva k človečnosti in humanističnemu razvoju družbe na osnovi občeloške in socialistične etike. Resnična umetniška kvaliteta je v svojem naglobletem bistvu vedno bila in bo humana in zato zmeraj v kritičnem razmerju do družbe. Prava umetnost ne oplešuje družbene stvarnosti niti je ne izničuje, ampak govori z njej lastnim jezikom resnico o njej, o človeku in njegovih človeških in nečloveških stremljenjih, toda na način, ki človeka kritično sooča z vsem, kar je pot k človečnosti ali pa ovira na njej. Zato ne more biti in ni svobode kulturnega življenja in umetniškega ustvarjanja brez boja za humanistično vsebino kulture, ki je utemeljena v človekovem zgodovinskem prizadevanju na neizkoriščanje, enakost med ljudmi, narodi in narodnostmi ter medsebojno zaupanje. Le takšna kultura in takšna umetnost sta odsev resnične duhovne moči delovnih ljudi socialistične samoupravne družbe ali katerekoli druge družbe in človeške skupnosti.

To pa ne pomeni, da k naši kulturni politiki nimamo kritičnih pripomb. Še veliko je stvari, ki jih je treba urediti, toda med njimi gotovo ni tistih, o katerih govore nasprotniki naše kulturne politike. Morali bomo še hitreje uveljavljati kulturo kot način človekovega življenja, dela ter ustvarjanja; kot potrebo po urejenem, zdravem stanovanju, naselju, varstvu otrok, izobraževanju, telesni rekreaciji in vsestranski duhovni rasti, teoretičnemu in umetniškemu snovanju ter razvijanju socialističnih odnosov doma in v svetu. Še bolj bo treba razširiti in utrditi mednarodno kulturno sodelovanje, še posebno z neuvrščeni deželami, globlje in temeljiteje seznaniti delovne ljudi, posebno mladino, z našo lastno kulturo, ter neprestano bogatiti slovenski prostor z umetniškimi stvaritvami, ki morajo prodrati v celotno družbeno tkivo in postati trajna kulturna sestavina slehernega človekovega okolja, v katerem se bo kultura nenehno opajala in bogatila z najpristnejšimi in najnaprednejšimi človeškimi in ljudskimi vzgibi ter hotenji. Ostala je nepogrešljiva duhovna zaveznica ljudi v njihovih osvobodilnih socialističnih prizadevanjih. In ne nazadnje, čaka nas pomembno delo pri razvoju in uveljavljanju marksistične kritike v kulturi in umetnosti.

Skupini »Junij« iskreno čestitam za njena iskanja in poskuse utrditve vsebinske in oblikovne podobe, s katero že vrsto let bogati naš likovni prostor, priteguje vanj umetnike iz drugih dežel, s čimer uresničuje svoje umetniško in družbeno poslanstvo.

FRANC ŠALI,

član IK predsedstva CK ZKS

Razstava Nadežde Petrovič v Kranju

Ena redkih priložnosti, da se obiskovalci galerij seznanijo z deli srbske slikarke Nadežde Petrovič, se je ponudila v kranjskem Gorenjskem muzeju. Izbor slik Nadežde Petrovič je izjemen dohodek v slovenskem galerijskem sporedu. Ponavadi navajajo Nadeždo Petrovič kot impresionistično umetnico, ki je sorodna našim impresionistom, toda tudi pri njej lahko govorimo o impresionizmu v določenem obsegu, ki pa ga je slikarka prerasla.

Nadežda Petrovič, doma iz Čačka, izhaja iz družine, ki je na različne načine navezovala hotenja na umetnost; v takem ozračju je odrasla, se šolala v Muenchnu, obiskovala Ažbetov atelje in se nato izpopolnjevala drugod. Pariz ji je dal močne pobude, spontane vzore, hkrati pa tudi željo po avtonomnem izražanju. Ko se je vrnila v Srbijo, je naletela na odpor tradicionalnega občinstva in okostenele kritike, tako da je njena razstava impresionističnih del doživela odklonitev in zavračanje. Neuklonljivo je sledila svojim izraznim hotenjem, ne da bi jo omajalo, ker je znova doživela »polom«. Hotela je prebiti zid provincializma in starokopitnosti — in uspela. V resnici je Nadežda Petrovič za-

Žetev, Nadežda Petrovič

četnica modernih tokov v srbskem slikarstvu, hkrati z njenim nastopom pa je začela nastajati moderna kritika, odprta za pojave in nova estetska merila, tako da obojni nastop pomeni zmagoslavje naprednih teženj v umetnosti. Če jo je spočetka zadovoljila impresionistična odzivnost, pa je zatem prešla v ekspresijo doživljanja. Toda njena umetniška pot je bila nasilno pretrgana: ko je izbruhnila prva svetovna vojna, je Nadežda Petrovič čutila kot svojo dolžnost, da sodeluje kot sanitetna delavka na bojišču; podlegla je za pegavim tifusom, stara dvainštirideset let.

Iz približno 300 slik Nadežde Petrovič, kolikor jih danes poznamo, je izšla nova, neobremenjena generacija, ki ji je izjemna slikarka odprla pot, pot do novih izraznih možnosti, ne da bi sama postavljala formule. Njen slikarski opus je zanimiv ne le s tega vidika, ampak je sam po sebi take kakovosti, ki ji gre polno priznanje. Nič manj ne bi bila zanimiva temeljita primerjava s slovenskimi »kozolčarji«, navsezadnje niso med njimi le formalne vezi. Razstava v Kranju ponuja več kot 50 slik, kjer so zaobjete vse štiri faze njenega ustvarjanja, od muenchenske, srbske, pariške pa do vojne. Ne glede na razvojne stopnje se zrcali njena paleta v impulzivni svežini in estetsko prepričljivi dozorelosti, naj gre za portrete, pokrajine, za barvni razpon ali za kompozicijska načela. Razstavni katalog ima preskromno spremno besedo dr. Katarine Ambrozič. Spričo izjemne razstave za slovenske obiskovalce bi bila primerna edinole študijska interpretacija, tega pa avtorici prav gotovo ne bi bilo težko napisati.

I. G.

Film

Ta čudovita bitja

V svetovni kinematografiji so posebno znameniti Disneyevi filmi o naravi, ker so jo z gibljivo sliko fotografirali, pa ji tudi vdihnili čar življenja. Film »Ta čudovita bitja« sicer ne izhaja iz te proizvodnje, vendar pa razodeva naravo z isto močjo, tenkočutnostjo in izvirnostjo kot jo Disneyeva dela. Prav izjemen je v izboru in uporabi glasbe. V slikah vidimo življenje. Ko spremljamo naravo, znamo v njej razločiti stvari, ki živijo: rastline, živali in druge pojave, ki dokazujejo svoje posebnosti in lastnosti življenja. Upravičeno jim lahko rečemo »bitja«, ker niso mehanizmi in se sami gibljejo. Dela Brahmsa in Čajkovskega niso samo primerna glasbena spremljava, ampak spominjajo na glasbo Panove frule iz grške mitologije, po kateri plešejo mali favni rastlin in živali. Res je, da favnov ne vidimo, doživljamo pa ritme, gibanja in kroženja bitij v naravi. Puščava Kalahari je eksotična in zanimiva, toda njen ritem se kot neslišna Panova pesem širi povsod, kjerkoli je v svetu še deviška narava.

O tem bi morali pravzaprav razmišljati, ko gledamo ta film, saj nas zidovi hiš in linije ulic utesnjujejo v ozek arhitektonski prostor, kjer je arhitekt samo človeški um, medtem ko se komaj še kdaj zagledamo v živo gradnjo narave. In še takrat, ko jo gledamo, pogosto mislimo nanjo s shematsko ozkostjo, ko jo razvrščamo po raznih sistematskih pravilih brez pravega doživljanja njene samobitnosti. Na pomoč nam mora priti filmska kamera, predvsem pa snemalec in režiser, ki ljubita naravo in ki s tem dragocenim čutom približata očem tisoč komaj opaznih skrivnosti in ne nazadnje tudi svojo ljubezen. Narava se nam odpre taka kot je — z vso vedrino in lepoto, v katero se steka vse živo po modrih, čeprav včasih okrutnih zakonih. Njen odsev daje človeku čut notranjega bogustva kot del narave nastopajo ljudje — prebivalci puščave, ki znajo misliti z njeno širino in intuicijo. Enako se včasih »ta bitja« vedejo kot ljudje in kar ne moremo več potegniti ostre meje med človeško in drugo naravo.

Film dokazuje, da priroda zmeraj ostane čar človekovemu očesu in doživetju. Skoraj krivično je, da je večina filmov v svetu posvečena človeškim temam, čeprav živi na Zemlji še toliko drugih — čudovitih bitij.

Samo Simčič

Misli

BODI KRATEK

Trudim se, da bi povedal v treh stavkih tisto, kar povedo drugi v obsežnih knjigah... to, česar drugi ne povedo v obsežnih knjigah.

Friedrich Nietzsche

● ● ●

ENAKE DOLŽNOSTI

Izjemna oseba ima do drugih enake dolžnosti kot kdorkoli.

Ivy Compton-Burnett

● ● ●

IZBIRA

Med bolečino in ničem izberem bolečino.

William Faulkner

OBČUDOVANJE

Občudovanje včasih s teleskopom gleda stvari na zemlji, toda zato jih še ne spremeni v zvezde.

Jules Barbey

D'Aurevilly

● ● ●

VELIKE STVARI

V velikih stvarih morata biti duh in srce.

James Baldwin

PRIHODNOST

Prihodnost je kot paradiz. Vsi kopnijo po njem, toda nikomur se ne mudi vanj.

James Baldwin

AKTUALNO O DANAŠNJI UMETNOSTI

Nevarni evkaliptusi

Na sedanjih razstavah gledamo vse večje slike. Sprašujemo se: Zakaj tako? V čem so prednosti in kakšne so slabosti teh velikanovskih slik?

Ogromni kipi so bili postavljeni s posebnim namenom — na primer na Rhodosu, kjer je 32 m visok kip Apolona predstavljal eno izmed sedmerih svetovnih čudes. Pod njim so plule največje ladje tistega časa. Še v današnjih razmerah nas taka velikost preseneča.

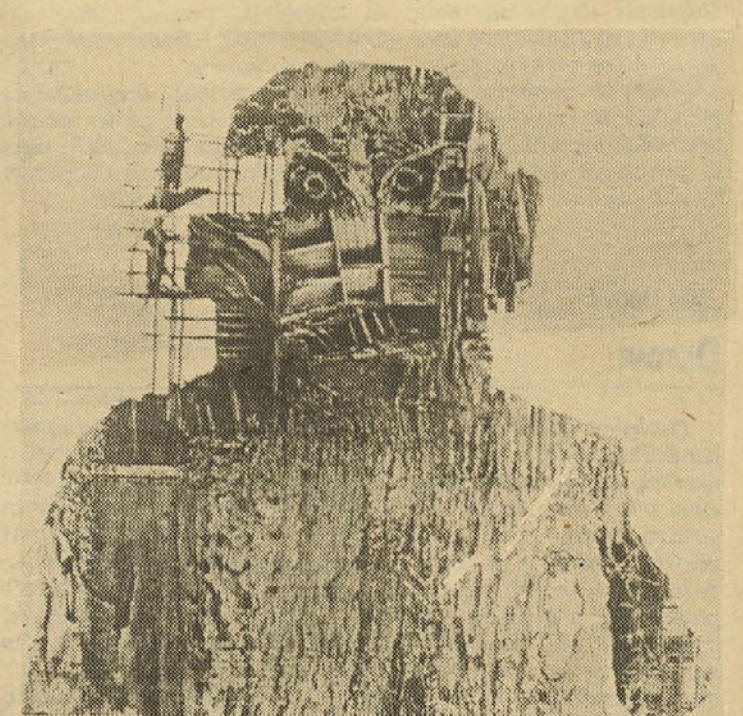
Giganti na Michelangelovih freskah in kipi, ki zelo presegajo naravno velikost, kažejo težnjo, da bi se monumentalnost kiparstva nadaljevala in tudi v slikarstvu izpovedala svoje. Monumentalnost je torej vezana na arhitekturo, zato morajo biti tudi slikarska in kiparska dela ogromna, da se ustvari sinteza velikanovskih razsežnosti.

Danes pa nas vendarle moti, da se pojavljajo na razstaviščih komaj prepleskana velikanova platna, mnogokdaj ploskovno neobdelana. Ploskve so dobljene z razpršilcem ali pa z nenašanjem barv, barva se zdi nametana. Samo zato, da bi dosegli veliki format. Nekaj občutimo, nekaj dvojnega. Prevzeti stojimo pred takimi deli. Po eni strani nas preseneča velikanova platna, ki zastre vso steno, po drugi strani pa nas motijo razmerja, ki so tolikšna, da jih v primerjavi z našo velikostjo doživljamo komplansirane kot pri sten-skih monumentalnih slikah.

Takih del ne smemo obravnavati samo kot slike, stalne slike, ampak kot kombinacijo stalne in stenske slike. Šele potem lahko povemo o njej kaj več.

Psihološko ozadje takega gigantomanizma je bojazen, da bi opazovalec prezrl umetniško kakovost dela ali avtorja, če bi se ta izrazil v majhnem formatu. Tako naziranje pa je zmotno.

Resda ima vsaka doba svoje zahteve; posebnost le-teh se kaže tudi v izpovednosti in pripovednosti umetnosti, velikost zaradi velikosti pa je le neke vrste razvada, ki ne kaže na pretanjenega avtorja. Kaže na človeka, ki hoče vsiliti svojo veličino z zunanjimi opozorili, da je slikar »velikega formata«, ker so njegove slike velike. To zmotnost gigantomanije in grandomanije naj vam pokaže tale primer.

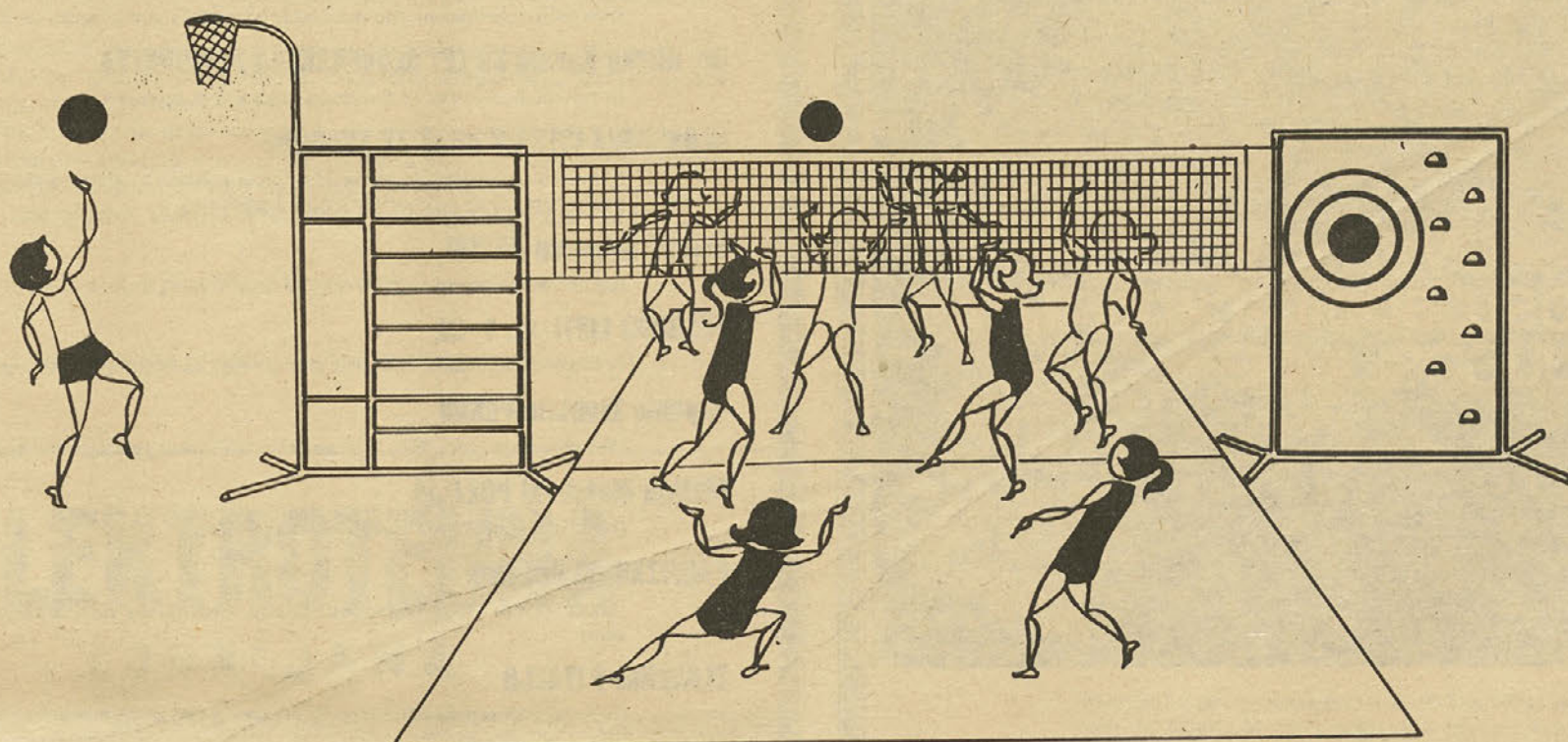

Človek gradi kolosa — človeka

Med najpomembnejšimi razstavišči, galerijami Firenc, je gotovo UFFIZI. Ko si ogledujemo velikanova platna, kompozicije velikih mojstrov, nehote pomislimo, kakšne tehnične in kompozicijske pomenovitve je uporabljal avtor, da je dosegel toliko tako velikih figur. In kmalu najdemo recept tega izdelovanja velikih monumentalnih kompozicij: beneški mojstri so izdelali slike 10 x 5 m, 8 x 3 m itd. Bili so močno pod vplivom gigantizma Michelangelovih fresk. In vendar: Ko se približamo stojalu sredi teh velikanov slikarstva in opazimo med temi zelo majhno stalno sliko francoskega slikarja Watteauja, se nam na prvi pogled zdi, da je nekaj narobe. Kaj ima opravka taka neznatnost ob velikanih svoje stroke. In ko si pobliže ogledamo delce, spoznamo, da umetnost ni v velikosti slike ali bolje veličini slike ni v velikosti formata, ampak v tistem občutku, ki te prevzame, ko dojameš celoto, atmosfero, barvni utrip, prefinjeno obliko, mojstrstvo zadnjega detajla in lahko igrivo pripovednost. Tedaj, ko se vse te prvine strnejo v radost ustvarjanja, brez »težje velikanstva«, razmišljamo: kako so se morali učenci in mojster truditi, da so napeli tako platno, nanesli toliko barv in plačali stotero modelov. Nič podobnega ne doživimo kot ob prečudovitem Watteauju. Naj nas torej format ne navduši zaradi formatomanije, ampak le, če je vsestransko utemeljen. Ob velikih delih pa bi prav o tem morali spregovoriti, sicer bodo ti evkaliptusi lesa in platna zadušili plemenite rože v vrtu resnične umetnosti.

IGOR PLEŠKO

ELAN

PROIZVAJA:

- KOMPLETNO OPREMO ZA TELOVADNICE
- DOPOLNILNO OPREMO ZA TELOVADNICE
- TRIM OPREMO
- OPREMO ZA IGRIŠČA IN MALE TELOVADNICE
- CELOTEN PROGRAM ZIMSKIH SMUČI
- PLASTIČNE ČOLNE

ELAN

- PROSVETNI DELAVCI,
- kmalu bo izšla knjiga

PATRIOTIZAM I REVOLUCIONARNE TRADICIJE

Knjiga je ZBORNIK GRADIVA (40 referatov, razprave in sklepi) s posvetovanja: VZGOJA DOMOLJUBJA IN OHRANJANJE REVOLUCIONARNIH TRADICIJ NA VZGOJNOIZOBRAŽEVALNEM PODROČJU, ki je bilo v Beogradu od 11. do 13. decembra leta 1975. Na približno 500 straneh velikega B-5 formata so objavljene analize, ocene in drugo gradivo, ki je izredno pomembno; zato bodo lahko prosvetni in kulturni delavci uporabljali to knjigo kot priročnik pri svojem delu. KNJIGO TISKAMO V GLAVNEM ZA PREDNAROČNIKE, KI SO ŽE PLAČALI UGODNO CENO VNAPREJ — 150 DINARJEV ZA IZVOD; TA CENA VELJA DO LETOŠNJEGA 15. APRILA.

Naročnino pošljite na naslov: UDRUŽENJE PUBLICISTA — BEOGRAD, Nušićeva 3/1, Žiro račun: 60806-678-21462, tel. 336-755.

Naročite!

Na upravi Prosvetnega delavca, Nazorjeva 1 (p. p. 355—VIII), Ljubljana, lahko še dobite gradivo za javno razpravo „PREOBRAZBA SREDNJE GA ŠOLSTVA V USMERJENO IZOBRAŽEVANJE“.

Pošljite pismene naročilnice! Razprava o usmerjenem izobraževanju bo trajala še ves maj in junij.

prosvetni delavec

List izdajata republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja SRS in izobraževalna skupnost SRS — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom — Ureja uredniški odbor. Direktorica in glavna urednica Neža Maurer, odgovorna urednica Marjana Kunej, tehnična urednica Tea Dominko. Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6/1, telefon 315-585. Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/1, telefon 22-284, poštni predal 355-VII. Rokopisov in fotografij ne vračamo. Letna naročnina: 50 din za posameznike, za šole in druge ustanove 80 din. Št. tek. računa 50100-601-16915. Tiska ČZP Ljudska pravica. ISSN 0033-1643. Po mnenju republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je list „Prosvetni delavec“ prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).

Pri NIP »GLAS SLAVONIJE« Osijek
je izšla

VELIKA STENSKA KARTA

Z VODNIKOM

Z običajno kartografsko simboliko, s skicami in sličicami prikazuje karta »Izbor spomenikov iz NOB Jugoslavije« najpomembnejše spomenike narodnoosvobodilnega boja naših narodov: spomenike, spominske parke, objekte in doprsne kipe.

Na karti so označeni tudi kraji, kjer so bili dalj časa Vrhovni štab in glavni štabi, osrednje in druge večje partizanske bolnišnice ter najpomembnejše partizanske tiskarne. Označeni so tudi kraji, kjer so bili ustanovljeni prvi partizanski odredi in območja, na katerih so ti delovali.

V spremni knjigi — vodniku, ki sestavlja s stensko karto celoto, so tudi podatki o lokaciji spominskih objektov in o dogajanjih. V njej najdemo tudi temeljne podatke o posameznih spomenikih in njihovih ustvarjalcih.

Stenska karta M 1:650.000, priložen ji je vodnik z malo karto

Cena: 400 din

Poleg stenske karte lahko posebej naročite »Vodnik z malo karto«. Obe karti bodo lahko koristno uporabili učenci pri pouku na terenu in tematskih ekskurzijah, pa tudi turistični vodniki in posamezniki.

Vodnik z malo karto M 1:1.200.000

Cena: 60 din

V 1976

NAROČILNICA

Nip »glas Slavonije«
Osijek
Prolaz V. Sukića 2

Nepreklicno naročam tele izdaje:

1. STENSKA KARTA »Izbor spomen-obilježja NOR-a Jugoslavije«

M 1:650.000 po ceni 400 din

kosov

2. VODNIK Z MALO KARTO »Spomen obilježja NOR-a Jugoslavije«

M 1:1.200.000 po ceni 60 din

kosov

Znesek din bomo vplačali na vaš žiro račun št. 33600-601-4564 pri SDK Osijek v osmih dneh po prejemu računa.

Privatnim naročnikom bomo poslali naročene izvode po povzetju; plačajo jih poštarju ob prevzemu pošiljke.

Za reševanje sporov priznavamo pristojnost sodišča v Osijeku.

Naslov naročnika

Podpis in žig:

ZALOŽBA LIPA KOPER

PRIPOROČA ŠOLSKIM KNJIŽNICAM IN PROSVETNIM DELAVCEM
NEKATERE SVOJE NOVEJŠE IZDAJE:

Pavle Zidar HAREM

(roman srhljivih pogledov na ljubezen)

BLAŽENI MED ŽENAMI

(splet treh novel na temo zidarske ljubezni)

DOLENJSKI HAMLET

(roman o prosvetnem delavcu, garjavi ovci)

Milan Lipovec LESENO JADRO

(roman o čolnarjih in kmetih na Barju)

Marija Mitrović CANKAR IN KRITIKA

(Studiozen prikaz Cankarjevih pogledov na umetnost, ki so presenetljivi, do zdaj nepoznani.)

(Posvečeno Cankarjevi 100-letnici! Izid maja.)

Dimitrij Rupel SVOBODNE BESEDE

(Presenetljivo novosten, drugačen, pronikliiv sociološki pogled na vodilne ideje slovenske literature od Prešerna do Cankarja, ki jih je res presegel šele prav Cankar. Posvečeno Cankarjevi 100-letnici. Izid aprila.)

Franc Potočnik KONCENTRACIJSKO TABORIŠČE RAB

(pretresljivo dokumentarno pričevanje o trpljenju internirancev na Rabu)

Dr. Mirko Koršič 30 LET SLOVENSKEGA POMORSTVA

(o razvoju pomorstva ob Slovenski obali v novi Jugoslaviji)

SLOVENSKA ISTRA V BOJU ZA SVOBODO

(prvi celosten prikaz Slovenske Istre skozi zgodovino, zlasti njenega boja za osvoboditev iz pod fašizma in za priključitev k novi Jugoslaviji)

Tomaž Šalamun DRUIDI

(pesnikovo najnovejše delo)

PESNIŠKI LISTI, št. 1-32

(v Listih najdete najnovejša dela domala vseh sodobnih slovenskih pesnikov vseh generacij)

Eugenio Montale PESMI

(Nobelov nagrajenec 1975. Novost, ki je izšla takoj po razglasitvi nagradenja!)

Mateja Matevski POEZIJA

(izbor iz del sodobnega makedonskega pesnika)

PARTIZANSKI DNEVNIK

(faksimilirana izdaja najpomembnejšega medvojne partizanskega časopisa na Primorskem)

SLOVENC V ITALIJI

(orisi boja Slovencev v Italiji po II. svetovni vojni za svoje pravice)

Naročilnica

izvodov	za	cena
1.....		
2.....		
3.....		
4.....		
5.....		
6.....		
7.....		

Vplačal(a) bom: po povzetju, v gotovini, z virmanom; na račun 51400-601-10168.

(Nepotrebno prečrtati!)

V 197

Žig in podpis:

ŠOLSKI ZDRAVSTVENI CENTER Ljubljana, Šaranovičeva c. 5
razpisuje za šolsko leto 1976/77 naslednja prosta delovna mesta:

za nedoločen čas

- učitelja matematike, P
- učitelja fizike, P
- učitelja kemije, P
- učitelja splošno medicinskih predmetov, P
- učitelja obrambe in zaščite, P
- učitelja praktične protetike, višji zobotehnik ali zobotehnik s 5-letno prakso in opravljenim strokovnim izpitom

Za učitelja matematike je možnost stanovanja.

Za določen čas

- 2 učiteljev samoupravljanja s temelji marksizma 1 delovno mesto je za čas od 1. 9. 1976 — 31. 12. 1976, 1 delovno mesto pa za čas od 1. 9. 1976 — 30. 6. 1977
- učitelja obrambe in zaščite — polovični delovni čas od 1. 9. 1976 — 30. 6. 1977
- učitelja praktične protetike od 1. 9. 1976 — 30. 6. 1977

POSEBNA OSNOVNA ŠOLA

razpisuje prosti delovni mesti:

- specialnega pedagoga za podaljšano bivanje
- učitelja telesne vzgoje

Pogoji:

- dokončana višja ali visoka šola
- začetek dela za nedoločen čas: 1. 9. 1976
- stanovanj ni

Odbor za medsebojna delovna razmerja bo sprejemal vloge s prepisi spričeval in življenjepisom do zasedbe delovnega mesta.

Begunje

Maja nova šola

Zaradi zamude pri izgradnji dohodne poti in okolice šole bodo novo šolo v Begunjah odprli šele letošnjega maja. Medtem ko poteka urejanje okolice šole lepo in po načrtu, pa se še vedno zaskrbljeno sprašujejo, kje dobiti kadre za vzgojnovarstveni zavod, ki bo v šoli.

ELEKTROTEHNA

LJUBLJANA

Za vaše nove objekte, za rekonstrukcijo starih, za dopolnjevanje opreme in za vzdrževanje VAM NUDIMO PO TOVARNIŠKIH CENAH BREZ PRIBITKOV elektromaterial in opremo vseh domačih proizvajalcev in tudi iz uvoza! Naj vas opozorimo na posamezne skupine proizvodov:

- diesel električne centrale, transformatorske postaje, telefonske centrale in aparate, ojačevalne naprave s kompletnim ozvočenjem;
- opremo za etažno ogrevanje, gostinsko opremo za šolske kuhinje in restavracije, klimatske naprave;
- instalacijski material, svetila, kable in vodnike;
- instalacijski material za vodovod in centralno kurjavo, sanitarno keramiko;
- opremo za šolske delavnice, obdelovalne stroje, rezilna orodja, ročna orodja, električna ročna orodja, varilne aparate;
- malo kmetijsko mehanizacijo, motorne žage, motorne kultivatorje, kosilnice, škroplilnice;
- učila za elektrotehniko, npr. diname, usmernike, merilne instrumente itd.;
- pedagoške akustične aparate, magnetofone, diktafone, gramofone, televizijske aparate in radio aparate, magnetofonske trakove;
- za tehnični pouk in interesne dejavnosti dobite material za letalstvo, ladijsko in avtomobilsko modelarstvo (motorji z notranjim izgorovanjem, elektromotorji, kompleti za sestavo letal, ladij, naprave za vodenje modelov in ves pribor);
- biro opremo, pisalne stroje, elektronske računske stroje, potrošni material.

Na voljo smo vam z brezobveznimi ponudbami in s prospektnim gradivom.

ELEKTROTEHNA n. sol. o. TOZD ELGRO n. sol. o. LJUBLJANA, Titova 51, tel. 320-241.

ELEKTROTEHNA

LJUBLJANA

Ob razpisu tekmovanja krožkov za zgodovino na srednjih šolah

Zavod SRS za šolstvo ter svet za ohranjanje in razvijanje tradicij NOB pri predsedstvu SZDL Slovenije sta razpisala tekmovanje krožkov za zgodovino na srednjih šolah. Vodstva teh šol sta seznanila z nameni in organizacijo tekmovanja ter s tekmovalnimi temami. S tekmovanjem želita delo krožkov za zgodovino razširiti in poglobiti. Krožki naj se poglobljajo zlasti v revolucionarna dogajanja in sporočila naše preteklosti in si pri tem izostre poglede na vzroke in etične vrednote zgodovinskih procesov in odločitev. Z dobrim delom naj spodbujajo svoje člane za študij zgodovine na višjih in visokih šolah za poklice učitelja zgodovine, arhivarja, muzealca, raziskovalca ter za idejnovzgojno družbeno delo sploh. Mladini naj pomagajo h globlji svetovnonazorski opredelitvi.

Organizacijski odbor za izvedbo tekmovanja sestavljajo poleg zastopnikov obeh podpisnikov razpisa tudi predstavniki Arhivskega društva Slovenije, RO ZZB NOV, komisije za zgodovino delavskega gibanja pri UK ZKS, muzeja ljudske revolucije Slovenije, ZSM in gibanja „Znanost mladini“.

Krožki za zgodovino na srednjih šolah bodo tekmovali s pismenimi sestavki iz naslednjih tematskih področij: 1. Stavkovni val 1934–1937, 2. Ustanovni kongres KPS na Čebinah, 3. Prvo leto narodnoosvobodilnega boja v Sloveniji. — S tem se bodo pridružili počastitvi dogodkov pred 40 ali 35 leti.

S prihodnjim šolskim letom se začne tudi dve ali večletno tekmovanje srednješolskih zavodov s kompleksnimi temami po izbiri. Nekatere šole so že sprejele pobudo za to obliko tekmovanja. Tako sta se pedagoški gimnaziji v Ljubljani in v Mariboru odločili sestaviti podrobne vsestranske oznake spomenikov delavskega gibanja, NOB in ljudske revolucije svojih okolišev, srednja vzgojiteljska šola v Mariboru se bo lotila teme o izgnanstvu, krožki na Poljanski gimnaziji pa nameravajo sestaviti življenjepise nekdanjih dijakov te šole, ki so se izkazali kot borci za osvoboditev, znanstveniki in kulturni delavci.

Za mentorje in organizatorje tekmovanja bo 29. maja v Ljubljani na zavodu SRS za šolstvo seminar. Obravnaval bo strokovna, metodska in organizacijske vprašanja v zvezi s tekmovanjem.

Organizacijski odbor

POPRAVKI

V 8. številki „Prosvetnega delavca“, kjer je objavljen razpis prostih delovnih mest učnovzgojnega osebja, je v razpisu osnovne šole Beltinci napaka:

pri razpisanemu delovnemu mestu pomočnika ravnatelja je naveden kot pogoj PRU ali P. Pravilno: PRU ali U.

EKONOMSKO ADMINISTRATIVNI ŠOLSKI CENTER KOPER popravljata razpis, objavljen v 8. št. Prosvetnega delavca. Pomotoma je izpuščeno delovno mesto: — učitelja blagoznanstva, pri učitelju zemljepisa — STM pa niso objavljeni pogoji „P“ (filozofska fakulteta).

25 letnica

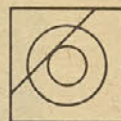
A in B letnika enoletne vzgojiteljske šole v Ljubljani 1950/51.

Sestale se bomo v Ljubljani v maju ali v začetku junija. Natančen datum in kraj srečanja bomo sporočile kasneje, ko bomo prejele pismene prijave na naslov:

Ema GOLOB,
Skupnost otroškega varstva,
Slovenska Bistrica

„V Ribnici, kjer je v osnovni šoli največ učencev, imamo za ure telesne vzgoje v šoli najslabše pogoje. Obljubljeni nova telovadnica bo prav gotovo rešila marsikatero nevšečnost in pomanjkljivost,“ je v imenu učencev dejal profesor telovadbe Dušan Erčulj.

Scena — Ljubljana, Cigaletova 8, Tel. št. 12-577

Vse šole v SR Sloveniji seznanjamo z našim proizvodnim programom gledališke elektroopreme.

Reflektor R-500/1, 500W/220V s plankonveksno lečo Ø 150 mm z nastavkom za barvne filtre. Primeren za osvetlitev scen z razdalje do 5 m
cena 2.890.—

Reflektor R-1000/1, 1000W/220V s plankonveksno lečo Ø 150 mm, z nastavkom za barvne filtre. Primeren za osvetlitev scen z razdalje do 8 m
cena 3.290.—

Reflektor R-2000/1, 2000W/220V s plankonveksno lečo Ø 180 mm, z nastavkom za barvne filtre. Primeren za osvetlitev z razdalje do 10 m
cena 3.700.—

Reflektor za spremljavo RS-1000/1 1000W/220V z objektivom, z iris zaslonko in z nastavkom za barvne filtre. Primeren za spremljavo oseb z razdalje do 8 m
cena 3.950.—

Univerzalni halogeni reflektor RSHk-650/4 z iris in kotnimi zaslonkami, z objektivom kratke žariščne razdalje, s prekatom za barvne filtre, možnost projekcije steklenih diapozitivov, primeren za uporabo do razdalje 20 m
cena 7.280.—

Univerzalni reflektor RSHd-650/4 z istimi karakteristikami kot RSHk, le da ima objektiv z dolgo žariščno razdaljo. Primeren je za uporabo do razdalje 30 m
cena 8.768.—

Halogena horizont svetilka HH-1000/3 1000W/220V s cilindrično paraboličnim ogledalom za cevasto halogeno žarnico 1000W/220V. Nastavek za steklene filtre v 4 osnovnih barvah + beli. Primeren za splošno scensko luč in za osvetlitev horizonta do razdalje 10 m
cena 3.240.—

Sofitna svetilka SK-100/1, 5 × 100 — 150W/220V. Pet predelkov z nastavki za barvne filtre. Svetilka je prirejena za postavitve na pod odra ali za obešanje nad odrom. Primerna za osvetlitev v koloni s prednjega roba odra ali s stropa odra
cena 2.750.—

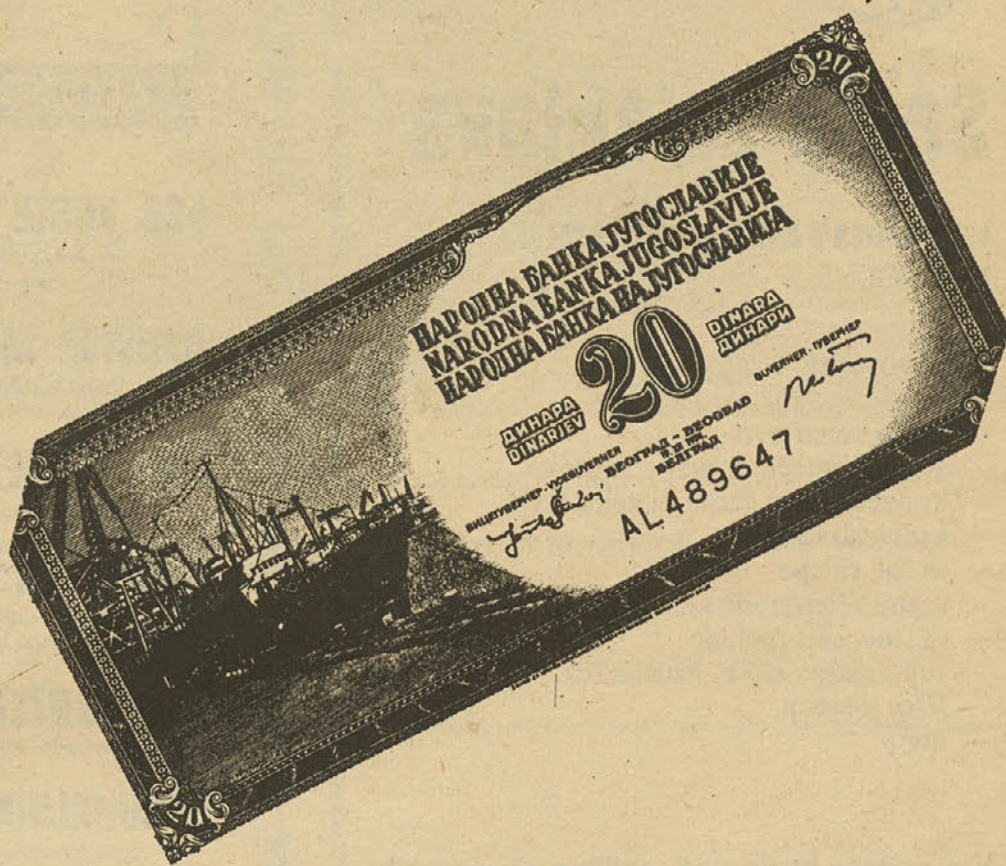
Trinožno zložljivo stojalo STZ-2 m za reflektorje. Višina od 1 m do 2 m
cena 2.510.—

Tiristorski regulator svetlobe TRS-1 za ročno regulacijo enega kanala moči do 2000W
cena 5.920.—

Tiristorski regulator svetlobe TRSP-10/2 za ročno regulacijo 10 kanalov moči do 2000W. Možnost vnaprejšnje priprave kompletne svetlobne situacije. Ločen komandni pult z linijskimi potenciometri
cena 61.080.—

Tiristorski regulator svetlobe TRSP-20/2 za ročno regulacijo 20 kanalov moči do 2000W. Druge značilnosti kot pri TRSP-10/2
cena 118.660.—

Za podrobnejše tehnične podatke smo vam vedno na voljo.

KREDITNA BANKA KOPER

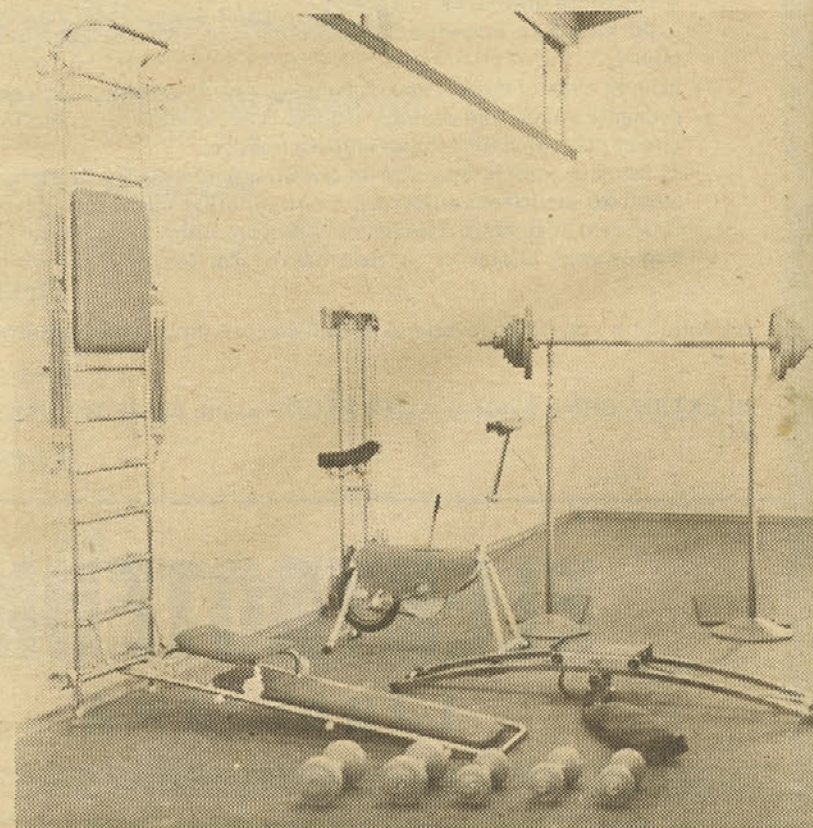
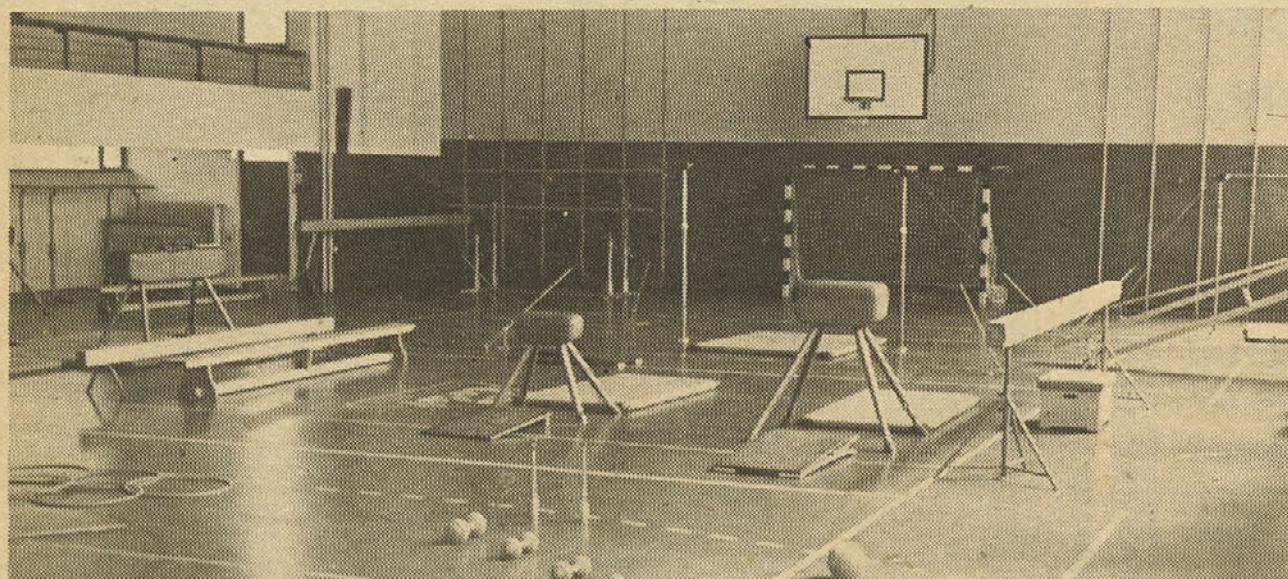
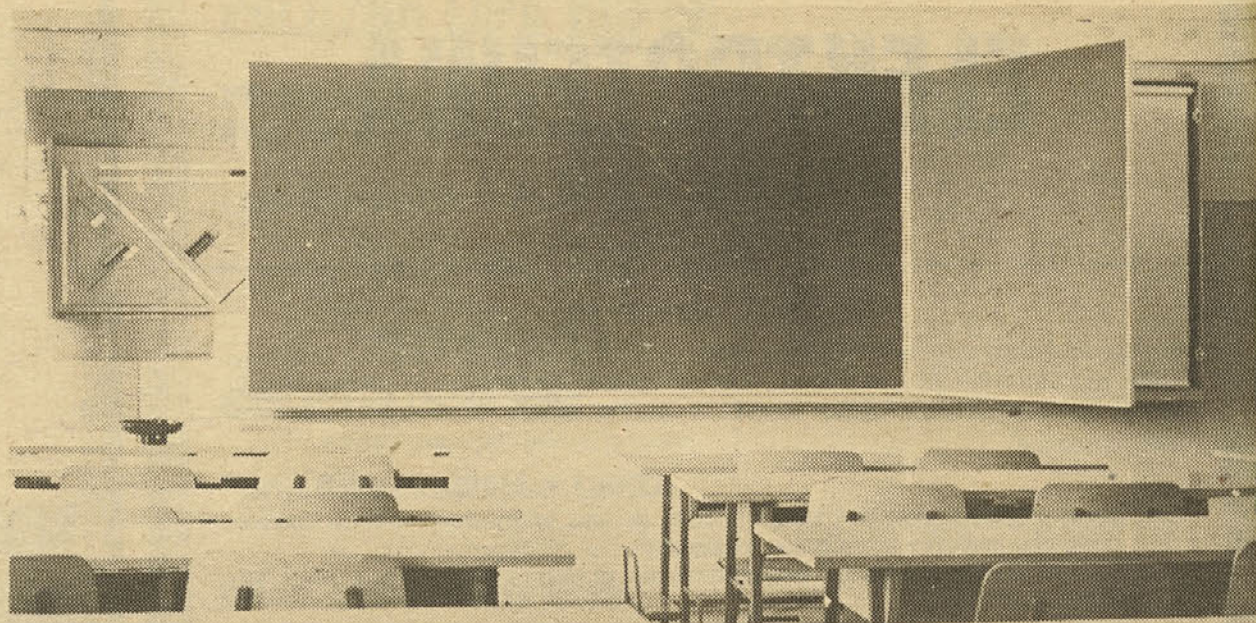
vam daje široke možnosti, da v njenih poslovnih enotah v Ljubljani, na Reki ter na Primorskem, Notranjskem, na Krasu in v Loški dolini ter na Goriškem

- ustanovite dinarske in devizne hranilne vloge in tekoče račune,
- nabavite avtomobil, pohoštvo in druge industrijske izdelke s potrošniškim posojilom banke,
- najamete posojila za posobitev in razvoj obrti in drugih zasebnih gospodarskih dejavnosti,
- uporabite raznovrstne bančne storitve.

Nasvete o vseh denarnih zadevah lahko dobite v poslovnih enotah banke

za sodobni pouk

- oprema novih in prenavljanje starih telovadnic
- oprema zunanjih športnih igrišč
- TRIM oprema za celodnevne šole
- zimski in letni bazeni
- atletska oprema
- oprema za šport in rekreacijo
- šolska oprema: šolske table
- oprema otroških telovadnic

sport oprema - ljubljana

Ljubljana, tacenska 29 - tel. 51-455

Sadje zelenjava

**VELETRŽNICA S KMETIJSKIMI PRIDELKI
LJUBLJANA**

nudi slovenskim šolam:

- svežo zelenjavo
- sveže domače in južno sadje
- konzervirano sadje in zelenjavo
- sadne sokove
- sadne sirupe
- razne zelenjavne koncentrate
- džeme, marmelade
- suho sadje; slive, hruške itd.
- fižol v zrnju
- jajca

Vse naštetu blago vam nudimo po dnevnih
grosističnih cenah.

Naročila sprejema naša prodajna služba
telefon: 316-185
317-564
317-249

Ljubljana, Poljanska 46/a

CANKARJEVA ZALOŽBA

VAM NUDI

VSE VRSTE PAPIRJA:

za likovni pouk: sijajne in barvaste papirje kolaž, album karton, risalni akvarel v vseh formatih,
tehnične papirje: specialni risalni, paus in milimetrski papir v polah ali v bloku,

BARVICE IN TUŠE:

akvarel in tempera barvice, oljne barve v tubi, flomastre, voščene krede, barvnike, tuše v barvah ter čopiče v različnih velikostih

ŠOLSKE ZVEZKE:

dnevnik, risanke, notne zvezke in risalne bloke

PRIBOR ZA TEHNIČNO RISANJE:

navadne, kemične in tehnične svinčnike, šestila, logaritmična računalna, šablone, trikotnike, ravnila, kotomere, krivuljnike, rotirni pi-
sala in risalne deske ter ostali pribor

ZA ARANŽERJE:

samolepilne črke, dekor papir v barvah, olfa nože, prozoren in barvast lepilni trak, škarje in lepila

RAČUNALNIKE IN PISALNE STROJE:

žepne in namizne računalnike za vse računske operacije

RAZMNOŽEVALNE APARATE

ročne in avtomatske, za suho in mokro kopiranje

PRI VEČJEM ODJEMU DAMO POSEBNO UGODNE POGOJE!

Naročila sprejemajo v poslovalnicah Cankarjeve založbe: Kopitarjeva 2, Wolfovi 5, na Miklošičevi 16, na Titovi 15, na Tržaški 59 in
Zaloška 35, ter

GROSISTIČNI ODDELEK PAPIRJA IN MEHANOGRFIJE

V Kopitarjevi 2, soba št. 25 in 26, tel. 310-463 in 323-841 int. 320